BISERICA

ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

Revistă Periodică Eclesiastică.

A

SÂNTULUĬ SINOD AL S-TEĬ BISERICĬ AUTOCEFALE ORTODOXE ROMÂNE.

ANUL AL XXI-lea, No. 6.

SEPTEMBRIE.

TABELA MATERIILOR

BUCUREȘTI

TIPO-LITOGRAFIA CARȚILOR BISERICEȘTI

1897

Predica și activitatea Apostolilor înainte de convertirea luĭ Paul.

(Veḑĭ „Biserica Ortodoxă Română“, No. 4, pag. 419).

Iudeiĭ nu s'aŭ mulțumit numaĭ cu uciderea archidiaconuluĭ Stefan. Curagiul și tăria credințeĭ Apostolilor și a credincioșilor, dar maĭ ales înmulțirea neașteptată, a celor ce se convertiaŭ la credința în Iisus Christos, le inspira îngrijire și marĭ temerĭ. Acésta i-a făcut să pornéscă persecuțiune înfricoșată în contra creștinilor, pentru a'ĭ extermina, căcĭ eĭ, într'un timp așa de scurt, coprinsese tot Ierusalimul [1]).

Credincioșiĭ și Apostoliĭ, pentru a'șĭ scapa viața, s'aŭ refugiat în tótă Iudeea și în Samaria; dar pretutindenĭ eraŭ urmărițĭ. Saul, cel ce luase parte la uciderea cu pietre a archidiaconuluĭ Stefan, era unul dintre ceĭ maĭ aprigĭ prigonitorĭ. El cutreera drumurile și casele și orĭ unde găsea

[1]) De la înalțarea Domnuluĭ la cerurĭ și până la uciderea cu pietre a archidiaconuluĭ Stefan, dupĕ calculele cele maĭ exacte, nu trecuse de cât treĭ anĭ și câte-va lunĭ, căcĭ de ordinar mórtea acestuĭ prim martir al Bisericiĭ luĭ Christos se pune între aniĭ 36—37 aĭ ereĭ vulgare

creştinĭ, bărbaţĭ saŭ femeĭ, ĭĭ lua şi ĭĭ ducea la maĭ mariĭ Iudeilor, de unde eraŭ duşĭ şi aruncaţĭ în închisóre [1]).

In aceste timpurĭ de restrişte pentru Biserica luĭ Christos, despre Filip apostolul se scie, că s'a dus în Samaria şi s'a stabilit în capitala acesteĭ provinciĭ şi aci predica tuturor cu îndrăsnélă în public pre Christos. Poporul Samarinean asculta cu multă pietate cuvintele Apostoluluĭ şĭ toţĭ eraŭ cu mintea şi cugetul pironiţĭ, la cele ce el spunea şi la minunile pe carĭ le săvîrşia. Faptele Apostolilor ne spun, că vindeca pe demoniacĭ, scoţênd din eĭ spiritele necurate, vindeca pe paraliticĭ, pre şchiopĭ şi orbĭ şi săvîrşia multe minunĭ. Pentru aceste marĭ bine-facerĭ ale Ceruluĭ, revĕrsate asupra Samarinenilor, era mare bucurie în popor [2]).

Aci apostolul Filip a găsit şi pre un óre carele Simon, care se afla de maĭ mult timp în mijlocul Samarinenilor, amăgind poporul, spuind că el are putere extraordinară dată de la Dumneḑeŭ. Mulţĭ chiar credeaŭ în el şi *îl socoteaŭ ca puterea cea mare a luĭ Dumneḑeŭ* [3]).

Când însĕ aŭ auḑit cuvintele şi predica luĭ Filip şi aŭ vĕḑut minunele, pe carĭ el săvîrşia, toţĭ aŭ creḑut în Iisus Christos şi s'aŭ botezat. Chiar şi acel Simon a creḑut în Evangelia împĕrăţieĭ Cerurilor, predicată de Filip şi botezându-se, locuia cu Apostolul, căcĭ se mira şi el de minunele şi semnele, ce acesta săvîrşia [4]).

Apostoliĭ, cari rĕmăsese în Ierusalim, auḑind că Samarineniĭ priimise cuvîntul luĭ Dumneḑeŭ, aŭ trimis la eĭ pre Petru şi pre Ioan, cari venind aci s'aŭ rugat luĭ Dumneḑeŭ pentru eĭ, ca să priméscă Spirit Sfînt. Şi puindu'şĭ mâinele preste eĭ, primiaŭ Spirit Sfînt. Cu alte cuvinte, Petru şi Ión aŭ constituit Sacerdoţiul în Samaria şi aŭ organisat Biserica luĭ Iisus Christos d'aci.

---

[1]) Comp. Faptele Apost. VIII, 3—4.

[2]) Faptele Ap. VIII, 5—8.

[3]) Faptele Ap. VIII, 10.

[4]) Comp. Faptele Apost. VIII, 12—14.

Simon, vĕḑênd că prin punerea mâinilor apostolilor se da credincioşilor darurile Duhuluĭ Sfînt, a venit și el la Apostolĭ și le a oferit banĭ, pentru a'șĭ pune mâinele lor şi asupra luĭ și a îĭ da şi luĭ puterea Duhuluĭ celuĭ Sfînt. Maĭ mult chiar, el oferind banĭ Apostolilor, le ḑice: «*Da-«ţĭ'mĭ și mie acéstă putere, ca orĭ pre carele voiŭ «pune mâinele, să priméscă Spirit Sfînt*» [1]. Atuncĭ, pentru că el nu creḑuse cu adevĕrat şi din inimă în Domnul și voia cu cuget viclean și pentru speculă să Jevie întocmaĭ cu Apostoliĭ și să se facă maĭ mare în Biserica creștină din Samaria, Petru l'a îndepărtat şi l'a respins, prin următórele memorabile cuvinte: ‹Argintul tĕŭ să fie cu «tine întru perḑare, căcĭ aĭ socotit, că darul luĭ Dumneḑeŭ «cu banĭ se agonisesce. Nu este ţie parte, nicĭ sórta întru «cuvîntul acesta, pentru că inima ta nu este dréptă înaintea «luĭ Dumneḑeŭ. Pocăesce-te drept aceea de rĕutatea ta a-«césta și te rógă luĭ Dumneḑeŭ, dóră ţi s'ar erta ţie cu-«getul inimeĭ tale; pentru că întru amărăciune a fiereĭ și «întru legătură a nedreptăţeĭ te vĕd că eștĭ› [2].

Din Samaria Petru, Filip și Ión s'aŭ întors iarășĭ la Ierusalim, dupĕ ce aŭ predicat cuvîntul Domnuluĭ în multe sate și orașe ale Samarieĭ [3].

Dupĕ cele întâmplate în Samaria, pe apostolul Filip îl găsim, trimis de îngerul Domnuluĭ în părţile despre miază ḑi, pe calea ce duce de la Ierusalim la Gaza, către locurile

---

[1]) Faptele Apost. VIII, 19.

[2]) Fapt. Apost. VIII, 20—23. Acésta este întîmplarea, de la care a rĕmas în biserica creştină până în ḑiua de astă-ḑĭ numele de *simonie*, prin care se înţelege *dobândirea unuĭ grad ierarhic saŭ demnitate bisericéscă prin banĭ*. Fiind că Simon acela voia să i-se dea darul Sf. Spirit prin banĭ, apoĭ orĭ cine dă banĭ, pentru a se face diacon, preot, arhiereŭ, episcop, mitropolit, patriarh, saŭ pentru a dobândi vre-o demnitate bisericéscă, se numesce *simoniac*, şi, comform sf. canóne, se afurisesce şi se excomunică din demnitatea sa și de la biserică, ca și acel Simon.

[3]) Comp. Fapt. Apost. VIII, 25.

cele deşerte ale Iudeeĭ. Aci el întîmpină pe un eunuch al reginei Etiopienilor, pe care îl convertesce la credinţa în Iisus Christos şi îl şi botéză. D'aci a mers la Azot, şi a străbătut multe sate şi oraşe predicând, până ce a ajuns la Cesareea [1]).

Intr'acestea, Faptele Apostolilor ne spun, că a avut loc convertire la credinţa în Christos, a prigonitoruluĭ Saul, devenit apostolul Paul, vasul alegeriĭ şi marele apostol al neamurilor.

Iată cum descrie autorul faptelor acéstă miraculósă convertire: «Iar Saul, încă suflând cu îngrozire şi cu ucidere «împrotiva discipolilor Domnuluĭ, a mers la arhiereŭ şi a «cerut de la el cărţĭ în Damasc la Sinagogurĭ, ca de ar «afla pre vre uniĭ carĭ să fie din calea acésta şi bărbaţĭ »şi muerĭ, legaţĭ să 'ĭ ducă în Ierusalim. Şi mergênd a fost, «când s'a apropiat el de Damasc, fără de veste a strălu«cit preste el lumină din cer. Şi cădênd pre pămînt, a «audit glas dicênd luĭ: Saul, Saul, ce mě gonescĭ? Şi a «dis: cine eştĭ Dómne? Iar Domnul a dis luĭ. Eŭ sunt Ii«sus, pre carele tu gonescĭ, că greŭ 'ţĭ este ţie a lovi cu «piciorul împrotiva boldurilor. Şi tremurând şi spăimîntat «fiind a dis: Dómne, ce voescĭ să fac? Şi Domnul (a dis) «către el: Scólă-te şi intră în cetate şi se va spune ţie, «ce trebue să facĭ. Iară bărbaţiĭ, cariĭ mergeaŭ pre cale cu «el stăteaŭ încremeniţĭ, audind glasul şi pre nimenea vě«dênd. Şi s'a sculat Saul de la pămînt şi deschidêndu-şĭ «ochiĭ sěĭ pre nimenea nu vedea. Şi ducêndu-l de mâinĭ, «l'aŭ băgat în Damasc. Şi nu a vědut treĭ dile şi nicĭ a «mâncat, nicĭ a băut.

«Şi era un discipol în Damasc, anume Anania; şi a dis «către el Domnul în vedenie: Anania! Iar el a dis: Iată eŭ «Dómne. Iar Domnul către el (a dis): Sculându-te, mergĭ

[1]) Comp. Fapt. Apost. VIII, 26—40.

«pe drumul, ce se chiamă drept, şi caută în casa luĭ Iuda «pre Saul din Tars, că iată se rógă. Şi a vĕḑut în vede- «nie pre un bărbat anume Anania, intrând şi puindu-şĭ «pre el mâna, ca iarăşĭ să vadă. Şi a rĕspuns Anania: Dómne, «auḑit-am de mulţĭ pentru bărbatul acesta, câte rele a fă- «cut sfinţilor tĕĭ în Ierusalim. Incă şi aicea are putere de «la Arhiereĭ, să lege pre toţĭ, carĭ chiamă numele tĕŭ. Şi «a ḑis către el Domnul: Mergĭ, că vas al alegeriĭ îmĭ este «mie acesta, ca să pórte numele meŭ înaintea neamurilor şi a împĕraţilor si a fiilor luĭ Israil. Că eŭ voiŭ arăta luĭ, «câte i-se cade să pătiméscă el pentru numele meŭ. Şi a «mers Anania şi a intrat în casă; şi punêndu-şĭ pre el «mâinile, a ḑis: Saule frate, Domnul Iisus, carele s'a ară- «tat ţie pre calea, pre care veneaĭ, m'a trimis, ca să veḑĭ «şi să te umpli de Duh sfînt. Şi îndată a căḑut de pre «ochiĭ luĭ, ca nisce solzĭ şi a vĕḑut îndată; şi sculându-se «s'a botezat şi luând mâncare s'a întărit».

«Şi a fost Saul cu discipoliĭ, carĭ eraŭ în Damasc câte-va «ḑile şi îndată în Sinagogurĭ a propoveduit pre Christos, «că acesta este fiul luĭ Dumneḑeŭ. Şi se miraŭ toţĭ, ceĭ ce «auḑiaŭ şi ḑiceaŭ: Aŭ nu este acesta, cel ce a prădat în «Ierusalim, pre ceĭ ce chemaŭ numele acesta ; Şi aicea pen- «tru aceea a venit, ca legaţĭ pre eĭ să 'ĭ ducă la arhiereĭ. «Iar Saul maĭ vîrtos se întăria şi turbura pre Iudeiĭ, ceĭ «ce locuiaŭ în Damasc, dovedind că acesta este Christos. «Şi dacă s'aŭ împlinit ḑile multe, s'aŭ sfătuit Iudeiĭ să 'l «omóre pre dînsul. Şi s'a făcut luĭ Saul cunoscut vicleşu- «gul lor. Şi păziaŭ porţile ḑiua şi nóptea, ca să 'l omóre «pre el. Şi luându-l pre dînsul discipoliĭ nóptea, l'aŭ slo- «boḑit preste zid, lăsându-l într'o coşniţă».

«Şi mergênd Saul în Ierusalim se ispitea, să se lipiască «de discipolĭ. Şi toţĭ se temeaŭ de el necreḑênd, că este dis- «cipol. Iar Varnava luându-l pre el, la adus la apostolĭ şi «le-a spus lor, în ce chip pre cale a vĕḑut pre Domnul şi

«cum că 'l-a grăit luĭ, şi în ce chip în Damasc, cu îndrăs-«nélă a grăit întru numele luĭ Iisus. Şi era cu eĭ intrând «şi ieşind în Ierusalim, şi cu îndrăznélă vorbind întru nu-«mele Domnuluĭ Iisus. Şi grăia şi se întreba cu Elini. Iară «eĭ căutaŭ să 'l omóre pre el. Şi dacă aŭ înţeles fraţiĭ, «laŭ dus pre el în Cesareea, şi l'aŭ trimis în Tars [1])».

Ast-fel fu convertirea la credinţa în Christos, a celuĭ maĭ aprig persecutător al eĭ. Saul, cel ce nu se putea linişti în cugetul sĕŭ la rĕsbunare contra apostolilor şi a credincioşilor, devine vasul alegeriĭ şi apostol întocmaĭ cu apostoliĭ, predicând şi vestind, ca şi aceştia, tutulor mântuirea prin credinţa în Iisus Christos, fiind gata a suferi totul şi chiar mórtea pentru propagarea credinţeĭ. Dar în acelaş timp, ceĭ-l-alţĭ apostolĭ, lucrase fórte mult şi lucraŭ necontenit, pentru rĕspândirea cuvîntuluĭ şi întărirea bisericiĭ.

Creştinismul prinsese rădăcinĭ în tótă Iudeea, Galileea şi Samaria. Bisericile creştine din aceste locurĭ eraŭ în pace, credincioşiĭ umblaŭ în frica Domnuluĭ şi mângâerea Spirituluĭ Sfînt şi se îmulţeaŭ continuŭ.

Eĭ eraŭ sub directa priveghere şi conducere a Apostolilor, carĭ îĭ visitaŭ mereŭ, întărindu-ĭ în credinţă prin cuvintele lor, şi ajutându-ĭ în tóte nevoile şi întristările vieţiĭ lor prin cuvinte şi săvîrşirea minunilor.

Autorul Faptelor ne spune, că Apostolul Petru trecênd prin tóte locurile unde eraŭ credincioşĭ, a venit şi la sfinţiĭ [2]), carĭ locuiaŭ în Lida. Aci a aflat pre un om, cu numele Enea, slăbănog şi paralitic, care zăcea de opt anĭ în pat; şi apropiindu-se de el, 'ĭ a ḑis: Enea, vindecă-te pre tine Iisus Christos; scólă-te şi 'ţĭ aşterne ţie. Şi îndată s'a

[1]) Faptele apost. IX, 1 30.

[2]) Acésta este una din numirile cele maĭ predilecte ale creştinilor din timpurile Apostolice. Creştiniĭ se numiaŭ *sfinţĭ*, pentru viaţa lor cea curată şi sfîntă.

sculat și l'aŭ vĕḍut toțĭ, ceĭ ce locuiaŭ în Lida și Saron și mulțĭ aŭ creḍut în Domnul [1]).

D'acolo ducêndu-se în Jope a înviat pre Tavitha.

Iată cum descrie Faptele Apostolilor acéstă minune: «Iar «în Jope era o discipolă anume Tavitha, care tîlcuindu-se, «se ḍice căprióră. Acésta era plină de fapte bune și de mi-«losteniĭ ce făcea. Și bolnăvindu-se în ḍilele acelea, a mu-«rit și scăldându-o, a pus'o în foișor. Și aprópe fiind Lida «de Ioppe, discipoliĭ auḍind că Petru este într'însa, aŭ tri-«mis pre doĭ bărbațĭ la dînsul rugându-l, să nu pregete «a veni până la eĭ. Și sculându-se Petru a mers cu dîn-«șiĭ; pre carele, dacă aŭ venit, l'aŭ dus în foișor. Și aŭ «stătut înaintea luĭ tóte văduvele plângênd, și arătând vest-«mintele și îmbrăcămintele, câte făcea Căprióra, fiind cu «dînsele. Și scoțênd Petru pre toțĭ afară, îngenunchind, s'a «rugat și întorcêndu-se către trup a ḍis: «*Tavitha scólă*». «Iar deschiḍêndu-șĭ ochiĭ sĕĭ și vĕḍênd pre Petru a șeḍut. «Și dându-ĭ eĭ mâna o a ridicat pre ea. Și chemând pre «sfințĭ și pre vĕduve, o a dat pre ea vie. Și s'a auḍit a-«césta prin tótă Iope și mulțĭ aŭ creḍut în Domnul» [2]).

De la acéstă epocă activitatea apostolică începe a se îndrepta și asupra neamurilor. De sigur, că la acésta a contribuit atitudinea apostoluluĭ Paul, care pe lângă Iudeĭ chema la mântuire și pre păgânĭ.

Insușĭ apostolul Petru, apostol al celor circumcizĭ, adică al creștinilor, carĭ maĭ 'nainte fusese Iudeĭ, el cel întâiŭ dă exemplu și, de-și la început esită, cu tóte acestea, prevestit prin o visiune extraordinară, merge la sutașul Cornilie, în Cesareea și face început, chemând la mântuire pre păgânĭ.

Autorul Faptelor Apostolilor, dâ deosebită importanță acestuĭ lucru, căcĭ prin el evangeliul ia adevĕrata sa menire,

[1]) Comp. Fapt. Apost. IX, 31—35.

[2]) Faptele Apost. IX, 36—43.

vestindu-se ast-fel tuturor ómenilor, fără deosebire de neam şi religiune, şi îl descrie în tóte amănuntele sale.

El dice: «In Cesareea era un bărbat anume Cornilie, su-«taş, din céta ce se chema italienéscă, cucernic şi temĕtor «de Dumnedeŭ, cu tótă casa luĭ şi făcênd milosteniĭ multe «poporuluĭ şi rugându-se luĭ Dumnedeŭ d'a pururea. Acela «a vĕdut în vedenie lămurit, ca la al noulea ceas din di, «pre îngerul luĭ Dumnedeŭ, intrând către el şi dicênd luĭ: «Cornelie! Iar el căutând spre dînsul şi înfricoşându-se a «dis: Ce este Dómne? Şi ia dis luĭ: Rugăciunile tale şi «milosteniile tale, s'aŭ suit întru pomenire înaintea luĭ Dum-«nedeŭ. Şi acum trimite în Iope bărbaţĭ şi chiamă pre «óre carele Simon, ce se numesce Petru. Acesta găzduesce «la óre carele Simon curelarul, a căruia casă este lângă «mare. Acesta va spune ţie, ce trebue să facĭ. Şi dacă s'a «dus îngerul, carele grăia cu Cornelie, chemând pre doĭ din «serviĭ sĕĭ, şi pre un ostaş cucernic, din ceĭ ce îĭ slujia «luĭ şi povestindu-le lor tóte i-a trimis în Iope. Iar a «doua di mergênd eĭ pre cale şi de cetate apropiindu-se, «s'a suit Petru în casa de sus, să se róge în ceasul al «şeselea. Şi flămândind fórte voia să guste. Şi gătind a-«ceea, cădut'a preste dînsul uimire. Şi a vedut cerul des-«chis şi pogorându-se preste el un vas, ca o masă de «pânză mare, în patru colţurĭ legat şi slobodindu-se pre «pămînt. Intru care eraŭ tóte cele cu câte patru picióre ale «pămîntuluĭ, şi fiarele şi cele ce se tîrăsc şi paserile ce-«ruluĭ. Şi s'a făcut glas către el: «Petre! Scólă-te, junghie «şi mănâncă». Iar Petru a dis: «Nicĭ de cum Dómne, că «nicĭ o dată nu am mâncat, tot ce este spurcat saŭ ne-«curat . Şi glasul iarăşĭ a doua óră către el: ‹Cele ce «Dumnedeŭ a curăţit, tu nu le spurca». Şi acesta s'a făcut «de treĭ orĭ; şi iarăşĭ s'a ridicat vasul la cer».

‹Şi dacă a venit întru sine, se mira Petru, ce ar putea «să fie vedenia care a vĕdut'o. Şi iată bărbaţiĭ ceĭ trimişĭ

«de la Cornelie, întrebând de casa luï Simon, aŭ stătut «înaintea porţeï Şi strigând, întrebaŭ de găzduesce aicea «Simon, cel ce se numesce Petru. Iar Petru gândind pen- «tru vedenie, i-a ḑis luï Duhul. Iată treï bărbaţï te caută «pre tine. Ci sculându-te te pogóră şi mergï împreună cu «eï, nimic îndoindu-te, pentru că eŭ 'i-am trimis pre eï.

«Şi pogorându-se Petru către bărbaţiï, ceï trimişï de Cor- «nile cătră el, a ḑis: «Iată eŭ sunt pre carele căutaţï, ce «este pricina pentru care aţï venit? Iar eï aŭ ḑis: Cor- «nelie sutaşul, bărbat drept şi temĕtor de Dumneḑeŭ şi «mărturisit de tot neamul Iudeilor, respuns a luat de la «înger sfînt, să te cheme pre tine la casa luï şi să vaḑă «graiurï de la tine. Decï el chemându-ĭ înăuntru i-a os- «pătat. Iar a doua ḑi Petru a eşit cu eï, şi uniï din fraţiï «ceï din Iope aŭ mers cu dînsul şi în cea-l-altă ḑi aŭ «intrat în Cesareea».

«Iar Cornelie îï aştepta, chemându'şï împreună rudeniile «şi prieteniï sĕï ceï iubiţï. Şi a fost când era să intre Petru, «l'a întîmpinat Cornelie şi căḑênd la picióre le luï i-s'a «închinat. Iar Petru l'a ridicat pre el, ḑicênd: «Scólă, «şi eŭ însumï om sunt». Şi vorbind cu el a intrat şi a «aflat pre mulţï, cariï să adunase şi a ḑis cătră eï: «Voï «sciţï, că nu se cuvine bărbatuluï Iudeŭ, să se lipiască saŭ «să se apropie către cel de alt neam. Şi mie Dumneḑeŭ «mi-a arătat, ca pre nicï un om să nu ḑic spurcat saŭ «necurat. Drept aceea şi fără îndoire am venit chemat. Decï «vĕ întreb, pentru ce pricină m'aţï chemat? Si Cornilie a «ḑis: «Din ḑiua a patra, pînă în césul acesta eram pos- «tindu-mĕ şi întru al noulea ceas, rugându-mĕ în casa mea, «şi iată un bărbat a stătut înaintea mea în vestmînt lu- «minat. Şi a ḑis: Cornelie, auḑitu-s'a rugăciunea ta, şi «milosteniile tale s'aŭ pomenit înaintea luï Dumneḑeŭ. Tri- «mite dar în Iope şi chiamă pre Simon, ce se numesce «Petru. Acésta găzduesce în casa luï Simon curelarul lângă

«mare, carele dacă va veni, va spune ţie. Decĭ numaĭ de«cât am trimis la tine şi tu bine aĭ făcut, căcĭ aĭ venit. «Acum dar noĭ toţĭ înaintea luĭ Dumneḑeŭ stăm, să ascul«tăm tóte câte sunt poruncite ţie de la Dumneḑeŭ» [1]).

Auḑind Petru aceste cuvinte ale sutaşuluĭ, pios şi plin de credinţă, nu s'a maĭ îndoit întru nimic, ci deschiḑêndu-şĭ gura sa, le a vestit ast-fel pre Christos: «Cu adevĕrat «cunosc, că Dumneḑeŭ nu este făţarnic (nu este căutător «la faţă), ci în tot neamul, cela ce se teme de el şi face drep«tate, primit este la dînsul. Cuvîntul, care l'a trimis fiilor «luĭ Israil, bine vestind pace prin Iisus Christos. Acesta «este al tuturor Domn. Voĭ sciţĭ cuvîntul, ce s'a făcut prin «tótă Iudeea, începênd din Galileea după botezul, care l'a «propovĕduit Ioan. Pre Iisus cel din Nazaret, cum l'a uns «pre el Dumn ḑeŭ, cu Duhul Sfînt şi cu putere. Carele a «umblat, bine făcênd şi vindecând pre toţĭ ceĭ împresuraţĭ «de diavolul. Si noĭ suntem mărturiĭ tuturor, care a făcut «şi în ţinutul Iudeilor şi în Ierusalim. Pre carele l'aŭ omo«rît spânzurându'l pre lemn. Pre acesta Dumneḑeŭ l'a înviat «a treia ḑi şi l'a dat să se facă arătat, nu la tot poporul, «ci nouĕ, mărturiilor celor maĭ 'nainte rînduite de la Dum«neḑeŭ. Cari am mâncat şi am bĕut împreună cu el, după ce a înviat din morţĭ. Şi a ordonat nouĕ să predicăm po«poruluĭ şi să mărturisim, că el este cel rînduit de la Dum«neḑeŭ, judecător viilor şi morţilor. De acesta toţĭ profeţiĭ «mărturisesc, că ertare pĕcatelor va lua prin numele luĭ, «tot cel ce va crede întru dînsul» [2]).

Incă vorbind Petru aceste cuvinte, autorul Faptelor ne spune, că a căḑut spiritul sfînt preste toţĭ, ceĭ ce auḑiaŭ cuvîntul, prediceĭ sale, şi s'aŭ uimit credincioşiĭ din cir-

---

[1]) Faptele Apost. X, 1—33.

[2]) Faptele Apost. X, 34—43.

cumcisiune, ceĭ ce veniseră cu Petru, *că și preste neamurĭ s'a vărsat darul sfîntuluĭ spirit* [1].

Faptul acesta se vede, că impresionase așa de mult pre ceĭ veniți cu Petru, maĭ ales când aŭ vĕḑut pre ceĭ de alt neam grăind în diferite limbĭ și prea mărind pe Dumneḑeŭ, prin harul ce li se comunicase, în cât Petru a trebuit să 'ĭ liniștéscă, ḑicêndu-le «*Aŭ dóră póte cine-va «opri apa, ca să nu se boteze aceștia, carĭ aŭ pri- «mit Spiritul Sfînt ca și noĭ?* Si a ordonat Petru, ca toțĭ să se boteze în numele Domnuluĭ Iisus Christos. Iar Cornelie și cu toțĭ aĭ sĕĭ aŭ rugat pre Petru, să petrécă cu dînșiĭ câte-va ḑile, ceea ce el a și făcut [2])

Ast-fel descrie Faptele Apostolilor, că s'a făcut începutul convertiriĭ păgânilor saŭ al neamurilor (dupĕ cuvîntul scripturiĭ), la credința în Iisus Christos prin apostolul Petru.

Pe de altă parte Apostolul Paul, care dupĕ cum am vĕḑut, intrase deja în numĕrul Apostolilor și devenise unul dintre ceĭ maĭ zeloșĭ propoveduitorĭ, predica evangeliul mântuiriĭ fără distincțiunea Iudeilor și neamurilor. Deosebirea ce făcea, consta numaĭ în faptul, că el orĭ unde mergea, se adresa, maĭ întâiŭ către oile cele pierdute ale caseĭ luĭ Israil și apoĭ către Elinĭ și cele-l-alte neamurĭ [3]).

Acéstă nouĕ atitudine a apostoluluĭ Petru a împuternicit și maĭ mult pre Paul, în activitatea sa mesianică în mijlocul neamurilor. Creștinismul, de la acéstă epocă, maĭ ales (convertirea sutașuluĭ Cornelie prin Petru) a început a face marĭ progrese între păgânĭ și neamurĭ. Dar lucrul acesta, care părea a lovi în privilegiile poporuluĭ ales al luĭ Israil, care și în creștinism, credea că mântuirea este menită numaĭ pentru el, a provocat murmur și nemulțumire între credincioșiĭ dintre Iudeĭ și chiar între Apostolĭ.

---

1) Comp. Faptele Apost. X, 44—45.
2) Comp. Faptele Apost. X, 46—48.
3) Comp. Fapt, Apost. XIII, 4, 14, 42, 48; XVII. 2, 4 etc,

Autorul Faptelor ne spune că: «Apostoliĭ şi fraţiĭ, carĭ «eraŭ în Iudeea, auḑind că şi neamurile aŭ primit cuvîn-«tul luĭ Dumneḑeŭ, când s'a suit Petru în Ierusalim, să «priceaŭ cu el, ceĭ din tăerea împrejur (creştiniĭ dintre Iu-»deĭ) ḑicând: *Tu aĭ intrat la bărbaţĭ netăeţĭ împrejur şi aĭ mâncat cu eĭ»* [1]).

Petru însuşĭ a fost nevoit a se justifica înaintea lor şi a le istorisi pe rînd, tóte cele ce se întîmplaseră: Vedenia sa, vedenia luĭ Cornelie, trimiterea servilor luĭ Cornelie către el la Jope, mergerea sa la Cornelie în Cesaria şi credinţa, care a aflat acolo. Cum vorbindu-le el cuvîntul mântuiriĭ, Spiritul sfînt s'a pogorît preste toţĭ, ceĭ ce ascultaŭ cuvintele sale şi s'aŭ botezat, creḑênd în Iisus Christos [2]). Şi numaĭ în urma acesteĭ explicărĭ a luĭ Petru s'aŭ liniştit cu toţiĭ şi prea măriaŭ pre Dumneḑeŭ, că a dat şi neamurilor pocăinţă spre viéţă [3]).

In acelaş timp şi ceĭ-l-alţĭ apostolĭ şĭ credincioşĭ predicaŭ şi vesteaŭ tuturor mântuirea, adusă prin Iisus Christos. Persecuţiunea pornită în contra lor, când a avut loc uciderea cu pietre a luĭ Stefan, 'ĭ-a făcut să se împrăştie în tóte părţile. Autorul faptelor ne spune, că aŭ trecut în Fenicia, Cipru, Antiochia, Cirinea şi alte locurĭ. Pretutindenĭ predicaŭ pre Iisus Domnul şi mâna luĭ Dumneḑeŭ era cu eĭ, aşa că numĕrul celor ce credea în Iisus Christos, dintre ebreĭ şi elinişti era mare, maĭ ales în Antiohia, unde pentru întâia óră credincioşiĭ următorĭ aĭ noueĭ credinţe, s'aŭ numit cu numele de *creştinĭ* (χριστιανοὶ) [4]).

De la acéstă epocă, din Eaptele Apostolilor, nu maĭ scim nimic despre activitatea apostolilor, afară numaĭ de trimiterea luĭ Varnava la Antiochia de către Apostolĭ, spre a

[1]) Fapt. Apost. XI, 1—3.
[2]) Comp. Fapt. Apost. XI, 4—17.
[3]) Fapt. Apost. XI, 18.
[4]) Comp. Fapt, Apost. XI, 19—26.

întări pre credincioşĭ. Cum acesta a mers la Tars, spre a afla pre Paul, pe care 'l a adus la Antiohia; [1]) cum profeţiĭ din Ierusalim se pogoraŭ la Antiohia, dintre carĭ Agab a prediis fómetea cea mare din timpurile luĭ Claudiŭ Cesarul [2]); cum din ordinul regeluĭ Irod, Iacob fratele luĭ Ioan a fost decapitat [3]) şi Petru aruncat la închisóre, de unde cugeta a 'l ucide după trecerea sĕrbătorilor Pasceluĭ, dar el a fost liberat de îngerul Domnuluĭ şi scăpat de mórte [4]).

Faptele Apostolilor, de la acéstă epocă nu se ocupă de cât de activitatea şi faptele sĕvîrşite de Apostolul Paul, despre care descrie tot ce a făcut, pînă la a doua sa închisóre la Roma (anul 64—66 d. Christ.

Despre ceĭ-l-alţĭ apostolĭ nu maĭ amintesce, de cât de întrunirea lor la Ierusalim în Sinod, spre a decide asupra atitudineĭ predicatorilor Cuvîntuluĭ faţă de păgâniĭ, carĭ vor crede în Christos, unde s'a şi luat hotărîrea, ca aceştia să nu fie supuşĭ circumcisiuneĭ, ci numaĭ să se abţină de pângăriturile idolilor, de desfrînare, de animale sugrumate şi de sânge şi credênd în Iisus Christos, să se boteze şi să fie priimiţĭ în numĕrul credincioşilor.

Acestea sunt faptele şi cuvintele, pe carĭ ni le raportă Faptele Apostolilor despre activitatea apostolilor Domnuluĭ, de la înălţarea sa la cerurĭ şi pînă la convertirea Apostoluluĭ Paul, în ordinea lor, pe cât posibil, hronologică şi după asemănarea coprinsuluĭ. Că apostoliĭ însă aŭ maĭ sĕvîrşit şi alte multe fapte şi minunĭ şi că aŭ rostit şi alte multe cuvinte şi predicĭ nu maĭ rĕmâne nicĭ o îndoială; dar cum autorul scrieriĭ Faptelor Apostolilor, prin scrierea sa nu avea alt scop, de cât să arate luĭ Teofil mersul saŭ

[1]) Comp. Fapt. Ap. locul citat.
[2]) Fapt Ap. XI, 27—28.
[3]) Fapt. Apost. XII, 1—2
[4]) Fapt. Apost. XII, 3—25.

şirul istoric al faptelor întîmplate cu Biserica luĭ Iisus Christos, de la nascerea Mântuitoruluĭ şi consolidarea eĭ prin predica Apostolilor, până în timpul sĕŭ, se înţelege de la sine, că el a omis multe din cele ce a făcut apostoliĭ cu cuvîntul şi cu fapta, pentru propagarea, întemeerea şi consolidarea Bisericiĭ creştine.

Terminând ast-fel prima parte a studiuluĭ nostru, enumerarea faptelor şi cuvintelor apostolilor, până la convertirea apostoluluĭ Paul, aşa cum le raportă Faptele Apostolilor, vom examina acum ideile coprinse în aceste cuvinte, spre a vedea modul cum apostoliĭ presintă şi propoveduesc mântuirea şi pre Iisus Christos, la care chiamă nu numaĭ pre Iudeĭ, ci şi neamurile.

(Va urma)

D.

CAUSELE UREI CREȘTINILOR ORTODOXI
ASUPRA
ARMENILOR ȘI A CREDINȚELOR RELIGIOASE ALE ACESTORA.

(Vedĭ Biserica Ortodoxă Română No. 4).

Ast-fel a fost privirea Bisericiĭ Orthodoxe la cea armenéscă și ast-fel aŭ fost relațiunile eĭ cu aceea până la a doua jumătate a véculuĭ al X-lea. Privirea acésta în esență nu s'a schimbat și dupĕ aceea; dar în relațiunĭ s'a produs o însemnată schimbare. Ele devin mult maĭ recĭ, maĭ dușmănóse, se numĕră maĭ multe diferențĭ, carĭ servesc de pedică reunireĭ, însemnătatea lor se exagerézǎ, pretențiile pentru înlăturarea lor devin maĭ stăruitóre și maĭ acute, și în fine se ivesce o nouĕ rînduială pentru primirea Armenilor în sînul Bisericiĭ Orthodoxe.

Schimbarea acésta s'a produs întru cât-va sub influența ne rĕușiteĭ tratativelor și a relațiunilor precedente în cestiunea pentru reunire, dar maĭ cu sémă sub influența schimbăriĭ împrejurărilor politice.

Neisbutirea tratativelor şi relaţiunilor menţionate, a trebuit negreşit să 'e însoţită de simţul amărăciunii şi al iritaţiunii, maĭ ales pentru partea ce se înşelase în aspiraţiunile sale, iar schimbarea împrejurărilor politice a trebuit să în puternicéscă într'un mare grad acest simţ, şi negreşit a trebuit să împingă pe o biserică la pretenţiunĭ, iar pe alta la supărare.

Schimbarea împrejurărilor politice constă întru aceea, că până la acest timp Armenia şi Bisantia avusese un vrăjmaş comun în persóna califatuluĭ de Bagdad. In câtă vreme acest vrăjmaş fusese puternic şi insufla témă fie-căreia dintre rivale, ele preţuiaŭ relaţiunile de bune vecine şi se sileaŭ dupre putinţă a uita diferenţele bisericescĭ ce existaŭ între dînsele. Bisericile se arătaŭ în casul acesta numaĭ fidele arătătóre a trebuinţelor şi disposiţiunilor amândoror ţĕrilor. Dar pe la jumătatea véculuĭ X-lea vrăjmaşul lor comun întru atâta slăbise, că nu maĭ insufla temerĭ marĭ nicĭ uneea dintre ele. Ele se treziră amândouĕ faţă în faţă fără vre un mijlocitor, fie măcar şi duşman, care să abată privirile lor una de la alta, şi vechile socotele aŭ eşit la ivélă. Se începe un şir de invadiunĭ în Armenia din partea vecinilor strategĭ grecescĭ din Chaldeea şi Mesopotamia, negreşit cu ştirea şi învoirea guvernuluĭ central bizantin, şi de expediţiunĭ regulate sub personala conducere a însăşĭ împĕraţilor, cu scop de a supune lor Armenia [1]). Aceste

---

[1]) Aceste escursiunĭ şi expediţiunĭ s'aŭ început de la domnia luĭ Roman Secapin (919—945) Campoducele luĭ Roman Ioan Curera, biruind de istov pre Arabĭ, a luat de la eĭ Armenia, dar frica care atuncĭ încă tot insuflaŭ Arabiĭ, nu a permis imperiuluĭ de a o trata ca pe o ţară cucerită. Principiĭ armenescĭ, precum şi ceĭ gruzinĭ, se apăraŭ cu ameninţarea, că „se vor lepăda de supunerea împĕratuluĭ şi vor trece la Saracinĭ". Intr'o atârnare directă de imperiu, Armenia şi nu tótă, ci numaĭ unele părţĭ, a ajuns sub Vasilie al II-lea Bulgaroctonul (976—1026). In ast-fel de atârnare ea a stat până la anul 1069, când a cădut sub stăpânirea Turcilor Selgĭucĭ. Insă şi dupĕ acésta împăraţiĭ bi-

incursiunĭ duşmănescĭ întimpină o respingere maĭ mult saŭ maĭ puţin energică din partea poporaţiuniĭ ţĕriĭ. In fine imperiul a reuşit să sdrobéscă împrotivirea Armenilor şi să 'ĭ pună în relaţiunĭ vasale către dînsul. Dar acéstă reuşită s'a dobândit cu preţul uneĭ înfricoşate urĭ internaţionale, care în fine a ajuns la ast-fel de proporţiunĭ, că greciĭ şi armeniĭ a început a se exprima unul despre altul cu cel maĭ mare dispreţ.

Cruciaţiĭ apusenĭ, carĭ s'aŭ ivit în Răsărit la finele véculuĭ XI-lea, s'aŭ pus între Grecĭ şi Armenĭ, şi întru cât-va aŭ înviat şi pentru uniĭ şi pentru alţiĭ califatul de Bagdad; dar acésta nu 'ĭ-a putut împăca. Eĭ ajunsese fórte departe în ura lor reciprocă. Chiar nicĭ jugul turcesc nu 'ĭ-a putut împăca.

Bisericile şi acum s'aŭ arătat fidele exprimătóre a dispoziţiunilor naţiunilor lor, iar sciinţele teologice esacte ecourĭ ale Bisericilor sale.

Insă tratativele pentru reunire continuă şi maĭ departe şi încă la ivélă în acelaşĭ spirit împăciuitor, ca şi maĭ 'nainte, dar fiind-că ura reciprocă între naţiunĭ treptat creştea, şansele unuĭ resultat favorabil, fie-care dată s'aŭ constatat tot maĭ puţine; în fine încă cu mult înainte de căderea imperiuluĭ bizantin cu totul s'a precurmat. Chiar şi la Sinodul de Florenţa representanţiĭ amândoror Bisericilor n'aŭ găsit cu cale a se arăta împreună, ci şi uniĭ şi alţiĭ aŭ încheeat în deosebĭ diferite unirĭ cu Roma.

In intervalul timpuluĭ de la jumătatea véculuĭ X-lea până la jumătatea celuĭ al XV-lea aŭ fost şépte casurĭ de relaţiunĭ între amândouĕ bisericile pentru reunire, saŭ cel puţin despre aceste şapte casurĭ, ni s'aŭ păstrat noţiunĭ. Cel

---

zantinĭ din familia Comninilor (1081—1185). aŭ isbutit nu odată a restabili autoritatea 'lor cel puţin asupra óre-căror provinciĭ şi oraşe ale Armenieĭ. (Veḑĭ Nikită Coniat, în trad. rus. pag. 24, 34, 43, 49, 175 şi m. d).

întâiŭ cas de felul acesta a fost sub împărații bizantinĭ Vasilie şi Constantin şi sub patriarhul de Constantinopole Polieuct (956—970), şi sub catolicosul armenesc Vachanik (965—970); al doilea sub împăratul Constantin al VIII-lea Duca, sub patriarhul Constantin al III-lea Lichud (1059—1064) şi sub Catolicosul Kacik (1058—1064), în anul 1060; al treilea—sub împĕratul Alexie I-iŭ comninul (1090—1118), sub patriarhul Cosma I-iŭ (1075—1081) şi sub catolicosul Grigorie al II-lea (1065—1081) în anul 1080; al patrulea—sub împăratul Manuil Comninul (1143—1180) sub patriarhul Michail al III-lea Achialiul (1169—1177) şi sub Theodosiu I-iŭ (1178—1185) şi sub catolicoşiĭ Nerses închăruitul (graciosul Tirorogamnbiŭ) (1165 1173) şi Grigorie al VI-lea Dega (1173—1193); al cincilea şi al şaselea—sub Impĕratul Ión Duca Vataţi (1221—1255), sub patriarhiĭ German al II-lea (1226—1240) şi Manuil al II-lea (1241—1255) şi sub catolicosul Constantin I-iŭ (1220—1267), dintru'ntâiŭ în anul 1240, iar apoĭ în anul 1248; al şaptelea sub împăratul Andronic paleologul cel bătrân (1282—1328) sub patriarhul Isaia (1323—1337) şi sub catolicosul Constantin al II-lea, anul nu se cunósce.

Aceste relaţiunĭ, pre cât putem judeca dupre scirile ajunse la noĭ, se deosebiaŭ de cele precedente numaĭ prin aceea, că iniţiativa la ele provinea nu din partea bisericiĭ grecescĭ, ci aceleĭ armenescĭ. Catolicoşiĭ eĭ, dupre coînţelegerea cu regiĭ provocaŭ direct relaţiuniĭ şi negociaţiuniĭ, uneorĭ oficiale, alte orĭ confidenţiale cu patriarhiĭ grecescĭ, pentru reunire, la carĭ ocasiunĭ obicĭnuit trimeteaŭ confesiunĭ de credinţă, pe carĭ în Constantinopole saŭ în Niceea le primiaŭ, dar le găsiaŭ nu deplin satisfăcătóre, li se trimetea din partea Grecilor vre un theolog renumit, care personal să céră explicaţiunĭ asupra locurilor cu nedomirirĭ, saŭ cerea să vină la Constantinopole orĭ la Niceea pentru acésta vre un teolog armén, şi, apoĭ schimbând uniĭ cu

alţiĭ câte-va epistole, confesiunĭ de credinţă şi de explicaţiunĭ verbale, tăcéaŭ până când din noŭ se înfăţişa ocasiune de a repeţi aceeaşĭ istorie cu aceleaşĭ resultate.

Iată în scurt istoricul tuturor relaţiunilor şi tratativelor între amândouĕ Bisericile pentru reunire în timpul menţionat.

Dar fiind-că privirea Bisericiĭ Orthodoxe la cea armenéscă şi adevĕratele relaţiunĭ ale aceleia către acésta se exprima nu în însăşĭ relaţiunile şi politeţele, ce representanţiĭ bisericiĭ grecescĭ arătaŭ representanţilor armenescĭ, relaţiunĭ şi politeţe obicĭnuit comandate de sus, de la guvern, ci în pretenţiunile ce ceĭ d'întâĭ făceaŭ celor d'al doilea, pe care eĭ le declaraŭ ca conditio sine qua non pentru reunire; de aceea noĭ, lăsând la o parte laturea istorică a enumĕratelor relaţiunĭ, ne întórcem direct la aceste pretenţiunĭ.

Pretenţia principală, pe care fără abatere o aŭ repeţit representanţiĭ Bisericiĭ răsăritene în tóte enumeratele de noĭ casurĭ de relaţiunĭ cu cea armenéscă, ca conditio sine qua non a reunireĭ, a fost aceiaşĭ, care se manifestase şi în periodul precedent, anume păstoriĭ orthodoxĭ cereaŭ de la biserica armenéscă *recunóscerea Sinoduluĭ de Chalchidon cu epistolia canonică a Papeĭ Leon I-iŭ*, *şi primirea doctrineĭ despre doimea firilor*, *a voinţelor şi a lucrărilor în Christos.*

Pe lângă acéstă cerere în timpul relaţiunilor între bisericĭ pentru reunire sub împĕratul Manuil Comninul, relaţiunĭ carĭ aŭ avut un caracter maĭ serios şi da maĭ multe temeĭnice speranţe de un succes favorabil, saŭ adaos încă câte-va cererĭ de înlăturare óre-căror diferite tradiţiunĭ ale bisericiĭ armenescĭ şi înlocuirea lor cu cele orthodoxe.

Amândouĕ aceste categoriĭ de cererĭ aŭ fost expuse în următórele 9 puncturĭ.

1. Armeniĭ trebue să anatematizeze pre Eutichie, pre

Dioscor, pe Sever şi pre Timotheiŭ Elur, şi pre toţĭ ceĭ de o cugetare cu dînşiĭ, carĭ ḑic, că Iisus Christos este o estime (fire).

2. Trebue să mărturisescă pre Domnul nostru Iisus Christos, un fiŭ, un Domn, o persónă, un ipostas din două firĭ perfecte, unite într'un ipostas nedesunit, nedespărţit, neschimbat, necontopit, nu aşa ca cum unul ar fi fiul luĭ Dumneḑeŭ şi altul fiul omuluĭ, ci aşa că sunt două estimĭ dar un Dumneḑeŭ om: şi în două firĭ a mărturisi pre unul şi acelaş Christos, avênd două voinţĭ firescĭ Dumneḑeéscă şi omenéscă, care nu contra-lucréză una alteea, ci din contră voinţa omenéscă urmând voinţeĭ dumneḑeescĭ.

3. Trebue a pronunţa Trisagiul fără cuvintele: *cel ce te-aĭ rĕstignit pentru noĭ*, şi fără conjuncţia *şi*.

4. Trebue să serbeze sĕrbătorile odată cu Romeiĭ (Greciĭ), anume Bună vestirea Domnuluĭ (Ευαγγελισμὸν τοῦ Κυρίου) la 25 Martie, Nascerea la 25 Decembrie, Tăierea împrejur în ḑiua a 8-a după nascerea luĭ Christos, adică la 1 Ianuarie. Botezul la 6 Ianuarie, Intimpinarea la 2 Februarie, şi în genere tóte prasnicile domnescĭ şi ale Prea sfinteĭ Născĕtóre de Dumneḑeŭ, ale înainte mergĕtoruluĭ şi ale S-ţilor Apostolĭ.

5. Dumneḑeésca împărtăşire (Κοινωνίαν) trebue a se sĕvîrşi cu pâne dospită, precum şi cu vin cu apă.

6. Sfîntul Mir trebue a-l face cu unt de măsline.

7. Toţĭ creştiniĭ trebue să stea în lăuntru bisericiĭ, când se sĕvîrşesce Dumneḑeésca Liturgie, afară de aceea, cariĭ sunt opriţĭ de Dumneḑeescile Canóne, precum şi la alte serviciĭ bisericescĭ.

8. Trebue să recunóscă cele 7 Sinóde ecumenice.

9. Trebue să priméscă pre catolicosul desemnat de împĕratul Romeilor.

Când catolicosul a întrebat pre Theorian, carele ĭĭ înmânase aceste cererĭ în numele împĕratuluĭ şi al patriarhuluĭ:

aceste cererĭ sunt definitive, saŭ împĕratul grec și biserica Constantinopolitană vor găsi posibil a concede unele din ele, Theorian a dat acest rĕspuns: «In voia bisericiĭ și a împĕratuluĭ este de a înlătura orĭ-care din aceste cererĭ și când catolicosul cu stăruință l'a rugat ca să se pronunțe maĭ vĕdit, el a dis în formă de presupunere a sa personală: Cererea privitóre la alegerea catolicosuluĭ s'a făcut pentru onórea însușĭ ierarhuluĭ bisericiĭ armene, pentru că cu modul acesta scaunul luĭ dobândesce în împĕratul un apărător. Pentru aceea eŭ socot, că nu vĕ vor sili să primițĭ acéstă condițiune. De asemenea se póte a vi se lăsa sĕvîrșirea Euchariestieĭ cu azime, numaĭ, dacă vă vețĭ conglăsui cu Biserica Orthodoxă în cele-l-alte puncte».

In aceste cererĭ s'a ivit destul de lămurit privirea bisericiĭ grecescĭ la cea armenéscă; dar încă maĭ vĕdit, maĭ deschis și maĭ precis s'a exprimat ea în practica ce s'a format în acest timp despre modul cum trebue a se primi în sînul Bisericiĭ Orthodoxe membriĭ bisericiĭ armenescĭ, carĭ doriaŭ a se uni cu dînsa; Acéstă practică consta întru aceea, că armeniĭ se primiaŭ la orthodoxie prin ungerea cu S-tul mir, și prin anatematizarea tuturor eresurilor, de care eĭ eraŭ presupușĭ, dupre o anume «rînduială» înadins compusă pentru acest scop,—Τάχις γινομένη ἐπί τοῖς ἐξ 'Αρμενίων ἐπιτρέπουσιν. Timpul compuneriĭ acesteĭ rînduele nu ne este cunoscut cu precisiune, socotim însă, că în forma cum se presintă ea în manuscriptele cele maĭ vechĭ ce aŭ ajuns până la noĭ, ea s'a ivit nu maĭ timpuriŭ de vécul al XI-lea, fiind-că aicĭ se enumeraŭ deja tóte acele puncte deosebitóre, carĭ în monumentele ajunse la noĭ din literatura polemnică cu armeniĭ, se ivesc numaĭ la finele véculuĭ al X-lea. Intre manuscriptele biblioteciĭ Sinodale din Mosqua, unde noĭ am căutat rĕspuns la acéstă întrebare, cel maĭ vechiŭ, în carele se găsesce acéstă rînduială se reportă la vécul al XII-lea. Spre părere de rĕŭ sfîr-

șitul Manuscriptuluĭ lipsesce și cu dînsul și sfîrșitul acesteĭ rînduele, de și se vede că fórte puțin din el lipsesce. Noĭ vom reproduce aicĭ acest text în o traducție posibil esactă.

«Eŭ cutare venind de la armenĭ la neprihănita și orthodoxa biserică creștină, anatematizez pre toțĭ ceĭ ce nu cugetă așa precum învață s-ta catolică și apostolică biserică, cariĭ nu primesc și nu sărută cele șapte sfinte și ecumenice Sinóde».

«Anatematizez pre Arie cel fără de minte și pre ceĭ de o cugetare cu dînsul, cariĭ aŭ îndrăsnit a dogmatiza pre Fiul luĭ Dumnedeŭ făptură».

«Anatematizez pre Nestorie, carele cugeta ca jidoviĭ și dârdâia, că Christos s'ar fi arătat spre mântuirea lumiĭ din neprihănita Stăpâna nóstră și Născĕtórea de Dumnedeŭ, ca un om simplu».

«Anatematizez pre Eutichie, pre Dioscor, pre Sever, cariĭ aŭ îndrăsnit a vîrî *amestecare* (σύγχυσιν) în Biserică, și trupul pre carele l'a luat de la noĭ Fiul luĭ Dumnedeŭ al recunósce nestricăcios și nu aseminea nouĕ pătimaș (ὁμοιωπαθῆ), pe când Emanuil a avut în trupul sĕŭ tóte pasiunile firescĭ și neprihănite ale omeniriĭ».

«Anatematizez pre ceĭ ce renégă pre cinstitul și sfîntul Sinod ecumenic al patrulea, ce aŭ fost în Chalchidon, și nu dic, că Christos este—douĕ firĭ necontopite și nedespărțite».

«Anatematizez pre ceĭ ce introduc o estime și o voință firéscă a Domnuluĭ Mântuitoruluĭ nostru».

«Anatematizez pre ceĭ ce nu se închină cinstitelor și sfintelor icóne, nicĭ însușĭ chipuluĭ viŭ-făcĕtóreĭ Crucĭ înainte de ce nu le sfințesc prin botez, precum dic eĭ».

«Anatematizez pre ceĭ ce recunosc că Dumnedeirea a pătimit (παθητὴν) pre cruce și nu mărturisesc, că unul și același Christos dupĕ luarea trupuluĭ a fost pătimitor și nepătimitor dupre Dumnedeire».

«Anatematizez pre ceĭ ce întroduc în imnul tristînt hulitórea adăogire a luĭ Petru Knafeul. și cariĭ dic: *sfinte fără de mórte, carele te-aĭ rĕstignit pentru noĭ*».

«Resping și anatematizez pre ceĭ ce întrebuințéză azime la ierurgia sfintelor Taine, socotind, că acest obiceiŭ este jidovesc».

«Resping de aseminea și τὴν τῶν μαθαλίων [1]) ποίησιν sciind că și acésta se raportă la vechile tradițiunĭ evreescĭ».

«Anatematizez pre ceĭ ce îndrăsnesc a introduce alte posturĭ, afară de cele recunoscute în Biserica catolică, și pre ceĭ ce nu postesc Sâmbetele și Duminicele sfintelor posturĭ, ci mănâncă brânză și lapte».

«Anatematizez pre ceĭ ce nu se înfrînéză de carne în sĕptĕmâna brânzeĭ, precum este îndatinat în biserică și în genere de orĭ ce alta ce place Bisericiĭ Orthodoxe, și cariĭ rĕstórnă sinceritatea. Făgăduesc înaintea adevĕratuluĭ Dumnedeŭ și Mântuitoruluĭ nostru Iisus Christos pe uniĭ ca aceștia nicĭ aĭ saluta, nicĭ a mânca împreună cu dînșiĭ hrană. Și mă connumĕr la tóte obiceiurile Bisericiĭ Orthodoxilor».

«Cinstesc și sărut Sinodul de Chalchidon și tóte dogmele întărite la el .

«De asemenea și cele-l-alte Sinóde ecumenice, carĭ aŭ urmat după dînsul»,

Făgăduesc cu respect a mĕ închina sfintelor icóne și viŭ-făcĕtoruluĭ chip al cruciĭ, precum îl închipuesc orthodoxiĭ».

«Și în genere declar, că voiŭ urma Bisericiĭ Orthodoxe a creștinilor, precum în dogme, așa și în obiceiurĭ».

Din acéstă rînduélă se vede că de și biserica răsăriténă nu recunoscea biserica armenéscă vinovată în tóte aceste eresurĭ și abaterĭ de la tradițiunea primitivă a bisericiĭ ecu-

[1]) Autorul spune într'o însemnare sublinimă, că cuvîntul μαθαλίον a rĕmas nedescurcat de dînsul. (p. 243).

menice, precum o învinovăţia vorba omenéscă, totuşî în tot casul o privia ca eretică. Acéstă privire de la biserica grecéscă a trecut şi la cele-l-alte Bisericî Orthodoxe, şi anume la cele slave. Aşa în Biserica ruséscă privirea acésta duşmănósă contra armenilor a trecut cu tóte documentele bisericescî şi literare, pe care ea se întemeea, şi pe lângă acésta a trecut fórte de timpuriu, curînd după înfiinţarea bisericiî rusescî. Dar privirea acésta în Rusia, conform cu starea de cultură a păstorilor şi conducĕtorilor de atuncî a consciinţeî bisericescî, ea dintr'întâiŭ s'a manifestat într'o formă maî mult concretă de cât strict sciinţifică; şi acéstă formă s'a păstrat îndelung. Primiî representanţî aî acesteî priviri se ivesc monachiî Monastireî Kievo-pecersca. In patericul pecerscăî, şi anume în legenda despre cuviosul Agapit doftorul fără plată, se spune între altele că odinióră a venit la cuviosul un doftor armén, carele se bucura atuncî în Kiev de un mare renume, şi carele din zavistie asupra doftoruluî celuî fără plată, se încercase, cu câte-va ḑile maî 'nainte a 'l otrăvi, dar n'a reuşit, şi a găsit pre cuviosul şedênd la săraca masă călugăréscă. Cuviosul într'un spirit ospitalier la poftit pre acela să participe la masa luî. Oaspele a refusat, ḑicênd: «noî părinte în acéstă lună postim patru ḑile şi acum noî avem post». Mirat de acest rĕspuns Agapit l'a întrebat: «Dar cine eştî tu şi de ce credinţă?» Oaspele a rĕspuns: Dar óre tu n'aî auḑit despre mine, că sunt armén?» După acésta cuviosul a exclamat: «Dar cum aî îndrăsnit tu să intriĭşi să'mî spurcî chilia mea şi să te atingî de păcătósa mea mână? Eşî de la mine eterodoxule, şi necucernicule». In acelaş pateric şi anume în viaţa cuviosuluî Theodosie, se spune că acest cuvios avea obiceiŭ fórte adesea orî a umbla pre uliţa cea locuită de armenî, se certa cu eî despre credinţa cea în Christos, îî ocăra şi îî înfrunta, îî numia lepădaţî şi nelegiuiţî, dorind a suferi de la eî mórtea pentru măr-

turisirea numeluĭ luĭ Christos. Acelaşĭ cuvios în epistolia sa către Knézul Iziaslav, lăudând credinţa orthodoxă, ca unica adevĕrată şi mântuitóre, ḑice despre representanţiĭ celor-l-alte credinţĭ între care numĕră şi pre aĭ credinţeĭ armenescĭ: «iar cel ce este de altă credinţă, fie latinéscă orĭ armenéscă, orĭ saracină, nu va vedea viaţa cea vecĭnĭcă, nicĭ va avea parte cu sfinţiĭ».

Privirea oficială a vecheĭ bisericĭ rusescĭ la cea armenéscă o a exprimat Mitropolitul Kiprian (1376—1406) în rĕspunsurile sale canonice egumenuluĭ Athanasie. Iată ce cetim aicĭ: «iar eresul armenesc este maĭ scârbos de cât tóte eresurile; pentru aceea creştinul orthodox nu trebue să aibă nicĭ o comunicaţiune cu dînşiĭ, nicĭ în ḑilele de sĕrbătóre, saŭ a'ĭ admite la sine în ḑilele de post, de asemenea nicĭ în Biserică, nicĭ să aibă cu dînşiĭ vre o prietenie, nicĭ dragoste să nu întreţină cu dînşiĭ; căcĭ în canóne se scrie: dacă episcopul, saŭ presviterul, saŭ diaconul saŭ orĭ cine din ceĭ numĕraţĭ la sfinţitul cler se va ruga în lăuntrul Bisericiĭ saŭ afară de biserică cu ereticul ca cu un necredincios, să se cateriséscă, iar de este om mirén să se escomunice, pentru aceea nu se cuvine nicĭ unuĭ creştin a avea comunicaţiune cu ereticul. Căcĭ ce comunicare are lumina cu întunericul, saŭ necredinciosul cu ceĭ credincioşĭ, ci se cuvine a se feri de dînşiĭ. Ca ruşinându-se să se depărteze de la convieţuirea orthodoxilor, saŭ iarăşĭ cunoscêndu-şĭ înşelăciunea şi amăgirea, să vină cu mărturisire la adevĕrata biserica orthodoxă a luĭ Christos, la turma luĭ cea alésă».

Nu vom urmări maĭ departe desvoltarea şi exprimarea acesteĭ privirĭ la păstoriĭ şi theologiĭ ruşĭ a) pentru că acéstă privire nu s'a format de sine în Biserica rusécă, ci a fost împrumutată de dînsa de la muma sa biserica grecéscă, şi b) pentru că schimbările, cărora ea s'a supus la păstoriĭ şi theologiĭ următorĭ se atingeaŭ nu de esenţa

eï, ci numaï de forma exprimăriï, așa că cuvintele citate de noï ale Mitropolituluï Kiprian pot fi primite instar omnium (ca pe ale tuturor); vom observa numaï, că privirea acésta s'a menținut în literatura theologică ruséscă până în vécul present, și între altele fu exprimată în cunoscutul «supliment la dovedirea vechimiï combinăriï celor treï degete la semnul cruciï», anul 1839, ceea ce fórte adînc a supărat pre catolicosul de atuncï Ioanes.

Sciința și literatura theologică orthodoxă s'a arătat și acéstă dată echoŭ fidel al ierarhieï orthodoxe.

Trecerea de la o privire și ton moderate la o privire acută până la extremitate, de la puținele puncte esențiale ale discordieï, la multe neesențiale, de la cele reale la cele fictive, de la fapte la basne presintă compunerea. «Despre credința cea fără Dumnedeŭ a armenilor», însușită cuviosuluï Nicon Căitoriul († 998).

De aparține ea saŭ nu cuviosuluï Nicon, nu luăm asupră-ne de a decide, dar este fără îndoială, că ea s'a ivit în a doua jumătate a véculuï al X-lea și chiar maï aprópe de finele véculuï, de cât de mijlocul luï, și anume la timpul, când vrăjmășia între grecï și armenï ajunsese la cea maï mare încordare. Ea, dacă ne putem ast-fel exprima, s'a turnat întrégă din simțul iritat al poporuluï, care în furia sa perde puterea asupra sa însușï.

La acéstă compunere se alipesc nemijlocit δύο λόγοι ζηλιθευθικοί (doué cuvinte înfruntătóre) însușite ne esistânduluï Catolicos Isaac.

Aceste doué compunerï constituesc quintesența a tot ce s'a dis și s'a scris în polemnica și în literatura orthodoxă contra biserciï armenescï, fórte otrăvitor și atăcător pentru armenï. Tóte ultimele pamflete—și grecescï și rusescï, se reduc la aceste producțiunï, ca la isvórele și prototipurile primitive, de unde ele împrumută nu numaï cuprinderea dar și maniera expuneriï. Multe din ele literal tran-

scriŭ de aicĭ întregĭ tirade, alţiĭ 'şĭ permit întru cât va a varia temele desvoltate aicĭ, ceĭ de al treilea în fine se ridică până la autorismul liber, menţinênd numaĭ têrêmul comun al născociriĭ cu modelele sale.

Colecţia acestor pamflete este destul de bogată şi variată; dar noĭ nu o vom urmări. Noĭ privim la ea ca la o representantă nu a priviriĭ bisericescĭ, ci a celeĭ poporane, care a împrumutat de la biserică numaĭ punctele de purcedere.

Noĭ tratăm numaĭ despre operile serióse theologice. Spre părere de rêŭ şi aceste opere, în timpul de carele vorbim, eraŭ pătrunse de acelaş duh, ca şi pamfletele. Multe din ele nu pregetă a adopta în paginele sale chiar basnele şi născocirile pe care cu atâta dragoste le exploatéză pamfletele. Şi nu e greŭ de priceput acésta. Autoriĭ lor eraŭ copiiĭ timpuluĭ lor şi în producţiunile lor nevrênd îĭ plătiaŭ contribuţie.

Noĭ vom ignora de asemenea şi acéstă lature din operele lor, împreună cu pamfletele, la care ele nemijlocit se alipesc şi vom urmări numaĭ acea lature a lor, în care eĭ fac încercărĭ seriόse de a 'şĭ da socotélă de relaţiunile Bisericiĭ armene către monofisitism pe de o parte şi către orthodoxie pe de alta, lăsând la o parte tradiţiunile naţionale.

Aceste încercărĭ noĭ le aflăm cu deosebire în treĭ opere ale theologilor bizantinĭ din vécurile de mijloc.—In panoplia luĭ Euthimie Zigaben, în două Διαλέξεις (dispute) ale luĭ Theorian şi în Θησαυρός της ὀρθοδόξου πίστεωσ a luĭ Nekita Choniat.

Cu dînsele ne vom şi ocupa.

Primul dintre teologiĭ amintiţĭ pune în legătură cu istoria şi cu dogmatica monofisitismuluĭ, nu numaĭ doctrina, ci şi practica Bisericiĭ armenescĭ maĭ în tóte punctele ce constituesc deosebirea specifică a bisericiĭ armenescĭ de cea orthodoxă.

Euthimie consacră armenilor titlul 23 din cartea sa şi direct îl începe cu espunerea priviriï sale asupra bisericiï armenescï: «Dupĕ al patrulea Sinod din Chachidon desbinându-se de Biserica catolică prin óre-carele Echanie, numit şi Mantacuni și prin necurațiï ïereï ce eraŭ cu dînsul și primind réua cucernicie a luï Eutichie și a luï Dioscor şi a altor monofisițï, armeniï o aŭ sporit prin adăogirea altor necucernice dogme şi 'i a dat o lucire deosebită». In aceste puţine cuvinte privirea autoruluï la Biserica armenéscă este esprimată fórte lămurit, în cât nu este trebuinţă de vre-un comentariŭ.

Autorul rĕmâne credincios priviriï sale și îndetaïlurï. Așa el învinovăţesce pre armenï în monofisitism, pentru că a) eï nu recunosc «trupul luï Christos de o ființă cu noï», ci îl recunosc nestricăcios și nepătimaş și subţire (efiric), şi nu făcut, ci ceresc, carele săvîrșia tot ce este propriŭ timpuluï nu cu însășï fapta, ci dupre fantasie (κατὰ φαντασίαν); b) Pentru că acest trup, dupre opinia lor, în actul întrupăriï s'a prefăcut în Dumneḑeire şi s'a făcut de o ființă cu dînsa, ca o picătură de miere în mare, așa că dupĕ acésta n'aŭ maï rĕmas în Christos δύο φύσεις (douĕ firï) ἀλλὰ μια καὶ αὕθη ὅλί θεὸθηθος (ci una şi aceeaşï tótă a Dumneḑeireï). Autorul, de și cunósce protesturile armenilor contra acesteï acusaţiunï, dar nu le ține în sémă, sub pretext că armeniï s'ar fi apărând făţărnicesce.

Trecênd apoï la repunerea acesteï doctrine, autorul trimite pre cititoriï sĕï la titlu în special consacrat expuneriï şi repuneriï doctrineï monofisiților, fiind că acolo la dînsul sînt expuse tóte graiurile dumneḑeescilor părinţï, graiurï, care sunt aplicabile şi la acest eres, şi se mărginesce numaï la o simplă formulare á doveḑilor contra eresuluï armenesc, doveḑï care trebuesc recunoscute παντελῶς ἀναντίῤῥητα (cu totul necontraḑise).

Maï departe urmézá însuşï doveḑile, dar nu'l urmărim,

ci observăm numaĭ, că aceste dovedĭ sunt acelaeşĭ, care saŭ format de cugetarea teologică ortodoxă în lupta cu monofisitismul, și care specialmente aŭ fost dirigiate contra acestuĭ eres.

Autorul găsesce legătură cu eresurile precedente în genere şi în special cu monofisitismul în deosebirile ceremoniale ale biseriсiĭ armenescĭ.

Luĭ îĭ eraŭ cunoscute tóte aceste deosebirĭ, care se enumeră în maĭ sus menţionatele de noĭ compunerĭ ale cuviosuluĭ Nicon şi ale Catolicosuluĭ Isaac și care apoĭ aŭ fost obiect de tratare între amândouĕ Bisericile în timpul relaţiunilor pentru reunire sub împĕratul Manuil Comninul, și anume el amintesce: 1) de serbarea buneĭ-vestirĭ la 5 Ianuarie, de nascerea și botezul luĭ Christos la 6 Ianuarie, 2) despre escluderea din textul evangelic a cuvintelor: *și fu sudórea luĭ ca picătura de sânge ce pică pe pămînt* și a., care mărturisesc despre realitatea omeniriĭ luĭ Christos, 3) despre adăogirea cuvintelor: *Cel ce te aĭ restignit pentru noĭ* la imnul trisagiŭ, 4) despre săvîrşirea taĭneĭ Eucharistieĭ cu azimă, 5) despre înlăturarea apeĭ din vin la săvîrșirea aceleeașĭ taĭne, 6) despre junghierea jidovéscă și aducerea meilor în biserică, 7) despre botezarea crucilor şi întărirea lor cu un cuiŭ de fer în semnul unităţiĭ fireĭ în Christos, 8) despre unirea a treĭ diele (crucĭ) în chipul Sfinteĭ Treimĭ, 9) despre postul Araciarvork.

Din aceste 9 deosebirĭ în şese (1, 2, 3, 5, 7 şi 8) autorul vede o tendinţă ereticéscă,—și anume: în 1, 2. 3, 5 şi 7,—monofisită şi din parte pavliciană; în 7 şi 8—iconomachă, în două (4 şi 6)—iudaică. iar în 9a—o dovadă a nepătrunseĭ gogomăniĭ armenescĭ.

Privirea luĭ Theorian la Biserica armenéscă, carea îl însoţesce în amândouĕ disputele (διάλεξεις) sale cu Nerses Graciosul, precum şi in disputa cu representanţiĭ biseriсiĭ Siriane, în esenţa sa este identică cu privirea luĭ Euthimie

Zigaben, şi se deosebesce de acésta nu maĭ în formă, adică prin aceea, că conform cu scopul de împăcare, pe carele el îl urmăria, el strict a accentuat acéstă privire numaĭ la acele deosebirĭ, care aveaŭ însemnătate dogmatică, iar relativ de tóte cele-l-alte o a esprimat întru o formă maĭ moderată şi maĭ concedetóre, ceea ce însă nu l'a împedicat la finele disputeĭ a manifesta cererea despre înlăturarea şi a acestuĭ fel de deosebirĭ. Cu modul acesta la urma urmelor şi privirea luĭ Theorian, ca şi privirea luĭ Zigaben represintă biserica armenéscă legată cu eresurile precedente în genere şi în special cu monofisitismul, nu numaĭ prin doctrina sa dar şi prin ceremoniile sale.

Privirea la Biserica armenéscă a celuĭ al treilea representant al sciinţeĭ theologice ortodoxe, a luĭ Nichita Choniat, se deosebesce de privirea menţionaţilor theologĭ numaĭ prin o tratare erudită maĭ seriósă. Noĭ nu scim, cum privia Nichita la deosebirile ceremoniale ale bisericiĭ armenescĭ. In partea edată până acum a opereĭ sale nu se dice nicĭ o vorbă despre ast-fel de deosebirĭ. Insă caracterul monofisit al doctrineĭ confesionale al bisericiĭ armene pentru dînsul nu este supus la cea maĭ mică îndoială. Acest caracter viderat se exprimă în acele probleme pre care le apăraŭ Armeniĭ, şi pre care le combătea Nichita. Problemele acestea sînt aceleaşĭ, pre care le apăraŭ şi Monofisiţiĭ. Iată aceste probleme:

«O fire şi o lucrare în Christos Armeniĭ se încércă ale demonstra în acest mod»:

1) «Dacă, dic eĭ, vom însuşi luĭ Christos douĕ lucrărĭ, apoĭ negreşit urméză dupĕ dînsele şi douĕ voinţĭ; iar dacă este aşa, apoĭ neapărat se vor introduce şi douĕ persóne».

2) «Dacă noĭ vom admite în unul Christos douĕ voinţĭ şi douĕ lucrărĭ; apoĭ negreşit ele vor fi protivnice una alteea, fiind că cea dumnedeéscă se va lupta contra celeĭ omenescĭ, şi unul şi acelaş Christos se va afla în certă cu

sine însuşĭ, saŭ firile se vor arăta cu propriele lor ipostase (ἰδιοϋπόταθοι), dar acésta a şi fost cutezătórea doctrină a luĭ Nestorie».

3) «Dacă Christos este un individ (ἄτομος), iar la indivizĭ este o lucrare şi o voinţă, apoĭ în ce chip am putea noĭ dice, că în Christos nu este o lucrare şi voinţă».

4) «Tot ce capătă mişcare de la altul, nu este activ (ἀνενέργητον); iar dacă este aşa, apoĭ trupul Domnuluĭ ca pus în mişcare de Cuvîntul cel unit cu dînsul nu a fost activ .

5) «Precum unirea (συνδρομὴν) în Christos acelor două firĭ voĭ o numiţĭ ipostas compus, aşa trebue a numi compus şi pre una lucrare».

Afară de aceea, dupre mărturia luĭ Nichita, iacoviţiĭ şi armeniĭ mărturisesc în Christos două firĭ până la unire, iar după unire mărturisesc una compusă. *contopind pre amândouă,—dumnedeéscă şi omenéscă, şi în urmarea aceştia, numesc aceia o fire.* Spre a se apăra înaintea acelor ce cu bună cucernicie recunosc două firĭ în Christos, dic, că nu este fire fără ipostas saŭ fără persónă; şi că ceĭ ce recunosc două firĭ în Christos introduc şi două ipostasurĭ dupre Nestorie şi se videréză, că eĭ recunosc nu treĭ persóne saŭ ipostasurĭ în Sfînta Treime, *ci patru;* şi pentru acésta eĭ anatematizéză Sinodul din Calchidon, carele ar fi proclamat două ipostasurĭ în Christos: *dupre opiniunea lor, a dice—două firĭ, însémnă tot aceeaşĭ ca cum ar dice—două ipostase.* Afară de aceea se *adreséză la Sf. Chiril ca cum acesta ar fi ajutătorul lor*, anume raportându-se la acele locurĭ din operele luĭ, unde el întrebuinţéză espresiunea μιή αν φύσιν τοῦ λόγου σεσαρκωμένην (una fire a Cuvîntuluĭ întrupat), dar înţeleg acéstă espresiune nu în acelaş sens în care el o a întrebuinţat, ci în acela, *în care eĭ înşişĭ îşĭ represintă firea în Christos, carea s'a contopit după*

unire, saŭ maĭ bine ḑicênd,—s'a prefăcut în Dumneḑeire.

A cita întregul nor de marturĭ a privireĭ sciinţeĭ teologice ortodoxe la biserica armenéscă ar fi de prisos. Privirea disvoltată de noĭ a treĭ fórte renumiţĭ representanţĭ aĭ acesteĭ sciinţĭ a fost şi privirea tuturor celor-l-alţĭ, aşa că eĭ se pot lua în locul tuturor instar omnium.

Cu modul acesta din cele precedente se discopere, că şi biserica ortodoxă de rĕsărit şi sciinţa teologică ortodoxă priviaŭ biserica armenéscă ca eretică, şi în special—ca molipsită de monofisitism.

Să vedem acum, cum privia biserica armenéscă şi teologiĭ eĭ pre Biserica ortodoxă.

(Va urma).

IISUS CHRISTOS DESCRIS DE EVANGELIȘTI.

Una din cele maĭ puternice probe ale apologieĭ creștine din tóte timpurile, despre Dumnedeirea luĭ Iisus Christos, a fost și este considerată, *descrierea evangeliștilor, despre persóna Mântuitoruluĭ.*

In adevĕr, ar fi fost cu neputință, ca aceștĭ scriitorĭ, ómenĭ fără cultură, din treptele cele maĭ de jos ale societățeĭ, pescarĭ și vameșĭ din Galilea, să concépă cu puterile lor propriĭ și să descrie o ast-fel de imagine, pre care nimenĭ nicĭ odată, nicĭ nù a putut'o inventa, nicĭ o va inventa. Ar fi fost cu neputință, ca aceștĭ ómenĭ, atât de restrînșĭ în cunoscințele și cugetările lor, să descrie și să concépă un ideal, așa de măreț și majestos, și carĭ, dupĕ puterile lor propriĭ nu puteaŭ avea, de cât cunoscințe și convingerĭ comune și ordinare, ba chiar grosiere și josnice.

Cine nu rĕmâne surprins de faptul, cum Iudeĭ inculțĭ și ignoranțĭ, să se ridice cu mintea lor de odată, fără nicĭ o pregătire și să concépă un ideal, pe care nu și 'l aŭ putut închipui nicĭ măcar de departe, ceĭ maĭ iluștri și profundĭ cugetătorĭ aĭ omenireĭ ca: Socrate, Platon, Aristotel, Ciceron și nicĭ unul din cele maĭ marĭ geniĭ, ce omenirea

a putut arăta vre-odată. Dar ceea ce este maĭ presus de tóte, precum fórte bine se exprimă bătrânul profesor al facultățeĭ de Theologie din Lipsca, D. Luthard, și care uĭmesce mintea omenéscă, este modul cum Evangeliștiĭ fac descrierea proprie a persóneĭ luĭ Iisus Christos.

După părerea ilustruluĭ profesor, o ast-fel de descriere nimenĭ nu putea s'o inventeze, dacă prototipul eĭ real nu ar fi existat, nu s'ar fi sălășluit între ómenĭ, precum dice Evangelistul Ión și nu s'ar fi impus prin mărirea luĭ, mărire ca a Fiuluĭ, unul născut din Tatăl, plin de dar și de adevĕr [1]).

Orĭ cine ar fi putut să dică despre un om, că este bun, drept și temĕtor de Dumnedeŭ, ba chiar fără pĕcat și greșală, că este chipul sfințenieĭ divine; nu ar fi putut însă nicĭ odată, ca în descrierea aceleĭ persóne, să nu introducă urmele pĕcatelor și neputințelor nóstre omenescĭ, ale spirituluĭ nostru mărginit, și să se emancipeze cu desăvîrșire de natura comună și pĕcătósă a ómenilor.

La Evangeliștĭ din contră, avem o imagine vie, cu totul deosebită și independentă, prin caracterul și trăsurile eĭ de ceĭ-l-alțĭ ómenĭ. Ea se deosibesce în tóte mișcările și năzuințele eĭ interne și externe și se impune tutulor prin măreție, inocență, curățenie, sfințenie; și acestea tóte dominate de o putere supra umană, se arată in el, ca un isvor al bunătățeĭ, pentru binele general al omenireĭ, în care se află și trăesce. Orĭ-ce tras caracteristic și orĭ ce nuanță în descrierea acesteĭ imagine, mișcă admirațiunea nóstră în așa mod, în cât cu toțĭ suntem nevoițĭ a o admira și a pleca genuchile înaintea eĭ, spre a o venera și adora.

Dacă descrierea uneĭ ast-fel de persóne, nu o puteaŭ concepe și inventa scriitoriĭ sclasicĭ aĭ popórelor înaintate în

---

[1]) Comp. Ión Cap. I.

cultură şi civilisaţiune, de sigur, scriitoriĭ inculţĭ aĭ poporuluĭ Ebreŭ, prin propriile lor puterĭ, nu puteaŭ a o face; pentru că imaginea, ce eĭ ne o dâ, este cu totul deosebită şi diametral opusă de idealul, pe care eĭ 'l aveaŭ şi 'l nutreaŭ în spiritele lor. Eĭ nu ne arată o realitate, cunoscută lor, saŭ un ideal, la care eĭ să se fi ridicat, saŭ să se fi practicat neamul lor, ci un ideal cu totul strein, în afară de credinţa şi năzuinţa lor şi maĭ pre sus de puterile lor.

Tot idealul Iudeilor din aceste timpurĭ, relativ de un învĕţător, s'ar fi ridicat şi s'ar fi mărginit cel mult la un *distins cărturar, saŭ mare fariseŭ.* Dar cât este de deosebită imaginea învĕţătoruluĭ Iisus şi cât este de departe şi diametral opusă, de aceea a cărturarilor şi fariseilor, descrişĭ în Evangeliĭ [1]).

Iisus Christos este tocmaĭ diametralul celor exercitate şi profesate de aceştĭ învĕţătorĭ şi povĕţuitorĭ aĭ luĭ Israil.

Cum se face, că aceştĭ discipolĭ aĭ luĭ Iisus, ca şi mulţimea poporuluĭ ignorant, care se ţinea cu fanatism şi bigotism de învĕţăturile şi prescrierile legeĭ, aşa precum le presintaŭ şi le interpretaŭ poporuluĭ, cărturariĭ şi fariseiĭ, eĭ, de odată, să părăséscă aceste tradiţiunĭ, să iasă din ele şi să creeze o imagină, cu un ideal în totul diferit şi diametral opus de realitatea, pe care o avea înaintea ochilor şi în sufletul lor? In scrierile rabinilor, dice cardinalul Wisman, avem fórte multe imaginĭ şi persóne de învĕţătorĭ distinşĭ aĭ ebreilor; se pot cita: Hilel, Gamaliil, rabinul Samuil şi alţĭ, dar biografiile lor aŭ rĕmas literă mórtă, chiar pentru ceĭ maĭ zeloşĭ credincioşĭ adoratorĭ aĭ lor, pentru că tóte aceste descrierĭ pórtă sigiliul ideilor şi năzuinţelor propriĭ ale poporuluĭ Iudeŭ. Tóte sunt pline de închipuirĭ fantastice şi fabulóse şi nicĭ una nu iese din cadrul ideilor cunoscute şi profesate de Iudeĭ. In tóte, cel

[1]) Comp. Mat. V. 17 şi următ. XXIII, 1 şi următ.

mult se póte ḑice, că se vede năzuinţa către un ideal şi o perfecţiune morală. Nicĭ una din ideile, axiomnele, faptele şi tot ce se raportă la aceştia, nu se pot compara cu cele ce descriŭ şi atribuesc evangeliştiĭ luĭ Iisus Christos. Toţĭ aceştĭ învĕţătorĭ şi rabinĭ aĭ Iudeilor sunt iubitorĭ de discuţiunĭ şi de chestiunĭ sofistice, din carĭ omenirea şi toţĭ ceĭ însetaţĭ de lumină şi adevĕr, nu pot avea şi trage nicĭ un folos. Toţĭ sunt zeloşĭ apărătorĭ aĭ privilegiilor şi drepturilor exlusive ale neamuluĭ lor, deconsiderând, ba chiar urând şi despreţuind pre ceĭ-l-alţĭ ómeni. Toţĭ se arată zeloşĭ şi apărătorĭ aprigĭ, chiar şi aceluĭ maĭ mic iotă din lege, fie că prin discuţiunile şi explicările lor sofistice, se depărtéză cu totul de spiritul şi înţelesul cel adevĕrat al eĭ. Ast-fel sunt mariĭ dascălĭ aĭ Iudeilor şi tot ast-fel este şi idealul, pe care 'l aŭ avut şi 'l aŭ conceput, ceĭ maĭ maeştri şi maĭ agerĭ scriitorĭ aĭ lor. Nicĭ unul din ceĭ descrişĭ, ca tip şi ideal, nu se deosebesc de cărturariĭ şi fariseiĭ, combătuţĭ şi desaprobaţĭ, cu atâta tărie şi autoritate în Evangeliĭ.

Cum dar scriitorĭ inculţĭ şi nepricepuţĭ aŭ reuşit să concépă un ideal, care din tóte punctele de privire, eraŭ opuşĭ tipuluĭ, ce 'l aveaŭ şi 'l cunosceaŭ în neamul lor şi pe carĭ obiceiul, educaţiunea, iubirea de patrie, ba chiar religiunea şi înclinaţiunile lor naturale, li 'l arată cu totul alt-fel? Fără îndoială, nu putem admite de cât că, evangeliştiĭ aŭ descris şi aŭ copiat imaginea, ce ne o represintă în Evangelie, adică pe Iisus Christos, conduşĭ de puterea inspiraţiuneĭ dumneḑeescĭ şi aşa precum li se presenta şi li se impunea lor Domnul, învĕţătorul şi mântuitorul lor şi al omenireĭ întregĭ.

Iar perfecta armonie şi concordanţă, care există în descrierile lor, se explică prin faptul, că eĭ aŭ expus adevĕrul fără nicĭ un fel de decor, ci numaĭ aşa precum 'l-aŭ vĕḑut şi li s'a imprimat lor, fără a adăoga ceva de prisos saŭ de la eĭ [1]).

[1]) Comp. Wisseman cuv. IV despre divinitatea luĭ Iisus Christos. Hettinger 6. 624.

Astă-ḑĭ ne-ar fi lesne să inventăm şi să concepem o descriere, asemenea celor făcute de Evangeliştĭ şi raţiunea este fórte simplă, căcĭ avem déjà un model înaintea ochilor noştri, dar chiar în acest cas, precum observă Renan, cât de mult s'ar deosebi descrierea nóstră, de adevĕrata imagine şi descriere a evangeliştilor. Cine ar fi acela, care să se desbrace cu desăvîrşire ca eĭ, ḑice Renan, de tóte credinţele şi convingerile sale şi ale timpuluĭ şi neamuluĭ, în care trăesce, aşa cum aŭ făcut Evangeliştiĭ? Cu drept cuvînt, prin aceste cuvinte Renan se condamnă pre sine însuşĭ, căcĭ el voind a ne da o imagine a luĭ Iisus Christos după evangeliştĭ, scim cu toţiĭ, cum ne-a descris persóna Mântuitoruluĭ; fie că se pretindea, că are de bază în descrierea sa pe scriitoriĭ Nouluĭ Testament. Din descrierea plină de har, măreţie şi adevĕr a Evangeliştilor, carĭ aŭ vĕḑut în Iisus Christos, pe fiul luĭ Dumneḑeŭ întrupat, pentru a readuce pe om la Dumneḑeŭ, de la care se depărtase, prin neascultare şi pĕcatul sĕvîrşit, el vede un simplu agitator şi un învĕţător fanatic, căruĭ nu se sfiesce a-ĭ atribui, chiar şi întrebuinţarea de mijlóce nepermise şi imorale, pentru atingerea scopuluĭ sĕŭ de agitator!.

Dar de ce să ne mirăm de acésta. Acésta este imaginea, pe care o póte inventa mintea omenéscă, mărginită şi legată de neputinţele şi patimile natureĭ omeneştĭ; fie că are chiar înaintea ochilor sĕĭ adevĕratul model descris de Evangeliştĭ.

Când ast-fel staŭ lucrurile şi acesta este adevĕrul, aşa în cât nimenĭ, judecând clar şi fără vre o idee preconcepută; decĭ fără părtinire saŭ patimă, nu 'şĭ póte închipui, că scriitoriĭ Nouluĭ Testament, ómenĭ fără instrucţiune şi cultură aŭ putut prin propriile lor puterĭ şi fără concursul haric al inspiraţiuneĭ, să concèpă şi să descrie acea imagine, pe care eĭ ne o daŭ despre persóna Mântuitoruluĭ, descrierea lor acésta constitue una din cele maĭ puternice probe, despre Dumneḑeirea luĭ Iisus Christos.

Apologia creştină, precum de la început am arătat, a rĕmas în tóte timpurile la acéstă probă; dar în ḑilele nóstre i-s'a dat adevĕrata valóre şi a fost formulată în argumentul invincibil, faţă de care însuşĭ necredincioşiĭ aŭ trebuit să cedeze şi să se declare învinşĭ.

In timpurile primare ale Bisericeĭ, pentru întâia óră întâmpinăm acest argument la Origen, în scrierea sa contra luĭ Cels, lăudând bravurile, vitejiile, mărinimia şi talentele eroilor şi filosofilor păgânĭ. Origen îĭ rĕspunde contrapunênd răbdarea şi tăcerea Mântuitoruluĭ, în mijlocul celor maĭ odióse insulte şi a celor maĭ crude suferinţe, pe carĭ le rabdă nevinovat fiind [1]).

Dar dupĕ posiţiunea acestuĭ loc, în scrierea luĭ Origen şi dupĕ scopul, pe care 'l urmăresce el, raportându-se la rĕbdarea şi blândeţea supra-umană a luĭ Iisus Christos, se vede clar, că el nu cugetă la o probă saŭ argument anume formulat, prin care să arate, că Iisus era Christos fiul luĭ Dumneḑeŭ. El a voit maĭ mult să dea un rĕspuns la apoteozele, pe carĭ Cels le făcea eroilor şi filosofilor lumeĭ păgâne. Din acésta însă resultă indirect argumentul, că de óre-ce cele relative la caracterul şi natura luĭ Iisus Ghristos, covîrşiaŭ cu totul pretinsele virtuţĭ ale eroilor şi a celor maĭ distinşĭ bărbaţĭ aĭ lumeĭ păgâne, el era o fiinţă extra-ordinară, Fiul luĭ Dumneḑeŭ.

Tot cam ast-fel este formulată proba acésta şi în scrierile celor-l-alţĭ părinţĭ aĭ bisericeĭ [2]).

Apologia timpurilor nóstre însă, resumând tóte cele raportate de Evangelişti, despre Iisus Christos comparându-le cu orĭ ce biografie umană, scóte din ele proba cea maĭ tare şi cea maĭ puternică despre divinitatea sa.

Ea constată, că din modul cum persóna luĭ Iisus Christos este descrisă în Evangeliĭ, resultă, că el nu se póte con-

---

1) Contra luĭ Cels VII, 55.
2) Comp. Eusel. prepar. demonstr. evang. II, 25.

funda, cu nicĭ unul din fiiĭ luĭ Adam, carĭ aŭ existat, saŭ carĭ se vor maĭ arăta pre pămînt, până la finitul lumeĭ, căcĭ tot ce se raporta despre el este maĭ presus de om şi de natura umană.

În extrema umilinţă a luĭ Iisus Christos, se vede tot ce póte fi maĭ înalt şi maĭ covîrşitor, căcĭ blândeţea şi bunătatea sa sunt maĭ presus, de ceea ce póte suporta şi produce natura umană. Iubirea sa de ómenĭ nu are marginĭ, căcĭ nimenĭ nicĭ odată nu 'şĭ a închipuit, *că omul trebue să iubéscă pre vrăjmaşiĭ sĕĭ;* iar cu exemplul vieţeĭ sale ne învaţă, că noĭ trebue să facem bine, celor ce ne fac rĕŭ şi să iubim pre ceĭ ce ne urăsc [1]).

Pentru a aduce la îndeplinire scopul întrupăreĭ şi al venireĭ sale în lume, mântuirea ómenilor, prin readucerea lor la cunoscinţa adevĕratuluĭ Dumneḑeŭ, el în vîrsta tinereţilor sale suferă insulte de tot felul şi cele maĭ cumplite prigonirĭ, fără a şovăi, fără a riposta ceva şi fără a se da înapoĭ. Nevinovat fiind, suferă ura şi calomnia, tăcênd, bine-cuvîntând şi rugându-se a se erta pĕcatele, celor ce 'l insulta şi tortura. Un singur moment nu 'şĭ a perdut profunda şi extrema sa linişte sufletéscă; ci tot d'auna, cu aceeaşĭ mulţumire sufletéscă, lucra şi îndemna la bine si la virtute.

Purtând adevărată natură umană, avea şi era cuprins de tóte sentimentele cele nobile, inerente acesteĭ naturĭ. Simţia bucuria şi întristarea; bucurându-se de fericirea ómenilor şi întristându-se de faptele lor cele rele. Im preḑiua morţeĭ sale, 'l vedem rugându-se şi în acelaşĭ timp, ca om întristându-se; dar fiind cu natura sa divină, maĭ presus de ómenĭ, învinge melancolia şi întristarea sa sfletéscă şi în mijlocul întristăreĭ şi al amărîciuneĭ, în mijlocul persecuţiunilor nedrepte şi al torturilor, la carĭ era supus nevinovat fiind, nu scóte nicĭ un cuvînt de ură saŭ de resbunare.

[1]) Comp. Mat. V. 27.

Ducênd crucea şi pe ea suferind mórtea, la batjocurile, ce 'ĭ se adresa, el nu rĕspundea de cât cu cuvintele, celeĭ maĭ marĭ şi maĭ sfinte iubirĭ. El nu face alt, de cât se ruga pentru persecutoriĭ şi ucigătoriĭ sĕĭ. *S'a sfîrşit*, este ultimul sĕŭ cuvînt, simbolul triumfuluĭ sĕŭ.

Tóte acestea covîrşesc marginile natureĭ umane, orĭ cât s'aŭ distins uniĭ fiĭ aĭ luĭ Adam, prin viéţa şi faptele lor. In persóna luĭ Iisus Christos este singurul fenomen, ce se presintă în istoria omenireĭ, pe care şi însuşĭ ateiĭ 'l recunosc [1]).

In tótă viaţa sa Iisus nu face, de cât voia Părinteluĭ ceresc. El pre pămînt fiind, lucrézã, ca cum ar fi într'o altă sferă, în o sferă ceréscă, căcĭ faptele ce el sĕvîrşesce şi virtuţile, la carĭ el îndémnă pre ómenĭ, nu sunt pămîntescĭ, nicĭ comune şi cunoscute ómenilor. Nu se luptă, de cât contra nedreptăţeĭ, a rĕuluĭ şi a pĕcatuluĭ şi vorbesce tot-d'auna cu putere şi autoritate, la care nimenĭ nu póte, de cât să cedeze şi să se supună, căcĭ majestatea care este în el, covîrşesce tótă nobleţa şi bunătatea cunoscută ómenilor.

El este adevĕratul ideal, curat şi perfect, la care póte să aspire omul, pentru care se şi numesce prin excelenţă *Fiul omuluĭ.* Nu pórtă în sine simbolul vre unuĭ neam saŭ popor, ci este maĭ presus de ori ce naţionalitate, de orĭ ce localitate, distanță şi timp. In cercul activităţeĭ sale intră şi se coprinde tótă omenirea, împărţită în neamurĭ şi popóre, La el nu se află Elin saŭ Roman, Iudeŭ saŭ Persan, Egiptén saŭ Brahman, ci toţĭ sunt una, pot să 'ĭ urmeze şi să se mântuéscă prin cuvintele şi Evangeliul sĕŭ. In el dispare culórea de rasă şi tóte obiceiurile şi năzuinţele neamurilor se asimilézã, devenind toţĭ iarăşĭ fiĭ aĭ luĭ

[1]) Comp. Reflexiunile luĭ Jean. Jaque Rousseaŭ, asupra celor ce vor să compare pre Socrat cu Iisus Christos.

Adam, fraţĭ între dînşiĭ şi fiĭ aĭ aceluiaşĭ Părinte—Dumnedeŭ [1]).

Iisus Christos 'şĭ consacră tótă viéţa şi activitatea sa, pentru binele ómenilor; el suferă pentru eĭ tóte şi chiar mórtea cea maĭ desonorată, mórtea de cruce. El predică tutulor Evangeliul mântuireĭ şi caută să regenereze prin Evangeliul sĕŭ întréga omenire, schimbându-le viéţa, moravurile şi ideile religióse, înălţându-ĭ la adevĕrata religiune şi cult, plăcut şi bine primit de Dumnedeŭ.

El întreprinde renascerea morală a omenireĭ, pre calea păceĭ şi a convingereĭ raţionale. Departe de el sabia şi siluirea. Cel ce voesce şi crede în mine şi în cel ce m'a trimis pre mine, dice el, acela se mântuesce. Intreprinderea sa, pare celor marĭ aĭ luĭ Israil şi puternicilor dileĭ, un scandal şi o nebunie, [2]) dar el predice tuturor cu siguranţă, că cuvintele sale vor ajunge până la marginile lumeĭ şi îndémnă pe discipoliĭ sĕĭ, să 'l urmeze maĭ departe, dicêndu-le: *îndrăsniţĭ*, aveţĭ încredere şi curagiŭ, căcĭ eŭ am învins lumea. Iar acestea tóte, fie că le spune în starea sa de extremă umilinţă şi înjosire, atuncĭ când se părea, că cu el s'a sfîrşit şi că nimenĭ n'ar maĭ avea nimic de sperat de la el, cu tóte acestea cuvintele sale devin devisa, de la care nimic nu póte separa pre apostoliĭ sĕĭ.

Şi cine sunt aceştia, carĭ vin să 'şĭ asume respunderea d'a 'l vesti neamurilor până la marginile pămîntuluĭ? Ce pregătire materială, morală saŭ intelectuală aŭ eĭ? Simpli Galileĭ, ca si învĕţătorul lor, carĭ ca şi el, nu avea unde a 'şĭ pleca capul. Dar eĭ aŭ credinţa, că vor învinge şi vor supune lumea, spre a crede şi a se închina celuĭ crucificat pe Golgota şi aŭ şi supus'o.

---

1) Comp. Visseman. cuv. IV,

2) Comp. I Corint. II, 21.

Ast-fel este, după descrierile Evangeliştilor, persóna luĭ Iisus Christos, Domnul şi Mântuitorul nostru.

Aşa dar cum se presintă arătarea sa în lume, cele întâmplate şi triumful Evangeliuluĭ sĕŭ, se presintă ca un fenomen extra-ordinar, în care se vede degetul luĭ Dumnedeŭ, singur care a putut să facă, ca din sĕmînţa cea mică, să crésca arbore al creştinismuluĭ, sub care toţĭ ómeniĭ se pot umbri şi adăposti, găsind alinare în tóte nevoile vieţeĭ mângâere sufletéscă, credinţa şi speranţa, pentru o viaţă eternă dincolo de mormînt, al căreia gagiŭ sunt faptele nóstre cele bune, ce vom săvîrşi aci pe pămînt.

Ast-fel rĕsumă apologia timpurilor nóstre proba, despre divinitatea luĭ Iisus Christos, extrasă din descrierile şi istorisirile evangeliştilor, din care în modul cel maĭ evident reese divinitatea sa.

Şi în adevĕr, orĭ-cine cugetă serios, sincer şi imparţial la istoria evangelică şi cum învĕţătura luĭ Iisus, aşa cum se presintă în Evangeliĭ, a putut prin predica apostolilor să supună şi să cucerésca lumea, revĕrsând asupra eĭ bine-facerile şi bine-cuvîntarea ceruluĭ, nu póte să nu recunóscă şi să nu mărturisésca, ca şi sutaşul că: *El n'a fost un simplu om*, ***ci cu adevĕrat Fiul luĭ Dumnedeŭ.***

C.

O CATEDRALĂ IN BUCURESCI.

Am arătat în No. 4 din Iuliŭ a. c. al acesteĭ reviste discuţiunea, care s'a urmat în corpurile legiuitóre în sesiunea din urmă asupra nevoieĭ clădiriĭ uneĭ catedrale în capitala ţăriĭ nóstre, demnă de religiositatea poporuluĭ românesc şi de faptele mărețe, cu care l'a învrednicit Dumnedeŭ în timpul din urmă. Am terminat însă espunerea mea cu promisiunea de a maĭ reveni asupra acesteĭ cestiunĭ, de óre-ce presintă atâta importanţă, în cât nu ne putem mărgini numaĭ la o simplă înregistrare.

Se scie din istoria ţăriĭ şi a neamuluĭ nostru, că domniĭ şi boeriĭ pămîntenĭ în urma unor evenimente însemnate pentru ţară şi neam, eĭ nu făceaŭ alt-ceva de cât să înalțe câte o biserică saŭ monastire, ca semn de mulţămire şi recunoscință faţă de cel A tot puternic, de la care isvorăsce tot binele şi fericirea. Ne spun cronicariĭ în comun acord şi c'o vădită satisfacţie, că Stefan cel mare, Domnul Moldoveĭ, în urma fie-căruĭ resboiŭ încoronat de succes înalţa şi câte o biserică saŭ monastire. Tot din recunoscință, însă pentru scăparea sa miraculósă de la mórte înainte de a ajunge domn a înălţat şi Mihaiŭ Viteazul biserica din Bucurescĭ, care-ĭ pórtă până adĭ numele. Alțĭ domnĭ din contră, ca Mircea, Neagoe Basarab, Mateiŭ Basarab etc., înălţaŭ la temple numaĭ din religiositatea şi piositatea lor. Tóte aceste monumente eraŭ înzestrate de către întemee-

torii lor cu tot ce era necesar pentru existenţa şi splendórea lor. Pe lângă acésta le maĭ veniaŭ în ajutor şi alte persóne, căcĭ era în vederile moşilor şi strămoşilor noştri de a lăsa în viéţă fiind, saŭ pe patul de mórte şi câte o părticică din avutul lor câştigat cu sudórea frunţiĭ şi prin graţia divină, ca să fie întrebuinţat pentru sufletul lor. In chipul acesta se esplică starea maĭ mult de cât înfloritóre în care se găsiaŭ în trecut monumentele religióse; în chipul acesta se esplică existenţa numeróselor bisericĭ şi monastirĭ, carĭ presară ţara nóstră de la un capăt până la cel-l-alt. Era decĭ un frumos obiceiŭ, care devenise ca o sfîntă datorie, ca tot Românul să-şĭ înalţe mintea şi inima şi către cele cerescĭ şi să nu le ţină ţintuite numaĭ către cele pămîntescĭ. Şi numaĭ graţie unuĭ asemenea obiceiŭ s'a păstrat solidaritatea între Româniĭ de pretutindinea, numaĭ aşa s'a păstrat ţara acésta. *Cu credinţa în Dumneḑeŭ poporul român s'a oţelit în muncă pentru ţară şi pentru biserică.* Nu e o exagerare de a afirma, ci curatul adevĕr, că nimic nu s'a făcut important pentru ţara şi neamul nostru, de cât prin credinţa în Dumneḑeŭ şi prin inspirarea din sfînta sa voie! Şi nu scim ce s'ar fi întâmplat pentru întregul creştinism din Europa, dacă Româniĭ n'ar fi stat la postul de onóre ca o stâncă de granit, de care s'aŭ isbit tóte furiósele valurĭ barbare! Prin urmare, prin biserică a trăit neamul şi ţara românéscă; bisericiĭ i se datoresce totul în trecut. Tóte acestea ni le confirmă istoria nóstră, ni le confirmă faptele vĕdite ale moşilor şi strămoşilor noştri!

Inţeleptul şi piosul nostru rege Carol, de la prima sa venire a pronunţat sus şi tare, că ţinta lucrărilor Sale va fi, ca totul să se petrécă în ţara acésta cu Dumneḑeŭ şi prin Dumneḑeŭ. *Nimic fără Dumneḑeŭ* e principiul formulat ca călăuză a faptelor Sale. Şi în adevĕr, că şi Dumneḑeŭ l'a ajutat în tóte. Prin voinţa luĭ Dumneḑeŭ, El a

făcut ca ţara acésta să mérgă tot înainte, să fie cunoscută de neamurĭ şi să fie considerată, ba chiar şi respectată. Prin o asemenea situaţiune bine-cuvîntată totul se desvoltă şi se petrece în linişte şi fie-care póte lucra pentru binele sĕŭ intelectual, moral şi material şi prin acésta şi pentru fericirea ţăriĭ. Dumneḑeŭ, pentru mintea şi inima Regeluĭ nostru l'a făcut mare, l'a făcut înţelept. Timpul domnieĭ Sale va fi unul din cele maĭ glorióse, va fi scris cu litere de aur în istoria ţăriĭ nóstre. Călăuzit de sentimente isvorîte din credinţa sa desăvîrşită şi nestrămutată în Dumneḑeŭ, Regele nostru în urma celuĭ maĭ însemnat act din viéţa nóstră naţională modernă şi anume în urma rĕsboiuluĭ fericit din 1877—78 a făcut ca ţara acésta să fie *independentă de aci înainte, liberă pe voinţa şi faptele sale*. Ca semn de recunoscinţă pentru Cel de sus şi ca un monument neperitor prin care să se reamintéscă urmaşilor faptul măreţ din gloriósa epocă a Regeluĭ nostru, prin care s'a dat avênt vieţeĭ nóstre naţionale, s'a hotărît acum 10 anĭ şi maĭ bine de către Corpurile nóstre legiuitóre în conglăsuire cu dorinţa espresă a Regeluĭ nostru ca să se clădéscă în Capitala ţăriĭ o catedrală demnă de poporul român şi de religiositatea luĭ. In scopul acesta s'a votat un credit de cincĭ milióne, bine înţeles, fără nicĭ o pretenţiune de a se putea desăvîrşi o asemenea lucrare. Diferite împrejurărĭ însă aŭ pus acéstă importantă şi mult dorită lucrare în întârḑiere, ast-fel că a trecut an dupĕ an, fără să se pótă face măcar un mic început. Nu e în intenţiunea mea de a aduce vre-o acusare, pentru o asemenea întârḑiere, căcĭ sciut este, că de multe orĭ ómeniĭ sunt sub stăpânirea vremurilor şi nicĭ de cum vremurile sub stăpânirea omuluĭ. Lucrarea trebue însă să se încépă, căcĭ e în inima fie-căreĭ român, căcĭ e de demnitatea nóstră. Faptul acesta a ieşit de alt-fel la vedere cu ocasiunea discuţiuniĭ din corpurile legiuitóre, dupĕ cum am arătat în

No. din Iuliŭ a. c. al acesteĭ reviste. Atât P. P. S. S. Chiriarchĭ, cât şi Dl. Ministru, cum şi domniĭ representanţĭ aĭ poporuluĭ român, aŭ afirmat şi susţinut, că o catedrală în Capitala ţăriĭ e absolut necesară, că trebuie să se facă. Părerea acésta a găsit resunet şi în afară de cercurile oficiale, căcĭ ea a fost susţinută şi de ḑiare, fără deosebire de colóre politică.

Am informaţiunĭ positive, că actualul Ministru de culte şi instrucţiune publică se ocupă serios dé a vedea o dată lucrările pregătitóre pentru catedrală pornite din loc. D-nia Sa, conform promisiuniĭ date în corpurile legiuitóre a şi întocmit o comisiune, care să pregătéscă lucrările pentru alegerea loculuĭ şi facerea planuluĭ. Am speranţa, că acéstă Comisiune va grăbi cu lucrările şi că în curând va face o plăcută surprindere publiculuĭ, căruĭ 'ĭ stă la inimă acéstă cestiune. Cu pricepere şi cu bună voinţă tóte greutăţile se biruesc. Orĭ şi cine a trecut graniţele ţăriĭ a putut constata, că clădirea cea maĭ măréţă în orĭ şi ce oraş, fie el mare saŭ mic, nu e de cât biserica. Se pare, că omul în părţile acestea cugetă şi simte cu totul alt-fel, când e vorba de *Casa Domnuluĭ*, ca la noĭ. El sacrifică tot, pentru ca biserica şi prin felul construcţiuniĭ eĭ şi prin măreţia eĭ, să fie demnă de acel căruĭ 'ĭ e dedicată. Nu e oraş, unde fie-care biserică să nu fie aprópe ca şi o catedrală, aşa dupĕ cum ne o închipuim noĭ. Când intră omul în o astfel de biserică, totul contribuie ca el să-şĭ înalţe mintea şi inima către Dumneḑeŭ. Omul e răpit cu asemenea ocasiune la cele cerescĭ. Gândul sĕŭ nu e posibil ca să nu fie îndreptat către Dumneḑeŭ, şi să nu admire A tot puternicia sa. El nu trăesce în timpul acesta de cât cu şi prin Dumneḑeŭ. Spaţiul cel mare din interiorul bisericiĭ, înălţimea bolţilor, măreţia colonadelor, felul cum se produce lumina, tóte subjugă sufletul omuluĭ şi'l transformă. Credinciosul reflectă între altele în asemenea momente, că omul a făcut

totul, ca el să se simţă în adevĕr într'un loc deosebit de alte locurĭ, într'un loc unde numaĭ spiritul póte domina. Ast-fel de impresiunĭ se produc în sufletul orĭ şi cuĭ a avut fericirea să asiste la serviciul divin din asemenea temple, saŭ cel puţin să le vadă şi în exterior numaĭ. Cu totul staŭ însă lucrurile la noĭ. Nu putem să ne plângem, că ne lipsesc bisericĭ în oraşele nóstre. Din contră avem destule, căcĭ multe persóne credinciόse aŭ căutat să-şĭ facă datoria religiósă într'un mod maĭ deosebit şi să-şĭ perpetueze memoria prin înalţarea de bisericĭ. Ceea ce lipsesce bisericilor însă e, că cele maĭ multe din ele sunt fără chip şi asemĕnare; nu se deosebesc aprópe întru nimic, de casele ómenilor; n'aŭ ceea ce póte răpi şi transforma sufletul credinciosuluĭ. Să luăm de pildă oraşul Bucurescĭ. Avem peste 100 de bisericĭ, numĕr fórte mare în comparaţie cu populaţia. Câte óre din aceste bisericĭ corespund sfîntuluĭ lor nume şi să fie în acelaş timp încăpĕtóre pentru maĭ mult de 400—500 de credincioşĭ? Nu sciŭ, dacă putem numi maĭ mult de 7—8.

Pentru motivele espuse maĭ sus reese urgenta necesitate de a avea cât maĭ curând în Bucurescĭ, cel puţin o Catedrală, care să facă podóba acestuĭ oraş, punctul de privire şi de atracţiune al întreguluĭ popor românesc, cum şi oraşul dupĕ care se póte orienta orĭ şi ce strĕin despre puterea de viéţă a poporuluĭ românesc şi de înaltele sentĭmente de care e însufleţit. Avem mândria de a ne numi propoveduitoriĭ civilisaţiuniĭ în Orient; de a fi una din naţiunile cu maĭ multă viéţă şi cu aptitudinĭ pentru înaintarea pe calea prosperăriĭ intelectuale şi morale; stréjă neadormită pentru ca totul să se petrécă în părţile acestea dupĕ sfînta voie divină. Dacă aşa este mândria nóstră şi convingerea mea intimă este că acéstă mândrie e cu totul întemeeată, atuncĭ nu ne rĕmâne alt-ceva de cât să facem tóte sforţările posibile, tóte sacrificiile, pentru ca mân-

dria nóstră să fie întemeeată pe un ce real. Operile mărețe de artă într'o țară óre-care și maï ales în țările micï sunt semne de viéță, sunt mijlóce de a impune altora, de a pune în admirație. Am făcut ce e drept progrese din multe puncte de privire. Desvoltarea intelectuală și materială din țară dovedesce acésta. Numaï bisericiï spre marea nóstră durere nu i s'a dat atențiunea ce i se cuvine. A sosit timpul acum, ca să ne îndreptăm privirile și spre ea, căcï e cea maï însemnată instituțiune în stat, care póte lucra și trebuie să lucreze pentru inflorirea luï. Sunt decï și aceste considerente destul de temeïnice, ca să înălțăm în Capitala țăriï o biserică catedrală măréță, în care să se glorifice cum se cuvine numele cel sfînt al luï Dumnedeŭ.

Pe lângă acestea maï sunt și alte cause, carï impun, ca noua Catedrală să se construéscă, cât maï urgent. Orï de câte orï să oficiéză vre-un *Te-Deum* la vre-o serbare națională; orï de câte orï se înalță rugăciunï către cel A Tot puternic în momente maï solemne; în asemenea casurï e o imposibilitate, ca orï și ce credincios să asiste la rugăciune și ca totul să se petrécă în linisce și cu demnitate, dupĕ cum se cuvine loculuï în care ne adunăm.

Avem convingerea, că tóte aceste puternice argumente aŭ fost prețuite de către Dl. Ministru al Cultelor și Instrucțiuniï publice și că avêndu-se în vedere și dorința espresă a Suveranuluï nostru, a I. P. S. Mitropolit Primat, cum și a întreguluï popor credincios, în curând vom avea fericirea să asistăm la punerea petreï fundamentale a acesteï mult dorite catedrale.

G....

CONCILIUL DE LA FLORENŢA

(Veḍĭ Biserica Ortodoxă Română No. 4).

Hotărîrea luată ca conciliul de unire să fie strămutat de la Ferrara la Florenţa, se şi esecută. Papa împreună cu cea maĭ mare parte dintre episcopiĭ catolicĭ, părăsi imediat Ferrara, iar episcopiĭ grecĭ împreună cu Patriarhul şi imperatorul plecară maĭ târḍiŭ. Papa sosi în Florenţa în ḍiua de 27 Ianuarie, Patriarhul la 13 Februarie, iar Imperatorul la 15 ale acesteĭ lunĭ.

In timpul acesta Florenţa atinsese punctul cel maĭ însemnat de desvoltare atât culturală cât şi politică. Renumitul Cosmo de Medici conducea afacerile statuluĭ şi pentru însemnatele sale merite căpătase titlul de «părinte al patrieĭ».

Ambiĭ, atât Patriarhul cât şi Imperatorul bizantin, aŭ fost primiţĭ cu cele maĭ marĭ onorurĭ şi salutaţĭ cu câte o cuvîntare, ţinută în limba grécă de către renumitul învěţat Lionardo de Arezzo. Imperatorul a fost întîmpinat de nobiliĭ chear la pórta oraşuluĭ şi de acolo adus la palatul ce 'ĭ se pregătise înadins pe socotéla comuneĭ; tot asemenea

şi Patriarhul a fost instalat cu tóte onorurile în «casa de Ferrantinĭ».

La 26 Februarie 1439 se ţinu prima şedinţă a conciliuluĭ în palatul papal, acésta e a şapte-spre-ḑecea şedinţă generală. De astă-dată imperatorul propuse ca să se lase de o cam dată, la o parte cestiunea care se discutase în timpul din urmă la Ferrara, adică în privinţa adaosuluĭ *filioque*, dacă cu drept cuvînt s'a făcut în simbol, şi să se încépă discuţiunea asupra părţiĭ dogmatice. Acéstă propunere, făcută de imperator cu consimţimîntul Papiĭ, era fórte dréptă, căcĭ se vĕḑuse de la Ferrara, că cu tóte argumentele convingĕtóre aduse de Marcu Eugenicu, Visarion şi Gemistiu Pleto şi cu tóte că eĭ combătuseră punct cu punct fie-care din afirmaţiunile occidentalilor, totuşĭ aceştia nu voeaŭ să recunóscă că dreptatea era pe partea grecilor. Cardinalul Iulian a căruĭ cuvîntare ultimă fusese rĕsturnată în totul cu probele pe care le adusese înainte Marcu Eugenicu, avu curagiul de astă-dată să combată pe imperator şi să pretindă, că dacă greciĭ nu s'aŭ convins cum-va cu argumentele aduse de dînşiĭ, atuncĭ să continue discuţiunea maĭ departe şi să nu o amâne. Dorinţa luĭ însă nu fu împlinită.

La 2 Martie se ţinu şedinţa a opt-spre-ḑecea şi cel d'intâiŭ care a luat cuvîntul a fost Ioan de Ragusa, susţinênd purcederea sf. Spirit şi de la Fiul şi bazându-se în argumentaţia sa pe probe aduse din scrierile Sf. Epifaniŭ. Acestuia îĭ rĕspunse Marcu Eugenicu dând adevĕrata interpretare pasagiilor citate de Ioan de Ragusa din Sf. Epifaniŭ şi luând în sprijinul părerilor sale propriile cuvinte ale Sf. Vasile. Discuţiunea ce s'a născut de aicĭ a fost fórte vie, căcĭ Ión de Ragusa dându-se ca un maĭ bun interpret al Sf. Vasile, căută să ia cuvintele acestuia în favórea dogmeĭ occidentale. Marcu Eugenicu însă nu putu să sufere acéstă falşificare, pe care representantul Bisericiĭ occidentale voia

să o facă chiar înaintea ochilor seĭ și de aceea îĭ ripostéză cu multă asprime. Tóte sofismele intrebuințate de Ión de Ragusa n'aŭ produs resultatul dorit.

Discuțiunea asupra interpretăriĭ cuvintelor Sf. Vasile se continuă și maĭ departe în ședințele următóre. Marcu Eugenicu în ședința a nouĕ-spre-ḑecea arată că Sf. Vasilie în scrierea sa «Serm. 5. contra Eunom. c 13» ḑice despre Sf. Spirit, *că el este de la Tatăl și nicĭ de cum de la altul*[1]) și probéză acésta. Atuncĭ Ioan de Ragusa luă în sprijinul păreriĭ sale un alt pretins citat din Sf. Vasile din cartea III contra luĭ Eunomiu, la care Marcu Eugenicu îĭ rĕspunse, arătându-ĭ că acel citat e adaos înadins în codice cu scop de a veni în sprijinul dogmeĭ catolice, căcĭ dacă ar fi adevĕrat, atuncĭ s'ar afla și în cele-l-alte codice pe care le posedaŭ greciĭ și nu numaĭ în acel ce era în posesiunea Latinilor[2]) și ca probă aduse un noŭ citat din Sf. Vasile, din care resultă până la evidență purcederea Sf. Spirit numaĭ de la Tatăl. De și Ioan de Ra-

---

[1]) 'Εξ αὐτοῦ καὶ οὐχ ἑτέρωθεν.

[2]) La Harduin, T. IX pag. 568 în apologia episcopuluĭ Iosef de Methano se afla în acéstă privință și un basm inventat de episcopiĭ catolicĭ, unde se spune, că în timpul când se discuta asupra citatuluĭ din Sf. Vasile și pe când Marcu Eugenicu proba falșitatea acestuia, episcopiĭ grecĭ ar fi trimis pe un servitor al episcopuluĭ de Nicomedia ca să aducă un codex al sf. Vasile și când servitorul băgă de sémă că și aci se află pasagiul cel periculos pentru dogma orientală ἔχει τὸ εἶναι ἐκ τοῦ υἱοῦ voi să-l radă. Până când el aduse cuțitul vêntul întórce o fóe, căcĭ cartea era pusă la feréstră și el rase un alt pasagiŭ. Venind cu cartea la conciliu și greciĭ voind să probeze aserțiunea lor rĕmaseră rușinațĭ; iar servitorul susținu sus și tare, că el a ras acel Pasagiŭ și dacă se află încă acolo acésta nu póte să fie de cât opera Diavoluluĭ.

E de mirat cum un istoric așa de însemnat ca Hefele a putut să citeze în opera sa Concilien geschichte VII. pag. 699 o ast-fel de absurditate. Se vede de departe că acésta este o invențiune tendențiósă și nicĭ măcar nu e de spirit. Printr'însa occidentalĭ voeaŭ să acopere propria lor culpă, căcĭ astă-ḑĭ e de notorietate publică obiceiul pe care aceștia îl aŭ de a adăoga saŭ a șterge pasagiĭ întregĭ din codicele vechĭ.

gusa se încercă să interpreteze în favorul sĕŭ și acest citat însă nu reuși cu tótă speculațiunea sofistică ce o întrebuință. Acéstă ultimă cestiune s'a discutat în ședința a două-decea de la 7 Martie. Tot în acéstă ședință Ión de Ragusa căutând ca prin cuvîntarea sa meșteșugită să facă să triumfe dogma occidentală, ia în sprijinul sĕŭ un pasagiŭ din scrierile Sf. Atanasiŭ, pe care îl credea favorabil, dar nicĭ de astă dată n'a reușit In ședința următóre, a douĕ-decĭ și una, ținută la 10 Martie, Marcu Eugenicu a reputat un succes splendid asupra antagonistuluĭ sĕŭ, probând până la evidență și convingênd chear pe Latinĭ, că pasagiul din Sf. Atanasiŭ numaĭ în sprijinul dogmeĭ lor nu póte fi. In acéstă ședință termină Ión de Ragusa discursul sĕŭ, enumĕrând tóte argumentele pe care le adusese în sprijinul adaosuluĭ *filioque* și căutând încă odată să probeze că citatul din sf. Vasile n'a fost interpolat într'adins, dupĕ cum susținuse Marcu Eugenicu. Cuvîntarea sa fórte lungă și care prin coprinsul eĭ nu presentase nicĭ un interes deosebit, indispusese în gradul cel maĭ înalt auditorul, de aceea chiar imperatorul protestéză în plină ședință, cerênd ca să nu se pérdă în zadar un timp așa de prețios. Din dilemele în care îl pusese de cele maĭ multe orĭ Marcu Eugenicu îl mântuise, pe atât pe cât era posibil, cardinalul Cesarini și Ambrosiu Traversari și de aceea sub nicĭ un cuvînt occidentaliĭ nu pot pretinde că cuvîntarea luĭ Ión de Ragusa a fost un suces pentru dînșiĭ. In ședința a douĕ-decĭ și douĕ luă cuvîntul Marcu Eugenicu și căută ca din noŭ să probeze conciliuluĭ, că argumentele patristice aduse de Ión de Ragusa nu se pot interpreta în felul cum el voia. Des întrerupt de acesta, de Cardinalul Iulian Cesarini și de alțĭ episcopĭ occidentalĭ, el, ca un perfect cunoscĕtor al limbiĭ grece, documentă cu prisosință pentru ceĭ ce voiaŭ a 'l înțelege, falșitatea dogmatică a adaosuluĭ *filioque*, și drépta credință a Bisericiĭ orientale.

El continuă cuvîntarea sa şi în şedinţa a douĕ-ḑecĭ şi treia, probând şi de astă dată cu argumente aduse din Sf. Scriptură Ión 15, 26; I, Cor. 2, 12 şi cu altele luate din scrierile luĭ Dionisiŭ Areopagita, Atanasiŭ şi Leontin din Cesareea, argumente care nu puteaŭ fi rĕsturnate de occidentalĭ. Ión de Ragusa neputĕnd opune nimic faţă de cele susţinute de Marcu Eugenicu, se înapoie iarăşĭ la citatul adus de el din scrierile Sf. Vasile, voind ca într'un mod silit să facă ca acesta să recunóscă interpretarea greşită, pe care el o dase în şedinţa a douĕ-ḑecea şi să 'l încurce în şirul cuvîntăriĭ sale. Capabilul arhiepiscop de Efes însă nu era omul care să se lase a fi prins aşa de uşor în cursa ce i se întindea, el trece peste întrerupere şi continuă maĭ departe cu argumentaţiunea sa strînsă şi logică, bazându-se pe hotărîrea conciliuluĭ al doilea ecumenic, pe mărturisirea luĭ Ciril patriarhul Alexandrieĭ, precum şi pre aceea a luĭ Teodoret şi scoţênd ast-fel în relief veracitatea dogmeĭ orientale. Cuvîntarea sa a fost ascultată cu mult interes de întregul conciliŭ. In şedinţa acésta el a fost eroul ḑileĭ şi cu tóte că pe faţă occidentaliĭ n'aŭ voit, căcĭ nu voeaŭ din principiu, a recunósce dreptatea causeĭ susţinute, dar din liniştea cu care fusese ascultat şi din impresiunea pe care o lăsase, se putea deduce asupra succesuluĭ sĕŭ.

La sfîrşitul acesteĭ însemnate şedinţe Ioan de Ragusa, făcu următórea mărturisire: *Biserica latină recunósce numaĭ un principiŭ şi numaĭ o causă a purcederiĭ St. Spirit* [1]) şi cu acésta se închise şedinţa.

[1]) La Harduin şi la Mansi se află reproduse aceste cuvinte ḑise de Ión de Ragusa, care sunt următórele: *Spirant Pater et Filius Spiritum una spirativa seu productiva potentia.* Acésta însă este *originaliter Patris, a quo illam et Filius habet; et hoc sensu dicimus, Patrem et Filium unum esse principium et unam causam spiritus sancti.* Şi tot el maĭ adaogă: *„In divinitate se află numaĭ un principiŭ, numaĭ o causă, Tatăl. Acesta etern produce din sine*

Prin acéstă formulă credea Ión de Ragusa că va reuşi să atragă pe orientalĭ pe partea Bisericiĭ latine; şi în adevĕr cursa era bine întinsă, căcĭ el susţinênd dogma latină, dar expunênd'o sub o formă subtilă, se părea că se apropie în totul de credinţa bisericiĭ orientale, pe când în realitate lucrul nu era ast-fel. Discuţiunile aprinse carĭ aveaŭ loc în şedinţele publice ale conciliuluĭ, eraŭ numaĭ de formă; acolo nu se lua nicĭ o hotărîre. In şedinţele secrete şi chiar personale, la care luaŭ parte numaĭ ceĭ maĭ intimĭ aĭ Papiĭ şi aĭ Imperatoruluĭ şi de multe orĭ numaĭ eĭ amândoĭ, aicĭ se stabileaŭ punctele de unire şi prin cedările continuĭ ale Imperatoruluĭ se indulcea amărăciunea pe care o vărsa Marcu Eugenicu faţă de occidentalĭ.

La şedinţa a douĕ-ḑecĭ şi patra, ţinută la 21 Martie 1439, Marcu Eugenicu şi Archiepiscopul de Eracleea, nu luară parte din causă că imperatorul, care dorea cu orĭ ce preţ unirea, nu voea să maĭ fie împiedicat în planurile sale. Aceştĭ doĭ marĭ bărbaţĭ eraŭ ceĭ maĭ aprigĭ apărătorĭ aĭ credinţeĭ orientale şi eraŭ singuriĭ de carĭ se temeaŭ oratoriĭ latinĭ; lipsa lor de la discuţiunĭ asiguraŭ succesul acelora. In acéstă şedinţa Ioan de Ragusa căută să lămuréscă maĭ de aprópe principiul pe care îl exprimase la sfîrşitul şedinţeĭ a douĕ-ḑecĭ şi treia şi acésta o făcu fără să fie turburat de cine-va.

In ḑiua de 24 Martie se ţinu şedinţa a douĕ-ḑecĭ şi cincea şi cea din urmă şi nicĭ la acéstă şedinţă nu luară parte ceĭ doĭ stâlpĭ puternicĭ aĭ orthodoxieĭ. Vĕḑêndu-se sigur şi sciind că nu va întîmpina nicĭ o oposiţie din partea cuĭ-va Ión de Ragusa, renumitul fabricant de discursurĭ, începu să vorbéscă din noŭ şi nu maĭ sfîrşi până séra. El se învîrti iarăşĭ tot împrejurul acelor pretinse probe, pe care le sus-

---

pe Fiul şi pe Spirit. Ast-fel primesce Fiul ambele de la Tatăl, existenţa şi producerea spirituluĭ şi el producit Spiritum non ex se ipso, sed ex illo, a quo et ipse suum esse habet. Hefele Conciliengeschichte VIII. pag. 702.

ţinuse în şedinţele trecute şi pe care Marcu Eugenicu le combătuse cu atât succes.

Cu toţiĭ eraŭ sătuĭ de atâtea discuţiunĭ şi pe calea acésta se vedea că nu vor ajunge la nicĭ o înţelegere, căcĭ, nicĭ uniĭ, nicĭ ceĭ-l-alţĭ nu voeaŭ să cedeze nimic. Imperatorul se temea fórte mult, că va trebui să se înapoieze fără nicĭ un resultat şi pentru acest motiv făcu cele maĭ marĭ presiunĭ asupra majorităţiĭ episcopilor orientalĭ, căutând să îĭ convingă de necesitatea uniriĭ. El nu le punea înainte motive dogmatice, căcĭ pe acestea nu le pricepea în deajuns, ci motive politice. Ast-fel prin stăruinţele sale unite cu ale Patriarhuluĭ şi ale altor episcopĭ partisanĭ devotaţĭ aĭ săĭ, reuşi să-şĭ formeze majoritatea de care avea nevoie. Greciĭ se separară în două partide una pentru şi alta contra unirii. Cea d'intâĭ, care era şi cea maĭ numerósă avea în capul seŭ pe Visarion, Isidor de Kiev şi Doroteŭ de Mitilene. Eĭ susţineaŭ că deosebirile dogmatice dintre Biserica orientală şi cea occidentală nu sunt aşa de marĭ, după cum se credea la început şi că părinţiĭ bisericescĭ orientalĭ aprópe nu se deosibesc de ceĭ occidentalĭ. Argumentele aduse de cardinalul Iulian Cesarini şi Ión de Ragusa eraŭ pentru dînşiĭ probe vĕdite, că Biserica orientală ar fi în eróre şi nicĭ de cum cea occidentală şi de aceea doriaŭ cu orĭ ce preţ unirea. Pentru aceĭ dintre dînşiĭ, carĭ păreaŭ că nu sunt în deajuns de convinşĭ, căutară să 'ĭ convingă punêndu-le înainte un pasagiu din o pretinsă epistolă a Sf. Maxim către Marinus (650), în care se ḑice că se spunea următórele faţă de Latinĭ: «*Când eĭ de asemenea învaţă că Sf. Spirit purcede şi de la Fiul, eĭ nu pretind prin acésta că Fiul ar fi causa Spirituluĭ, căcĭ eĭ recunosc numaĭ o causă a Fiuluĭ şi a Sf. Spirit şi anume pe Tatăl*». Acésta era formula exprimată de Ión de Ragusa şi primită cu mare entusiasm de imperator; căcĭ credea că printr'însa va putea eşi din impasul

în care se afla. Decĭ pe de o parte prin presiunĭ, pe de-alta prin argumente, ca cel citat maĭ sus, și prin descrierea situațieĭ nenorocite în care se afla imperiul bizantin, căutaŭ capiĭ acesteĭ partide, ca să țină pe partea lor pe aceĭ ce încă șovăiaŭ. Cea-l-altă partidă avea în capul sĕŭ pe Marcu Eugenicu și pe alțĭ câțĭ-va Episcopĭ însemnațĭ. Membriĭ acesteĭ partide de la început eraŭ fórte numeroșĭ, dar din causa presiunilor și amenințărilor imperatoruluĭ și a celor-l-alțĭ partisanĭ aĭ uniriĭ, numĕrul lor scădụse cu totul. Aceĭ însă carĭ maĭ rămăseseră eraŭ decișĭ ca să nu cedeze nimic Latinilor pe terenul dogmatic și să le facă oposiție până în momentul ultim.

Ședințele publice fuseseră suspendate, căcĭ partisaniĭ uniriĭ împreună cu episcopiĭ occidentalĭ se convinseseră, că prin disputațiunĭ nu vor putea învinge partida adversă. Acum ținta lor era ca să pótă forma o majoritate, care să admită fără murmur și să subsemneze tóte pretențiunile Latinilor. Când imperatorul și Patriarhul aŭ fost sigurĭ că majoritatea dorită și-aŭ putut aduna, atuncĭ, în ḍiua de 30 Martie 1439, Patriarhul convocă în locuința sa pe episcopiĭ grecĭ pentru ca să discute cu dînșiĭ în privința moduluĭ cum s'ar putea efectua unirea. Isidor al Kievuluĭ, care până acum păstrase o atitudine reservată, se declară necondiționat pentru unire; tot asemenea făcu și Visarion, bărbatul acela talentat și capabil, în care Biserica orientală pusese la început cea maĭ mare nădejde. Capiĭ opozițieĭ, episcopiĭ de Monembasia, Eraclea, Anchial, Trapezunt, trimișiĭ Ibērieĭ și maĭ cu deosebire cel de Efes, Marcu Eugenicu, se declarară pe față contra uniriĭ si apostrofară în mod fórte aspru pe Isidor și Visarion, spunêndu-le, că eĭ maĭ bine doresc să móra de cât să devină latinĭ și cu acéstă ocasiune numesce pe latinĭ ereticĭ și fac declarația solemnă că nu vor primi unirea până când Latiniĭ nu vor scóte din simbol adaosul *filioque*. Afară de acéstă întrunire se

maĭ ţinură încă şi altele, în care avură loc discuţiunĭ tot aşa de violente şi fără să se ajungă la vre-o învoială. Visarion şi Isidor de Kiev cerură chiar sfaturile Papeĭ în acéstă privinţă şi respunsul acestuia a fost fórte evasiv. La întrunirea episcopilor grecĭ ţinută la 10 Aprilie episcopul Doroteŭ de Mitylene declară că el găsesce adaosul, *filioque* ca adevĕrat dogmatic şi destul de bine fundat din punctul de vedere patristic. Cum că acest episcop nu vorbea din convingere, aceasta ne o probéză istoricul Frommann, care dovedesce că Doroteŭ, pentru silinţele ce a depus în causa uniriĭ a fost recompensat de Papă cu suma de 300 fiorinĭ de aur [1]). La tóte aceste întrunirĭ era de faţă şi imperatorul şi el căuta să pipăe pulsul a celor a-

[1]) In Codex Barberinus XVI, 85 pag. 488 se află următorul document:

Eugenius, etc. Venerabili fratri Dorotheo Arhiepiscopo Mitylenensi salutem et Apostolicam benedictionem. Cum nos de tuae circumspectionis industria prudentiaque in rebus sanctam orientalis et occidentalis Ecclesiarum unionem concernentibus conprobata spem conceperimus fiduciamque singulares, quod ea, quae tibĭ circa haec comittenda duxerimus, feliciter prosequeris, teque ob hoc ad huiusmodĭ negotiĭ prosecutionem feliciter faciendam elegerimus; Nos attendentes, ac dignun censentes, quod in vinea Domini laborantes con ligna debent esse provisione fulciti, tibi ut expensarum onera quae, praemissa occasione subire habes, commodius supportare quietiusque ac ferventius in re tam salutari et orthodoxae fideĭ gloriam concernenti commissioni tibi factae intendere valeas, summam flor. auri de camera trecentorum pro anno stipendio super fructibus redditibus et proventibus camerae Apostolicae tibi persolvendam auctoritate Apostolica tenore praesentium reservamus, constituimus et assignamus, tibi per te vel procuratorem tuum huiusmodi summan praedictam ab officialibus et gentibus dictae camerae petendi, exigendi, levandi, recipiendi et extrahendi, de receptis quoque quitandi, liberandi et absolvendi hanc serie facultatem concedentes, mandantes officialibus et gentibus praedictis, quatenus absque alio mandato requisiti fuerint de huiusmodi summa, absque contradictione et dilatione respondere et satisfacere debeant et teneantur.

Datum Florentiae, anno Incarnationis Dominicae 1439, III Id. Aug. Pontificatus nostri anno IX.

De aicĭ se vede în mod evident cum Doroteŭ 'şĭ-a vîndut Biserica sa pentru 300 fiorinĭ de aur. Frommann Kritische Beiträge pag. 80.

dunaţĭ şi să profite atuncĭ când ocasiunea favorabilă i s'ar presenta.

Visarion, ademenit de făgăduinţele Papeĭ, care între altele îĭ punea înainte şi pălăria de cardinal, înduplecat fiind şi de rugăciunile Imperatoruluĭ sĕ decide să ia cuvîntul în întrunire. In ḑilele de 13 şi 14 Aprilie 1439 ţine înaintea episcopilor Grecĭ o cuvîntare fórte lungă, prin care caută să susţie în totul ideile dogmatice ale occidentalilor şi să hotărască pe Grecĭ de a primi unirea. E de mirare cum bărbatul acesta, care la început părea aşa de integru şi înfocat apărător al ortodoxieĭ, îşĭ schimbă treptat treptat atitudinea sa şi chiar dacă nu am ḑice pentru interese personale [1]), dar tot aşa de vinovat rĕmâne că pentru motive politice devine trădător al credinţeĭ strămoşilor sĕĭ. El, în cuvîntarea sa, arată maĭ întâiŭ necesitatea uniriĭ şi cum acéstă unire póte deveni un fapt împlinit acum când representanţiĭ ambelor Bisericĭ sunt cu toţiĭ adunaţĭ în un conciliŭ general; arată că părinţiĭ bisericescĭ nu se contraḑic uniĭ pe alţiĭ, şi dacă ceĭ orientalĭ spun că Sf Spirit

[1]) Tot în codex Barberinus XVI, 85. pag. 489 se găsesce un document cu aprópe acelaşĭ conţinut ca cel citat maĭ sus din care reese că Papa a plătit şi pe Visarion nu numaĭ cu pălăria de cardinal, dar chiar şi bănesce pentru lupta pe care a purtat'o contra bisericiĭ orientale. Acest document pórtă data de 11 August 1439 şi sună ast-fel: Eugenius Venerabili fratri Visiario Archiepiscopo Niceno etc. *urméză acelaşĭ conţinut ca şi în epistola către Doroteŭ până la cuvintele* commissioni tibi factae intendere valeas *şi apoĭ continuă maĭ departe*: tibi quamdiu in Constantinopoli, 300, cum vero ad curiam reversus fueris et in eadem moram traxeris, ut statum tuum inxta Pontificalis dignitatis exigentiam honorabilius ducere valeas, 600 flor.,........ exnunc primo et deinde singulis annis persolvendam,...... reservamus etc., etc. *urméză apoĭ aceleaşĭ cuvinte ca maĭ sus.* Acéstă epistolă probéză în deajuns că motivul pentru care Visarion a depus atâta zel în cestiunea unireĭ cu Biserica occidentală n'a fost atât convingerea provenită din argumentele aduse de occidetalĭ, şi pe care maĭ târḑiŭ chear el însuşĭ le reproduce în acéstă cuvîntare a sa, ci interese de o natură fórte jósă. căcĭ, dupĕ cum reese de aicĭ, consciinţa sa fusese cumpărată cu banĭ de Papă.

purcede de la Tatăl, saŭ de la Tatăl prin Fiul, iar ceĭ occidentalĭ de la Tatăl și de la Fiul, aicĭ nu e nicĭ o contradicere și maĭ în urmă adaogă, că chiar de s'ar contradice trebue să se caute a fi înlăturate asemenea contradicerĭ. In urma acesteĭ introducerĭ el intră în fondul cestiuniĭ şi prin o interpretare meşteşugită voesce să probeze, în mod exegetic, că nu esistă nicĭ o deosebire între orientalĭ şi occidentalĭ și nicĭ chiar între părințiĭ ambelor Bisericĭ. Caută să găséscă probe în susținerea afirmaţiunilor sale în părinţiĭ bisericescĭ orientalĭ ca Vasile cel mare, Atanasie, Grigorie de Nisa și alţiĭ; citéză pe Ciril din Alexandria şi pe Epifaniŭ și închee recomandându-le tuturor unirea cu Biserica Occidentală.

După ce Visarion termină cuvîntarea sa, George Scholariu depune pe masa conciliuluĭ, tot în dioa de 14 Aprilie treĭ cuvîntărĭ ale sale. Dacă cine-va socotesce situaţiunea în care se afla Greciĭ în acel timp, după întreruperea discuţiunilor publice și după discursurile ţinute unele pentru altele contra unireĭ, şi dacă se ia în consideraţiune caracterul conciliant al acestuia se póte deduce că în ast-fel de împrejurărĭ el nu putea să îndemne de cât la unire pe compatrioţiĭ sĕĭ. El era sigur, că prin unire numaĭ patria sa va putea fi mântuită de pericolul ce o amenința din partea Turcilor și un alt motiv era, că el credea cum că Biserica orientală va avea un maĭ mare avantagiŭ unindu-se cu cea occidentală, de cât cu popórele cele inculte şi barbare ale Orientuluĭ. Odată ce este adunat un conciliŭ general unirea ar trebui făcută pe baze solide, căcĭ o unire numaĭ în aparenţă ar da nascere în urmă la lupte mult maĭ puternice ca cele de până acum. O ast-fel de unire nu s'ar putea realisa de cât stabilindu-se în mod exegetic armonia dintre părinţiĭ bisericescĭ și după ce s'ar efectua o înţelegere comună cu privire la *filioque*. Scholariu merge și maĭ departe și dice, că compatrioţiĭ sĕĭ după maĭ de aprópe cu-

noscinţă ar putea să întroducă în simbol un adevĕr ce implicit e conţinut acolo şi primit cu bună voinţă de mulţĭ dintre dînşiĭ, pe când din partea Latinilor nu s'ar putea aştepta ca să ştérgă ceva din Simbol contra convingeriĭ unanime a tuturor, căcĭ de mult timp a fost recunoscut, fără dificultate, de mulţĭ ómenĭ sfinţĭ. Cu tóte acestea Scholariu nu se pronunţă de o dată cu privire la veritatea dogmeĭ latine, ci cere consimţimîntul tuturor părinţilor bisericescĭ şi pretinde că pentru ca acéstă dogmă să fie recunoscută de toţĭ, să conţină în sine atât învĕţătura latină cât şi cea grécă. Prin urmare el voia ca dogma despre purcederea Sf. Spirit să fie ast-fel formulată în cât să împace ambele părţĭ.

Istoricul Frommann socotesce că aceste cuvîntărĭ ale luĭ Scholariu n'aŭ scăpat de interpolaţiunĭ din partea Latinilor făcute în scop de a veni în sprijinul dogmeĭ lor [1]). Nimenĭ însă, mărturisesce Frommann, nu se póte îndoi că Scholariu nu a dorit unirea celor două Bisericĭ, dar o unire bazată pe o cunoscinţă profundă de causă, care cunoscinţă el o căpătase prin studiul aprofundat al Sf. Părinţĭ. Numaĭ în sensul acesta fusese el de acord ca să se convóce un conciliŭ ecumenic, de la a căruĭ reuşită favorabilă el aştepta şi mărĭ folóse politice pentru patria sa. Chiar în Florenţa şi póte chiar în acea şedinţă când el şi-a dat votul seŭ

---

1) Frommann pag. 93 citéză în acéstă privinţă pe Popoff, care se esprimă ast-fel: După tóte cele arătate scrierea ὑπὲρ εἰρήνης καὶ βοηθείας τῇ πατρίδι Παράκλησις πρὸς τὴν ἀνατολικὴν σύνοδον ἐν Φλωρεντίᾳ pusă în cele maĭ multe ediţiunĭ ale acestor documente înaintea celor 3 cuvîntărĭ, este imposibil să provie de la Scholariu, ci trebue să fie falşificarea vre unuĭ grec latinisat în gradul cel maĭ înalt, care voind să dea o importanţă deosebită celor treĭ cuvîntărĭ, le a înţeles aşa de rĕŭ, că el spune în παράκλησις tocmaĭ contrariu de ceea ce trebuia. Interesul politic devine prea predominător. Dogma latină e prea mult lăudată, ba chiar declară că Latiniĭ ar fi fost mulţumiţĭ numaĭ cu o mărturisire din buze din partea Grecilor. Intregul stil precum şi angajarea fanfarónă ca în timp de două ore să probeze armonia dintre părinţiĭ bisericiĭ nu corespunde nicĭ de cum cu Scholariu.

pentru unire el era convins, că cu tótă majoritatea ce se formase printre Grecĭ, unirea făcută în ast-fel de mod va fi maĭ repede vătămătóre de cât spre folos.

Papa începuse să se témă că tóte sforțările ce le depusese până acum în privința unirii se vor perde în zadar. De și Imperatorul și partisaniĭ principalĭ aĭ uniriĭ eraŭ convinșĭ, că vor avea la timp majoritatea necesară, însă sciaŭ că pe mulțĭ dintre dînșiĭ nu pot conta cu o siguranță absolută și temerile acestora le împărtășea și Papa. In ḑiua de 15 Aprilie el trimese la Greciĭ adunațĭ la locuința Patriarchuluĭ pe treĭ din cardinaliĭ sĕĭ: Iulian Cesarini, Albergati și pe cardinalul de sf. Clement carĭ, aveaŭ însărcinarea ca să pipăe pulsul Grecilor. Cel dintâĭ care luă cuvîntul fu Iulian Cesarini și el căută ca în puține cuvinte să arate scopul convocăriĭ Conciliuluĭ de unire, precum și hotărîrea luată la Ferrara, ca eĭ cu toțiĭ prin disputațiunĭ să caute să afle adevĕrul. Trimisul papal aruncă tótă vina asupra episcopilor Grecĭ, căutând să probeze ca din causa lor aŭ trecut 14 ‚unĭ fără să se pótă face ceva și acum iĭ îndémnă ca să încépă din noŭ discuțiunile El acusă pe Marcu Eugenicu, spunând că el s'ar fi retras de la conciliŭ numaĭ din causă că n'ar fi putut să rĕspundă la tóte argumentațiunile lor. Tóte aceste acusațiunĭ nu sunt de cât nisce falșificărĭ ale adevĕruluĭ, căcĭ din espunerea făcută s'a vĕḑut că Marcu Eugenicu s'a retras din conciliŭ numaĭ în urma ordinilor esprese ale imperatoruluĭ și dacă până acum unirea nu se putuse efectua acésta provinea din causa occidentalilor, carĭ nu voea nicĭ să fie convinșĭ, nicĭ să cedeze ceva din învĕțăturile lor.

Propunerea făcută de cardinalul Iulian ca să se încépă din noŭ disputațiunile nu fu admisă de imperator și atuncĭ convenirĕ împreună ca să se alégă câte 10 representanțĭ de fie-care parte și aceștia să propună un alt mijloc prin care să se pótă ajunge la unire. Papa în urma interveniriĭ

imperatoruluĭ se învoi și el la acésta și trimise doĭ cardinalĭ, doĭ mitropolițĭ, doĭ superiorĭ, doĭ învĕțațĭ și doĭ preoțĭ. Imperatorul alese singur dintre Grecĭ ḑece mitropolițĭ și anume dintre ceĭ maĭ înfocațĭ apărătorĭ aĭ uniriĭ. Ședințele se începură și se luă maĭ întâiŭ în discuțiune epistola sf. Maxim în care se spunea: «*Oare care părințĭ latinĭ nu consideră pe Fiul ca causă* (αἰτία) *a Sf. Spirit*». La acest pasagiu din acéstă epistolă occidentaliĭ respunseră următórele: *Nicĭ noĭ nu considerăm pe Fiul ca causă primordială* (προκαταρκτικὴν αἰτίαν) *a Spirituluĭ, ba, ce e maĭ mult, mărturisim că Tatăl este* αἰτία *Fiuluĭ și a Spirituluĭ, pentru nascerea unuia și purcederea celuĭ-l-alt. Pentru ca să stabilim omogenitatea și identitatea substanțeĭ noĭ ḑicem, că Sf. Spirit purcede prin Fiul, recunóscem însă că* οὐσία *ipostaselor divine este neseparată. Fiul este substanțialiter Fiul Tatăluĭ și Sf. Spirit este substanțialiter Spiritul Tatăluĭ și al Fiuluĭ. Pentru că substanța nu póte să fie separată de ipostas, atuncĭ urméză ca Spiritul (pentru că el este din substanța Fiuluĭ) este asemenea din ipostasul acestuia. In fine, aceiașĭ părințĭ latinĭ, la care se referă Maxim, anume: Augustin, Ieronim, Ambrosiu, învață în mod lămurit, că Sf. Spirit purcede de la Tatăl și de la Fiul* [1]. Acesta este conținutul disputațiunilor care aŭ avut loc în prima ședință.

M. P.

[1]) Hefele. Conciliengeschichte VII, pag. 710.

ELOCINŢA RELIGIÓSĂ DIN PUNCT DE VEDERE LITERAR.

Dintre tóte genurile oratorice, elocinţa religiósă se deosebesce, atât prin scopul, ce 'l îndeplinesce, adică rĕspîndirea și întipărirea prin convingere a doctrineĭ divine, cât şi prin condiţiunile, ce trebue să le întrunéscă predicatoriĭ.

Materialul acestuĭ gen oratoric este de douĕ felurĭ:

1) Explicarea învĕţăturilor divine.

2) Combaterea viţiilor şi cultivarea virtuţiĭ saŭ în definitiv a aduce pre ceĭ rătăciţĭ pe calea virtuţiĭ, a adevĕruluĭ şi a bineluĭ.—Cum se vede materialul este fórte abstract şi pentru acésta acest gen oratoric este fórte greŭ de executat, cerêndu-se multă inteligenţă și dibăcie.

Se deosebesce de olocinţa barouluĭ saŭ judeciară prin aceea că oratorul se póte servi de persóne pentru susţinerea causeĭ sale, ceea ce 'ĭ uşuréză misiunea, pe când predicatorul luptă cu abstracţiunile. Pentru aceea La Bruyère ḑice: «*Il est plus aisé de prêcher que de plaider; mais il est plus difficile de bien prêcher que de bien plaider* [1])». Acésta însemnéză, că în aparenţă ar

[1]) La Bruyère „Les caracteres ou Moeurs de ce siècle p. 601".

fi maĭ ușor de a predica, de cât a p'eda; iar în realitate este mult maĭ greŭ a predica bine, de cât a pleda bine. De asemenea se deosebesce de elocința parlamentară, de elocința adunărilor populare de orĭ-ce categorie ar fi, prin aceea că aci oratorul este mult maĭ liber și se póte servi de orĭ ce fel de expresiunĭ, fără temere de a fi desplăcut, de óre ce mulțimea când se adună este entusiasmată și o expresiune chiar ne la locul eĭ, este aplaudată ca și când ar fi vorba de cine scie ce descoperire saŭ ideie genială. Cu predicatorul lucrul nu se petrece tot așa, el este ascultat de mulțime fără a i-se da semne de aprobare saŭ desaprobare, însă fie-care în interiorul sĕŭ cumpănesce valórea cuvintelor și este de ajuns o expresiune ordinară, scăpată din întâmplare saŭ ne la locul eĭ, ca să nu i se mai dea nicĭ o atențiune. Singurul avantaj ce 'l are predicatorul, asupra celor-l-alțĭ predicatorĭ este că nu se teme de a fi întrerupt și să aĭbă nevoie de a improvisa.

Cum se vede cele-l-alte genurĭ oratorice aŭ un material maĭ concret și ca atare maĭ ușor de executat.

Calitățile ce trebue să le întrunéscă un bun predicator sunt:

1) Să fie virtuos, căcĭ cum va combate vițiile, dacă nu va opune propria sa conduită virtuósă?

2) Să aĭbă talent, însă un talent cultivat pentru a sci să pună în mișcare sentimentele și pasiunile în mod sciințific și să fie în stare a îndrepta judecățile eronate.

Predicatorul trebue să cunóscă perfect tóte ascundĕtorile inimiĭ omenescĭ, să le rĕscoléscă pre tóte scoțênd din ele la evidență vițiile furișate și apoĭ să le biciuéscă fără crușare ca un moralist fórte aspru. Aceste condițiunĭ sunt formulate fórte bine în preceptul luĭ Quintilian: «*Vir bonus, dicendi peritus*» = Un bărbat bun (virtuos etc), care scie să vorbéscă. Fără aceste calitățĭ în zadar s'ar încerca cine-va a face o predică și a-șĭ lua în serios titlul de predicator; el nu va fi de cât un declamator saŭ un înșirător de frase góle, cu alte cuvinte va predica în pustiŭ, nedându-ĭ nimenea nicĭ o atențiune.

Elocința religiósă chiar la nascerea eĭ a ajuns apogeul, începênd cu fondatorul eĭ Iisus Christos, continuând cu Apostoliĭ și Sf. Părințĭ: *Sf. Atanasie*, sf. *Iustin*, sf. *Gre-*

gorie din Nazianz, sf. *Basilie cel Mare*, sf. *Ión gură de Aur*, fericitul *Augustin* etc.; apoĭ a mers decădênd până în secolul XVII, când ajunge iarăşĭ la gradul cel maĭ înalt în Franţa prin: *Bossuet* cel maĭ celebru representant apoĭ: *Massillon*, *Bourdaloue*, *Fléchier*, *Fénelon* etc.; dupĕ aceea a mers decădênd până adĭ. Acestea dise în trécăt de óre ce nu ne propunem a face istoricul acestuĭ gen literar, dar putem nota în douĕ cuvinte, că nicĭ într'un timp n'a strălucit atît de frumos ca sub sf. Părinţĭ.

Diferite căĭ pot urma predicatoriĭ pentru a-şĭ ajunge scopul: aşa uniĭ cred să se adreseze maĭ mult judecăţiĭ recĭ de cât să misce inima rĕscolind şi tredind sentimentele şi pasiunile. Aceştia se pot numi maĭ mult *logicianì*, de cât predicatorĭ în adevĕratul înţeles al cuvîntuluĭ.

Din acéstă categorie fac parte predicatoriĭ anglejĭ cu ceĭ maĭ de frunte representanţĭ ca Butler când ne descrie caracterul luĭ *Balaam; Clarke, Tillotson*, *Barrow*, *Atterbury* etc. Alţiĭ caută să misce inima prin înflăcărare, să combată viţiile şi pasiunile cu căldură, aceştia sunt în adevĕr predicatorĭ în sensul oratoric; din acéstă categorie fac parte franceziĭ cu representanţiĭ lor ceĭ maĭ de frunte: *Bossuet*, *Massillon; Bordaloue* etc. Acésta este chiar linia de demarcaţiune între predicatoriĭ anglezĭ şi ceĭ francezĭ, dată de către englesul *Blair*, care el însuşĭ a fost un predicator mare, cum şi un celebru autor de scrierĭ literare. H. Blair se exprimă chiar categoric, că sub raportul elocinţeĭ religióse angleziĭ sunt inferiorĭ francezilor; de unde şi noĭ trebue să considerăm ca condiţiune pentru predicatorĭ, că trebue să aĭbă maĭ mult talent oratoric, de cât filosofic.

In o predică trebue inima mişcată maĭ mult de cat judecata rece şi acésta cu drept cuvînt, de óre-ce în scurtul timp în care se ţine, nu este vreme a se face reflexiunĭ adîncĭ, comparaţiunĭ etc., ci a se determina iute, a părăsi calea rĕuluĭ şi a se decide ferm a apuca calea bineluĭ. Intr'o predică nu este vorba de a da ómenilor o instrucţie nouĕ, saŭ a-ĭ convinge despre un adevĕr pe care eĭ nu-l cunosc; dar de a îmbrăca un adevĕr despre care eĭ aŭ cunoscinţe şi chiar convingere cu culorĭ aşa de frumóse

și așa de puternice pentru a produce asupra imaginațiunii și a inimii lor o impresiune profundă. Ori-ce predică trebue să țintéscă la natura intimă a omului punêndu-i față în față preceptele divine cu conduita lui și apoi a-l lăsa pre el singur să tragă conclusiuni. Din timp în timp nu strică, ba din contră contribue fórte mult citațiunile din sf. Scriptură și din sf. Părinți, însă să fie potrivite subiectului, ce se tratéză. Citațiunile prea dese ori-cât de nemerite ar fi, nu trebue a fi întrebuințate. căci produc monotonie; ele trebue să fie presărate ici colea, ca și florile pe un arbor.

In regulă generală: *nici un predicator nu trebue să urce treptele amvonului, dacă nu este deplin convins de adevĕrurile, ce are să le anunțe.*

Dăm în resumat condițiunile ce trebue să le îndeplinéscă o predică și un predicator [1]):

1) Cea dintâiŭ grijă ce trebue să o aibă, este să observe *unitatea cuvîntării*, Nu este permis, ca să se mestice subiecte diferite în acelaşi discurs. Acésta se baséză pe regula psihologică, că spiritul omenesc nu póte coprinde de cât un singur subiect de odată. Dacă mestecăm mai multe, atențiunea se subdiviséză și discursul își perde efectul ori cât de frumos și de bine compus ar fi. Cu tóte acestea este permis ca acelaşi subiect să fie împărțit în diferite puncte saŭ capitole fără ca atențiunea auditorilor să fie slăbită, de óre-ce este vorba numai de *unul*.

2) O cuvîntare este cu atît mai bătătóre la ochi și cu atît mai folositóre cu cât subiectul este *mai precis* și *mai particular*. Acéstă regulă nu este de cât o continuare a celei de mai sus, însă este sciut, că atențiunea se fixéză mult mai bine asupra unui subiect particular și interesant, de cât asupra unuia general. Tot odată trebue de adaogat, că mult mai greŭ se tratéză un subiect particular, de cât unul general; acésta ne arată, că mai toți predicatorii netalentați saŭ începĕtori, aleg subiecte generale, ca fiind mai ușor de tratat.

3) Nu trebue a spune despre un subiect, tot ceea ce se

---

[1]) H. Blair „Leçons de Rèthorique et de belles-lettres" Tom. I pag. 438 și urm..

póte spune. Un subiect póte coprinde fórte multe detalii, carĭ sunt deja cunoscute de auditorĭ; acelea nu trebue tratate amănunţit, ci numaĭ atinse în trécăt. Regula oratorică cere, ca *vorbitorul să nu se piardă nicĭ o dată în detalii de mică importanţă, căcĭ se perde frumuseţea discursuluĭ.*

4) A se sili să facă *interesante* pentru auditorĭ învĕţăturile, ce le anunţă. Acesta este punctul principal şi scopul prediceĭ; dacă isbutesce, dovedesce, că este un adevĕrat predicator.

5) In ceea ce privesce stilul, calitatea principală trebue să fie *claritatea*. Nicĭ un succes nu póte avea un predicator, dacă cuvîntarea sa nu este înţelésă de tot auditorul şi nu i-se vorbesce conform ideilor luĭ. Predica fiind o compunere oratorică póte întrebuinţa stilul figurat şi poetic, dar trebue condus cu măestrie şi alcătuit aşa fel, ca să fie înţeles de toţĭ fórte uşor.

Cuvintele puţin întrebuinţate (atît neologisme cât şi arhaisme) precum şi cele umflate şi pompóse trebue cu desăvîrşire înlăturate. Este de însemnat, că acesta este defectul predicatorilor neexpermentaţĭ saŭ începătorĭ, carĭ cred că o predică consistă în expresiunĭ sforăitóre saŭ cum dice Eminescu: «*Ce din códă aŭ să sune*» de asemenea trebue a se avea în vedere vrîsta, cultura şi condiţiunea socială a persónelor înaintea cărora are să se ţină predica. Aceiaşĭ predică nu tot în acelaşĭ mod are să se ţină înaintea unuĭ public cult, ca şi înaintea unuĭ public cu puţină cultură. Din cele precedente urméză, ca un predicator să se feréscă de a adopta un stil, care ar fi la modă, cum se dice, de óre-ce moda e trecătóre. Bunul simţ şi adevĕrul sunt permanente pe când moda şi capriciile sunt momentane.

De asemenea la compunerea uneĭ predice nu trebue să imiteze prea servil cutare saŭ cutare predicator, ci să fie stăpân pre ideile sale, dar póte în acelaşĭ timp consulta cât maĭ mulţĭ predicatorĭ relativ la acelaşĭ subiect, dar să nu fie sclavul nicĭ unuia. In ceea ce privesce, dacă predica trebue să fie scrisă saŭ improvisată, nu se póte prescrie nicĭ o regulă în acéstă privinţă, rĕmânênd pre socotéla predicatoruluĭ de a urma o cale saŭ alta, dupĕ cum

îșĭ simte puterile. Totușĭ ar fi bine, ca începătoriĭ să-șĭ scrie predicile, de frică de a nu perde șirul ideilor și a nu fi fericit la improvisarea unor ideĭ frumóse. Când însă predicatoriĭ aŭ practica cuvîntăriĭ, pot fórte bine să vorbéscă liber, dar și atuncĭ ar trebui să aibă înainte note aranjate sistematic de carĭ să se slujéscă. A scrie însă o predică, a o învĕța pe din afară și în urmă a o recita, ca un copil din șcólele primare, iată ceea ce credem noĭ greșit; căcĭ fórte bine iĭ póte sări din memorie unele pasage și a face involuntar o confusiune regretabilă. Ca o predică să-șĭ ajungă scopul, trebue ca predicatorul să se pună în locul unuĭ auditor atent și reflectător și se presupună că luĭ se adreséză; atuncĭ lesne póte observa cu nepărtinire pasagele bătătóre la ochĭ, argumentele de sunt tarĭ saŭ slabe și carĭ părțĭ ale discursuluĭ produc o maĭ vie impresiune. Predica trebue să fie potrivit de lungă acésta după însemnătatea subiectuluĭ. In fine predicatorul să nu uite scopul principal pentru care se suie în amvon, adică de a inspira ascultătorilor sĕĭ cele maĭ bune resoluțiunĭ de luat, de a-ĭ determina să iubéscă pre Dumneḑeŭ și să pășéscă tot-d'auna pe căile virtuțiĭ și ale onóreĭ, trebue în fine ca cuvintele să fie în concordanță cu natura sa intimă, conform ḑiceriĭ latine: «*Verae voces ab imo pectore*».

Seriositatea și căldura trebue să caracteriseze în deosebĭ elocința religiósă.

Subiectele seriόse cer gravitate, iar importanța lor cer înflăcărare. Aceste două cerințe sunt fórte greŭ de reunit, căcĭ când gravitatea domnesce, ea produce un fel de solemnitate monotonă, iar când entusiasmul domină și este lipsit de seriositate, póte fórte lesne să fie tratat ca o declamațiune teatrală.

Dibăcia predicatoruluĭ va fi mare, când va sci să compună ast-fel predica în cât să trécă printre *Scila* și *Caribda* și să îndeplinéscă ceea ce Franceziĭ numesc cu terminul tecnic „*Onction*“ adică o predică compusă așa fel ca să pătrundă în mod dulce inima, să înduioșeze sufletul și să-l conducă la pietate.

In ceea ce privesce alegerea subiectuluĭ pentru o predică, acésta depinde maĭ mult de teologie, de cât de re-

torică, dar trebue a se avea în vedere împrejurarea în care se găsesce, cum și auditorul. Orĭ-ce predică trebue înainte de tóte să fie folositóre întocmaĭ ca orĭ-ce compunere și folositor un predicator va fi numaĭ atuncĭ, când auditorul îl va aplauda pe tăcute în inima sa.

In definitiv trebue, ca predicatorul să năzuiască a-șĭ atrage laude și aicea amintim pre cea maĭ frumósă laudă pe care a obținut'o vre o dată un predicator și anume aceea pe care Ludovic XIV o adresă luĭ Masillon, dicêndu-ĭ: «*Mon pére, quand j'aĭ entendu les autres prédicateurs, j'ai été très content d'eux. Pour vous, toutes les fois que je vous ai entendiu, j'aì été très mecontent de moĭ même*» = Părintele meŭ, când am ascultat pre ceĭ-l-alțĭ predicatorĭ, am fost fórte mulțumit de dînșiĭ. In ceea ce vě privesce, orĭ de câte orĭ v'am ascultat am rěmas fórte nemulțumit de mine însu-mĭ.

Ilie C. Crețulescu

Profesor de Limba Română,
Gimnasiul real «Petru Rareș» din Piatra-Némț.

Ale Fericitului Teodoret Episcopul Cirului

CINCI CUVINTE

DESPRE ISTORIA BISERICEASCA

(Urmare. Veḑĭ Biserica Ortodoxă Română, Anul XIX, No. 9).

CAP. XXVI.

Despre încunjurarea cetăţiĭ Nisiviilor, şi despre apostolésca vieţuire a luĭ Iacob Episcopul.

Savor însă împĕratul Perşilor rădicându-se cu oştĭ asupra Romanilor, Constandie saŭ dus la Antiochia, povăţuind oastea, aŭ gonit însă pre vrăjmaş nu oastea Romanilor, ci Dumneḑeul bine-credincioşilor ostaşĭ aĭ Romanilor, iar chipul biruinţeĭ eŭ îl voĭ povesti al Nisiveĭ, pre care uniĭ o numesc Antiochia-Migdonia, care este zidită la hotarul Perşilor şi al stăpâniriĭ Romanilor. Al aceştiĭ Episcop era, mult noroditul, şi arhistratigul Iacob, de carele şi maĭ înainte am pomenit. Şi de razele apostolesculuĭ dar, acesta se ţinea.

Facerile de minunĭ ale acestuĭ vrednic de laudă și vestit în istoria cea iubitóre de Dumnedeŭ scriindu-le, de prisos să socotesc și întreacăt iarășĭ ale maĭ arăta. Una singură însă o voiŭ dice, a povestiriĭ aceştiĭ de faţă.

Cetatea acésta supusă Romanilor de dînsul ocărmuită fiind o aŭ încunjurat oastea Persieanéscă. Iar patru-decĭ de dile stăruind, și multe alte tabiĭ înprejurul zidiuluĭ făcênd, și alte multe meşteşugirĭ adăugând, și şanţurĭ și mine săpând, nicĭ de cum putea a lua cetatea. In urmă însă curgerea rîuluĭ, care de-parte cetatea în două, acăruia nume este Migdonie, de departe oprind'o, și malurile despre amêndouě părţile năruindu-le, și înalte făcêndu-le, ca să opriască curgerea, dupě ce aŭ vědut prea multă făcêndu-se, şi apoĭ covârșind preste pămînt, de năprasnă o aŭ slobozit asupra zidiuluĭ ca o mehanică. Insă nu saŭ apropiat, fórte tare ţiindu-ĭ pornirea, ci saŭ ezit și aŭ încetat acésta pățind și cea-l-altă parte a îngrădiriĭ, prin carea rîul Migdoni îșĭ avea eşirea, aŭ stătut, neașteptând pornirea. Acestea vědêndu-le Savorie, cu nădejdea apoĭ fără ostenélă a birui cetatea. Și în diua aceea s'aŭ liniștit, ca și rămășița să se usuce, și rîul să se facă de vad, a doua di însă cu tótă oastea năvălind, şi așteptând prin părţile cele ce ar fi cădut a zidiuluĭ să între în cetate, aŭ vědut zidiul din tóte părţile zidit, și că ostenéla sa saŭ făcut în zădar. Că Dumnedeescul acela bărbat prin rugăciunea cătră Dumnedeŭ, și pre ostașĭ iaŭ umplut de putere și pre ceĭ-l-alțĭ locuitorĭ, şi îngrădirea o aŭ zidit, și mehanicile le-aŭ așezat şi pre ceĭ ce saŭ apropiat iaŭ isgonit, și acestea le făcea, nu de zid apropiindu-se, ci în lăuntru în Dumnedeésca Beserică pre Domnul atot ţiitorul rugându-l. Iar pre Savorie nu numaĭ graba zidiriĭ l'aŭ înspăĭmântat ci și altă vedere l'aŭ îngrozit. Că aŭ vědut stând d'asupra zidiuluĭ pre óre-cine cu formă împěrătéscă îmbrăcat, şi strălucirea Coroniĭ și a înbrăcăminteĭ depărtându-ĭ vederea. Prepuind însă că este

împĕratul Romanilor, cu mórte îngrozia pre ceĭ ce ar ḑice că nu este el. Însă întărindu-se aceia că cele de dînşiĭ ḑise sînt adevĕrate, spuind că Constandie petrece în Antiochia, aŭ cunoscut vestirile vederiĭ, şi aŭ ḑis că Dumneḑeul Romanilor se luptă pentru dînşiĭ. Şi mâniindu-se ticălosul aŭ slobozit o săgétă în aer, vĕḑênd dar că nu va lovi pre cel fără de trup, iar pornirea nebunieĭ sale nesuferind'o. Atuncea Efraim minunatul, istoric însă a fost acesta la Siri prea ales, (ḑice) că pre Dumneḑeescul Iacob l'aŭ rugat să se sue pre zid, şi pre barbarĭ vĕḑêndu-ĭ, şi săgeţile blestemuluĭ asupra lor să le slobódă. Decĭ eşind Dumneḑeescul om, s'aŭ suit întru un turn. Şi pre mulţimea miilor vĕḑênd'o, alt blestem nu aŭ slobozit asupra lor, ci viespĭ aŭ cerut să se trimiţă asupra lor şi ţinţarĭ, ca şi prin muşiţile aceste micĭ, îndestul să-şĭ cunóscă puterea lor. Urma însă rugăciuniĭ noriĭ vespilor şi aĭ ţinţarilor. Şi păstoriĭ elefanţilor ca un gard aŭ căḑut, iar aceste şi ale celora-lalte dobitóce, atât urechile cât şi nările li s'aŭ umplut. Care neputênd suferi năvălirea acestora şi legăturile aŭ lepădat, şi pre ceĭ ce'ĭ ţinea i-aŭ silit, şi rînduiala o aŭ turburat, şi tabĕra părăsind'o aŭ fugit desăvîrşit. Aşa de treĭ orĭ ticălosul împĕrat cu mica şi iubitórea de ómenĭ pedépsă, Dumneḑeŭ cel ce pórtă de grijă pentru ceĭ bine-credincioşĭ aĭ luĭ, arătându-şĭ puterea sa, l'aŭ făcut să se depărteze de acolo, ruşine, necinste câştigând din încunjurarea cetăţiĭ.

CAP. XXVII.

Despre Soborul ce s'aŭ făcut în Antiochia, şi despre cele ce s'au întâmplat în potriva Sf. Meletie acolo.

Iar întru acea vreme Constandie petrecea în Antiohia, şi oprire a armelor făcêndu-se, şi Persienescul rĕzboiŭ încetând, iarăşĭ aŭ adunat Episcopĭ, silind pre toţĭ a se lepăda şi de numirea, de o fiinţă, şi de altă fiinţă. Evdocsie

însă după Leontie răpind scaunul acela, apoĭ scoţindu-se de acolo, şi după multe sobóre scaunul Constandinocetăţiĭ cu nelegiuire ţiindu-l, Biserica Antiohenilor era lipsită de păstorŭ. Decĭ atuncea Episcopiĭ ceĭ ce s'aŭ adunat, că era mulţĭ din tóte părţile adunaţĭ, ḑiceaŭ că trebuie maĭ întâiŭ a se propune păstor turmeĭ, apoĭ aşa de obşte împrennă cu acela a se sfătui despre dogme. Intru acea vreme însă Dumneḑeescul Meletie se afla ocârmuind óre-care cetate a Armenieĭ, apoĭ stăpânitoriĭ înprotivindu-ĭ ocârmuirea, petrecea cu linişte aiurea óre unde. Pre acesta prepuindu'l următoriĭ luĭ Arie a fi de o cugetare cu dînşiĭ, şi părtaşĭ al dogmelor, aŭ cerut de la Constandie ca acestuia să se dea ocârmuirea Bisericiĭ Antiohenilor. Că tótă legea o călca fără sfială, ispitindu-se a întări păgânătatea; şi călcarea legiuirilor se făcea temelie huliĭ. Multe însă ca acestea în tóte părţile pămîntuluĭ izvodea, însă ceĭ ce apăra apostoleştile dogme, ştiind şi sănătatea cea întru dogme a mareluĭ Meletie, încă şi strălucirea vieţiĭ luĭ, şi bogăţia faptelor bune arătat ştiindu-le, aŭ înpreună hotărît, şi hotărîrea a se scrie, şi de către toţĭ a se iscăli, cu cea maĭ multă osârdie aŭ pus la cale. Acésta însă şi aceştia şi aceia ca pre óre-care tocmélă obştéscă, o aŭ dat luĭ Eusevie Episcopul Samosatilor să o păziască, ca unuĭ bărbat vitéz nevoitor pentru adevĕr. Iar după ce marele Meletie primind împĕrătésca chiemare aŭ venit, l'aŭ întâmpinat toţĭ ceĭ împărtăşiţĭ de arhierie, l'aŭ întimpinat însă şi cele-l-alte cete ale Bisericiĭ, şi tótă mulţimea cetăţiĭ. Faţă era încă şi Iudeĭ şi Elenĭ, vrênd să vadă pre mult vestitul Meletie. Iar împĕratul şi acestuia şi celor-l-alţĭ, aŭ poruncit cariĭ putea a ḑice, acésta: Domnul m'aŭ zidit pre mine început căilor sale spre lucrurile sale, acésta aŭ poruncit a o ceti mulţimeĭ. Iar celor învĕţaţĭ a scrie aŭ poruncit în grabă să scrie cele ce se zic de acela, socotind că cu acésta se va face maĭ amărunţită învĕţătura. Şi maĭ întâiŭ adică Gheorghie al Lao-

dichieĭ aŭ borât ereticiasca putóre. Iar dupĕ acésta Acachie al Cesarieĭ, aŭ proadus óre-care învĕţătură de mijloc, cât s'aŭ putut maĭ depărtată de hula acelora, însă nu întrégă şi luminat păzitóre de apostolescul haracter. Al treilea s'aŭ sculat marele Meletie, şi aŭ arătat dreptul canonuluĭ theologieĭ. Adevĕrul întrebuinţându'l ca pre óre-care cumpănă, şi de prisosire şi de lipsă s'aŭ ferit, şi prea multă laudă proaducându-i-se de către mulţime, şi o scurtă învĕţătură a proaduce lor; fiind că sta înprotivă, aŭ arătat, treĭ degete, apoĭ pre douĕ străngêndu-le, şi pre cel unul lăsându-l aŭ slobozit glasul acel vrednic de laudă, treĭ sînt cele ce se gândesc, ca pentru unul vorbim. Asupra aceştiĭ învĕţăturĭ ceĭ ce purta bóla luĭ Arie în suflet, ş'aŭ pornit limbile, şi aŭ înpletecit clevetire, ḑicênd că Dumneḑeescul Meletie cugetéză cele ale luĭ Savelie. Şi aŭ înduplicat prea lesne înduplicatul acela, şi carile cu lesnire se purta încóce şi încolo, şi l'aŭ făcut să'l surguniască la patria luĭ. Şi îndată pre Euzonie în locul aceluia l'aŭ propus, vederat advocat al dogmelor luĭ Arie. Că împreună cu Arie marile Alexandru şi pre acesta diacon învrednicindu-se a fi i-aŭ lepădat. Decĭ îndată mulţimea cea sănătósă rĕspunḑênd părţiĭ ceĭ ce ş'aŭ arătat ereticiasca bólă, se aduna la Apostolésca Biserica ceea ce se numia veche zidită. Că treĭ-ḑecĭ de anĭ dupĕ vrăjmăşiile cele ce s'aŭ fost făcut asupra prea lăudatuluĭ Eustafie aŭ petrecut, suferind arieniasca urăciune, şi aşteptând óre-care bună prefacere. Dar fiind că aŭ vĕḑut păgânătatea la dînşiĭ crescându-se, şi că ceĭ ce apăra apostoleştele dogme, vederat se războia, şi pre ascuns se vrăjmăşuia, şi pre Dumneḑeescul Meletie l'aŭ isgonit, şi în locul aceluia pre Evnomie pre apărătorul eresuluĭ vĕḑêndu'l că aŭ primit proedria, ş'aŭ adus aminte de cele ce s'aŭ ḑis către Lotŭ: Mântuind mântueşte-ţĭ sufletul tĕŭ. Pre lângă acestea însă, şi de legile cele evangelicescĭ aducêndu-şĭ aminte care ḑic descoperit, de te smintesce ochiul tĕŭ cel

drept scóte-l, şi lépădă-l de la tine. Acestea încă şi pentru mână, şi pentru picior le-aŭ legiuit stăpânul, şi aŭ adaos ḑicênd: Că de folos este ţie, ca să piară unul din mădulările tale, şi nu tot trupul tĕŭ să se arunce în Gheena. Decĭ despărţirea Bisericiĭ cu acest chip s'aŭ făcut.

CAP. XXVIII.

Despre Eusevie Episcopul Samosatelor.

Eusevie însă minunatul, de carele şi maĭ înainte am pomenit, căruia i s'aŭ încredinţat şi hotărîrea cea obştiască, vĕḑênd călcarea tocmelilor, s'aŭ dus la cetatea cea încredinţată luĭ. Iar ceĭ de ereticiasca socotinţă înscrisul cel dat socotindu-l de mustrare, aŭ înduplicat pre Constandie să trimiţă pre óre cine ca să aducă hotărîrea aceea înscrisă. Şi dar înduplicându-se împĕratul aŭ trimis pre óre carele, ce era obicĭnuit a goni caiĭ ceĭ de poştă, şi respunsurile cât maĭ în grabă să le aducă. Şi fiind-că s'aŭ dus, şi cele de împĕratul le-aŭ spus, aŭ ḑis Eusevie minunatul, nu sufăr să daŭ înapoĭ scrisórea cea mie încredinţată, maĭ înainte până ce nu se vor aduna la un loc toţĭ ceĭ ce mi-aŭ dat'o. Acestea le-aŭ vestit acela celuĭ ce l'aŭ trimis. Iar el de mânie aprinḑindu-se, iarăşĭ aŭ trimis la dînsul, poruncindu-ĭ să o dea. Şi aŭ adaos că i-aŭ poruncit împĕratul să'ĭ tae mâna dréptă, de nu va da scrisórea. Decĭ de acestea temêndu-se aŭ scris că de cela ce aŭ dus scrisórea aŭ ascuns cele ce aŭ îngrozit a face şi scrisórea însă deschiḑênd'o Dumneḑeescul acela bărbat, aŭ vĕḑut la cele scrise osînda cu care îl îngrozia împĕratul, că împreună cu drépta şi pre stânga o aŭ propus, încredinţând, că amêndouĕ mâinele să i se tae va primi. Iar scrisórea cea hotărâtóre, aŭ ḑis, nu o voiŭ da, arătată vĕdire fiind a arienesciĭ pângăriciunĭ. Decĭ acéstă bărbăţie înţelegênd'o Constandie, şi atuncĭ s'aŭ căit, şi aŭ petrecut mirându-se. Că şi vrăjmaşul

se minunéză de vredniciele protivnicilor lor, de mărimea isprăvilor fiind siliţĭ. Intru acéstă vreme Constandie înştiinţându-se de Iulian, pre carele l'aŭ chiemat Cesar al Evropeĭ, și că doreşte de maĭ marĭ lucrurĭ, și că adună óste asupra celuĭ ce l'aŭ cinstit, aŭ purces de la Siria, iar în Chilichia ş'aŭ sfârşit viéţa. Că nu avea ajutor, pe acela carele i-l'aŭ lăsat tatăl luĭ. Nepăzind sórta părintesciĭ buneĭ cinstirĭ de Dumnedeŭ nerăşluită, pentru care pricină cu amar se tânguia de strămutarea credinţeĭ.

CUVÎNTUL AL TREILEA.

CAP. I.

Despre Impĕrăţía luĭ Iulian, că în copilărie crescându-se întru buna cinstire de Dumnedeŭ s'aŭ rĕsturnat în păgânatate, şi cum că la început ascundea păgânătatea, iar la sfîrşit o aŭ descoperit.

Constandie adică suspinând și tânguindu-se aŭ eșit din viéţă, căcĭ s'aŭ abătut din părintésca credinţă. Iar Iulian de la Europa trecênd în Asia, s'aŭ încredinţat de stîrșitul luĭ Constandie, și îndrăznind fiind-că nu avea pre nimenea protivnic aŭ luat împĕrăţia.

Acesta tînĕr încă fiind cu vrâsta împreună cu Galul fratele sĕŭ, şi copilandric încă fiind sugea ţiţa învĕţătureĭ ceĭ bine cinstitóre de Dumnedeŭ.

Şi încă şi dupĕ ce aŭ maĭ crescut și la vârsta de 18 anĭ ajungênd, de acéstă invĕţătură se împărtășia, temêndu-se însă de Constandie că pre ceĭ ce dupre neam li se cuvinea iĭ omora temêndu-se de tiranisirĭ, s'aŭ învrednicit și de ceata citeţilor, şi sfinţitele cărţĭ în adunările cele bisericescĭ le citea noroduluĭ, şi pre la mormintele mucenicilor mergea împreună cu norodul, însă nu l'aŭ primit

mucenicii, provĕḑênd abaterea luĭ spre necinstirea de Dumneḑeŭ, că nestatornicia socotinţiĭ aceluia asemănându-se cu temeliile, maĭ înainte de a se sfinţi aŭ căḑut. Decĭ cele ale vrâsteĭ luĭ ceĭ dintâiŭ, şi ale ceĭ a doua acest fel aŭ fost.

Fiind însă că Constandie aŭ mers la porţile apusuluĭ, că acolo l'aŭ tras pre el rĕsboiul cel cătră Magchentie, Cesar al rĕsărituluĭ aŭ făcut pre Gal, bine cinstitor de Dumneḑeŭ fiind. Şi până în sfîrşit încă rĕmâind, temerea cea folositóre Iulian o aŭ lepădat din suflet. Şi luând îndrăznélă, precum nu ar fi fost de folos, aŭ dorit de împărătescile schiptrurĭ. Pentru care pricină încunjurând prin Elada căuta vrăjitorĭ şi grăitorĭ de minirĭ (hrizmologĭ), dorind să afle de va dobândi ceea ce doresce. Aŭ întâmpinat însă pre un om, carele însă făgăduia că îĭ va provesti acésta, carele ducêndu-l întru o capişte óre-care de idolĭ, şi în lăuntru intrând, făcênd cele ascunse, aŭ chemat pre demoniĭ ceĭ amăgitorĭ, şi aceia cu obicĭnuită nălucire arătându-se, frica l'aŭ silit pre acesta a pune pre fruntea sa semnul cruceĭ. Iar aceia temêndu-se de stăpânescul semn cel biruitor, şi aducêndu-şĭ aminte de a loruşĭ cădere, îndată s'aŭ făcut nevĕḑuţĭ. Iar vrăjitorul pricepênd pricina fugiĭ acelora, aŭ dojenit pre Iulian. Şi el i-aŭ arătat temerea, şi aŭ ḑis că se minunéză de puterea cruceĭ. Că aŭ fugit demoniĭ, nesuferind a vedea chipul eĭ. I-aŭ ḑis însă vrăjitorul, nu o prepune acésta, o bunule, că nu s'aŭ temut, precum ḑicĭ însuşĭ, ci îngreţăluindu-se de aceea ce s'a făcut de tine s'aŭ dus. Aşa amăgindu-l pre el ticălosul, l'aŭ învĕţat şi de urăciune l'aŭ umplut. Şi pofta împĕrăţieĭ l'a desbrăcat pre de treĭ orĭ ticălosul de buna cinstire de Dumneḑeŭ. Dar luând însă stăpânirea la multă vreme ş'aŭ ascuns păgânătatea. Că maĭ cu deosebire se temea de ostaşĭ, fiind-că primise eĭ învĕţăturile buneĭ cinstirĭ de Dumneḑeŭ. Că maĭ întâiŭ pre eĭ prea lăudatul Constandie, din rătăcirea cea de maĭ înainte slobodindu-ĭ, i-aŭ învĕţat şi învĕţăturile adevĕruluĭ. Apoĭ şi fiiĭ aceluia pre învĕţătura cea

făcută de părintele lor o aŭ maĭ adeverit. Că de şi Constandie amăgindu-se de către ceĭ ce-l purta pre el nu primea numirea celuĭ de o fiinţă, dar însă în mintea sa luminat îl mărturisea, că adevĕrat fiŭ al luĭ Dumnedeŭ numea pre cuvîntul luĭ Dumnedeŭ maĭ înainte de vécurĭ din Dumnedeŭ Tatăl născut, şi pre ceĭ ce cuteza a-l dice zidire viderat îĭ osândea şi pre slujirea idolilor desăvîrşit o aŭ oprit. Voiŭ spune însă şi alt lucru al luĭ vrednic de laudă, îndestul a dovedi sârguinţa luĭ cea despre cele Dumnedeeştĭ. Că în resboiul cel cu Magchentie tótă oastea împreună aducênd'o i-aŭ sfătuit pre toţĭ să se împărtăşască cu Dumnedeeştile taine, dicênd că deapururea sfîrşitul vieţiĭ este neştiut, şi numaĭ puţin în rĕsboiŭ, din ambe părţile nenumĕrate săgeţĭ slobozindu-se, şi tot felul de arme, încă şi săbiĭ şi cară de cele cu tăiturĭ purtându-se şi cele-l-alte unelte, prin care se aduce grabnica mórte. Pentru care pricină trebue fieşte carele a avea podóba acea vrednică de câştig, de care maĭ vârtos întru acea viéţă avem trebuinţă. Iar dacă cine-va acéstă întrarmare nu primeşte a o lua, acum de aicea ducă-se la casa sa. Că cu ceĭ ne împărtăşiţĭ nu voiŭ primi împreună a mĕ ostăşi.

CAP. II.

Despre întórcerea Episcopilor, şi despre hirotonia luĭ Pavlin.

Acestea Iulian arătat ştiindu-le, păgânătatea sufletuluĭ nu o avea arătată. Şi pre toţĭ trăgându-ĭ spre dragoste, şi pre Episcopiĭ ceĭ de Constandie isgoniţĭ de pre la bisericĭ, şi cariĭ locuia pre la marginile lumeĭ, aŭ poruncit a se întórce pre la bisericile loruşĭ. Decĭ acéstă lege puindu-se, la Antiohia adică s'aŭ întors Dumnedeescul Meletie, iar la Alexandria mult lăudatul Atanasie. Iar Eusevie, şi Ilarie cel din Italia, şi Luchifer cel ce era sortit a păstori Ostrovul Sardo, petrecea în ţara Thiveilor către Egipt. Că a-

colo i-aŭ isgonit Constandie. Aceştia împreună cu ceĭ-l-alţĭ de o cugetare cu eĭ la un loc adunându-se, ḑicea că trebue bisericile să se adune într'o Con-glăsuire. Că nu numaĭ pre aceştia ceĭ ce cugeta cele din potrivă le încuraja, ci şi însuşĭ una asupra alteia se scula. Că şi în Antiochia trupul cel sănătos al Bisericiĭ în două se osăbia. Că ceĭ ce din început pentru Evstatie prea lăudatul despărţindu-se îĭ osăbi de ceĭ-l-alţĭ, împreună se aduna. Şi ceĭ împreună cu minunatul Meletie de arienescul eres despărţindu-se, sĕvârşia Dumneḑeeştile leturghiĭ în ceea ce se numia vechĭ. Şi era şi a unora şi a altora mărturisirea credinţeĭ una, că şi o adunare şi alta apăra învĕţătura cea aşeḑată în Nicea. Ci singură gâlceava pre eĭ îĭ despărţea pre uniĭ de alţiĭ, şi plecarea cea sufletéscă ce avea către povăţuitoriĭ lor. Că nicĭ sfîrşitul amândoror aŭ deslegat despărţirea. Că maĭ înainte de hirotonia luĭ Meletie săvârşindu-se Evstafie, şi ceĭ ce apăraŭ buna cinstire de Dumneḑeŭ, după isgonirea luĭ Meletie, şi hirotonia luĭ Evdoche, de împărtăşirea celor rĕŭ credincioşĭ despărţindu-se, în deosebĭ împreună adunându-se; următoriĭ luĭ Eustatie, cariĭ se numea Eustatienĭ, nu se îndupleca a se aduna împreună cu aceştia. Insă căuta a afla chip de unire ceĭ din partea luĭ Eusevie şi aĭ luĭ Luchifer. Şi Eusevie ruga pe Luchifer să mérgă la Alexandria şi să arate despre acésta mareluĭ Atanasie; el însă aŭ voit să priméscă ostenéla cea pentru învoire.

Dar Luchifer nu s'aŭ dus la Alexandria, ci aŭ mers în cetatea Antiohieĭ, şi multe cuvinte propuind şi acestora şi acelora despre învoire, apoĭ vĕḑênd pre ceĭ din partea luĭ Eustatie că ḑic împrotivă, o povăţuia însă pre acésta Pavlin maĭ bătrân fiind. Aŭ hirotonisit lor, însă nefăcênd bine, Episcop pe Pavlin.

Acésta pre osebirea aceea o aŭ făcut maĭ îndelungată, că opt-ḑecĭ şi cincĭ de anĭ aŭ rĕmas, până la proedria luĭ

Alexandru cel vrednic de tótă lauda. Căruia încredinţându-i-se cârma bisericiĭ Antiohienilor, tóte chipurile făcându-le, şi tótă silinţa şi osîrdia puindu-o pentru unire, pre partea cea osebită o aŭ împreunat cu cel-l-alt trup al bisericeĭ. Atuncea însă Luchifer crescênd pre osebire, maĭ multă vreme aŭ petrecut în Antiohia. Iar Eusevie viind în Antiohia, şi cunoscênd că din vindecarea cea cu bună patimă s'aŭ făcut cu anevoe de vindecat, s'aŭ dus cu corabia la apus. Iar Luchifer mergênd la Sardo, aŭ adaos la bisericeştile dogme alţĭ óre-carĭ. Iar ceĭ ce le-aŭ priimit acestea, aŭ luat şi numirea de la numele luĭ, că Luchiferianĭ în maĭ multă vreme se numea. Insă s'aŭ stins şi dogma acésta şi s'aŭ dat uităreĭ. Acestea dar s'aŭ făcut după întórcerea Episcopilor.

CAP. III.

Câte şi ce fel de rĕutăţĭ aŭ cutezat Elinïĭ asupra hristianilor de la Iulian luând stăpânire.

Iulian însă ascunḑênd-u-şĭ păgânătatea sa, cetăţile s'aŭ umplut de rĕbeliĭ. Că luând îndrăsnéla ceĭ robiţĭ de idolésca rătăcire aŭ deschis capeştile idolilor, şi săvîrşea slujbele cele spurcate şi vrednice de uitare. Şi aprindea focul cel pre la jertfelnicele idolilor, şi pământul îl spurca cu sângele jertfirilor, pângărea aerul cu şuara şi cu fumul jertfilor, şi inprelestindu-se de către demoniĭ ceĭ cărora le slujea, turbându-se şi sălbăticindu-se, încunjura pre uliţă, întrebuinţa cimpoişiturĭ şi batjocurĭ asupra celor sfinte, nicĭ un fel de batjocură şi de luare în rîs lăsa. Iar dacă rîvnitoriĭ buneĭ cinstirĭ de Dumneḑeŭ nu putea a suferi hulele acestora, ocăra şi infruntа rătăcirea aceea ce o cinstea eĭ. Iar lucrătoriĭ păgânătăţiĭ mâniindu-se, şi avênd apărarea sumeţieĭ de la îndrăsnéla ce li se da de către stăpânitorul, grămădea asupra lor nepovestite rane.

Că prea spurcatul împĕrat trebuind a purta grijă de pacea supușilor luĭ, însușĭ întărâta noródele pre uniĭ asupra altora. Că trecea cu vederea cele ce se cuteza de către ceĭ maĭ sumețĭ asupra celor maĭ blânḑĭ, şi dregătoriile atât cele oşteseştĭ cât şi cele politiceştĭ le încredința celor maĭ cruḑĭ cariĭ vederat adică a jertfi pre iubitoriĭ de buna cinstire de Dumneḑeŭ nu-ĭ silea; însă tot felul de necinstire punea asupra lor. Că aŭ luat şi hărăzirile cele de către marele Constandin împărţite celor sfințițĭ cu preoția.

Iar ce fel de răutățĭ ceĭ ce era legațĭ de rătăcirea idolilor aŭ cutezat întru acea vreme, fórte multe sunt, și aŭ trebuință deosebită istorie. Eŭ însă din cele multe puține voĭ povesti, că în Ascalona şi în Gaza, care acestea sunt cetățĭ ale Palestineĭ, al óre cărora bărbațĭ învredniciţĭ cu darul preoţieĭ, şi a unora femeĭ făgăduite a petrece feciorie în tótă viéța, spintecându-le pânticile, apoĭ de orz umplându-le, i-aŭ propus hrană porcilor. Iar în Sevasti, care și acésta era supusă neamuluĭ celuĭ maĭ înainte ḑis, aŭ deschis racla Botezătoruluĭ Ioan, și aŭ dat ósele foculuĭ, și cenușa o aŭ înprăștiat.

Iar urăciunea ceea ce s'aŭ cutezat în Finichi, cum o ar povesti cine-va fără de lacrimĭ? Că în cetatea Sóreluĭ cea către Livan, era un Diacon cu numele Chiril. Acesta în vremea împĕrățieĭ luĭ Constandie, de Dumneḑeésca rîvnă aprinḑêndu-se, pre mulțĭ din idoliĭ ceĭ ce se închina acolo i-aŭ sdrobit. De acéstă faptă aducându-șĭ aminte slujitoriĭ ceĭ cu nume rĕŭ a idolilor, nu numaĭ pre el l'aŭ omorît, ci și pânticile tăindu-ĭ din splina luĭ aŭ gustat. Insă nu s'aŭ ascuns de ochiul cel a tóte vĕḑĕtor, ci ș'aŭ luat răsplătirea cutezăriĭ lor. Căcĭ câțĭ s'aŭ înpărtășit din urăciunea aceea, s'aŭ lipsit de dințiĭ lor, toțĭ de năprasnă căḑênd, saŭ lipsit însă și de limbĭ. Că și acele aŭ căḑut putreḑite, aŭ perdut și vederea ochilor, și prin minunile acestea propoveduea puterea buneĭ cinstirĭ de Dumneḑeŭ, şi Enesa

apropieata cetate o beserică nouĕ ce era o aŭ afierosit luĭ Ionis celuĭ muieratec, alcătuind idolul acel vrednic de rîs bărbat și muiere. In cetatea Doritholul a Trachieĭ vestită, Emiliean purtătorul de biruință nemuritorul de Constandin dice de Domnitorul a tótă Thrachia s'aŭ dat foculuĭ. Iar drama luĭ Marco Episcopul Arethusiilor are trebuință de multa voróvă a luĭ Eshia și a luĭ Sofochleu ca să tragidisască patimile aceluia dupre cuviință. Fiind-că acela în vremea luĭ Constandie stricând o capiște idoléscă, aŭ zidit o beserică. Arethusione înștiințându-se de scoposul luĭ Iulian ș'aŭ descoperit pizma, acesta însă maĭ întâiŭ dupre Evangeliceasca lege s'aŭ ispitit a fugi, dar fiind că aŭ aflat că în locul sĕŭ s'aŭ prins óre-cariĭ, s'aŭ întors și s'aŭ dat pre sine neamuluĭ celuĭ vărsător de sânge. Iar eĭ luându-l, nicĭ ca de un bătrân le-aŭ fost milă, nicĭ ca de un purtător de grijă pentru fapta bună s'aŭ cucernicit, ci înpodobit fiind bărbatul și cu cuvîntul și cu viéța, maĭ întăiŭ golindu-l iaŭ muncit trupul, asupra tuturor mădulărilor grămădind pedepse. Apoĭ în închisorĭ puturóse bătându-l, și de acolo scoțêndu-l, l'aŭ dat la mulțimea băieților, poruncind fără crutare a-l înpunge pre el cu boldurĭ și întru o coșniță băgându-l și cu mursă de miere ungêndu-l, și afară în aer în mijlocul veriĭ lăsându-l, pre viespi și pre albine la pășune poftindu-le, și acestea le făcea, pentru una din douĕ silindu-l, orĭ capiștea cea stricată să li-o zidéscă, orĭ cheltuiala zidiriĭ să li-o plătéscă; acesta însă cumplitile patimile acelea le suferea, iar a face ceva din cele ce i se punea înainte nu făgăduea, aceia dar prepuind că pentru sărăcie nu dă el banĭ, pre jumătate din cele ce-ĭ propunea aŭ lăsat poruncindu-ĭ a da ceia-l-alți. El însă slăbănogit, și de boldurĭ înpuns fiind, și de viespĭ și de albinĭ mâncat, nu numaĭ de durerĭ nu se tânguea, ci și înfrunta pre ceĭ fără de minte, și le dice lor că sunt pre jos târâtorĭ și pămintescĭ. Iar el este maĭ presus și maĭ înalt. In sfârșit însă o

părticică ceva din banĭ îĭ cerea. Iar el le-aŭ dis că asemenea este orĭ un ban a da, orĭ toțĭ; așa dar eĭ biruindu-se l'aŭ slobozit, fórte mirându-se de răbdare, și prin cele din protivă s'aŭ mutat la cele din protivă, că prin limba aceluia s'aŭ învĕțat buna cinstire de Dumnedeŭ.

CAP. IV.

Cele ce aŭ legiuit Iulian înprotiva Hristianilor.

Incă și altele nenumĕrate rĕutățĭ în tóte părțile pămîntuluĭ și ale măriĭ, întru acea vreme se cuteza de către păgânĭ asupra bine cinstitorilor de Dumnedeŭ, fiind că vederat apoĭ urâtoriul de Dumnedeŭ aŭ legiuit înprotiva buneĭ cinstirĭ de Dumnedeŭ.

Și maĭ întâiŭ adică aŭ oprit pre copiiĭ Galelienilor, că așa numea pre următoriĭ Mântuitoruluĭ nostru, să nu se înpărtășască de cuvinte poeticeștĭ, și de ritoriceștĭ, și de filosofeștĭ, dicênd dupre Parimie, că cu aripile nóstre ne batem. Căcĭ din a nóstră conscrisurĭ întrarmându-se rădică războiul asupra nóstre. Dupĕ acésta altă lege aŭ pus, poruncind ca Galilieniĭ să se scóță din oaste.

CAP. V.

Despre a patra isgonire, și fuga Sfîntuluĭ Athanasie.

Intru acéstă vreme Athanasie iarășĭ încincitul nevoitor și al adevĕruluĭ apărător aŭ pătimit altă primejdie. Că ne suferind demoniĭ limba luĭ Athanasie și puterea rugăciuniĭ luĭ, aŭ întrarmat pre slujitoriĭ lor spre ocările acestuia, și multe și alte pârĭ aŭ făcut, rugând pre apărătorul păgânătățiĭ să isgonéscă pre Athanasie, adăogând încă și acésta, că de va rămâne Athanasie, nicĭ un elin va maĭ rămânea, ci pre toțĭ îĭ va trage la céta sa. Aceste cererĭ Iulian pri-

mindu-le, aŭ poruncit nu numaĭ să se isgonéscă, ci să se omóre Athanasie. Iar credincioșiĭ prepuind, se dice că ar fi dis maĭ nainte că în grab se va strica turburarea. Şi aŭ provestit el un nor ce în grab s'aŭ răsipit. Dar însă aŭ dat loc, aflând că vin ceĭ trimișĭ, și aflând un caic la malul rîuluĭ, s'aŭ dus în laturea Thivelor. Iar cel poruncit de a'l omorî, întrebând de fugă, cu tot deadinsul îl gonea. Altul însă óre carile din ceĭ cunoscuțĭ maĭ nainte aflând, și spuindu-ĭ că fórte îl gonesc, uniĭ dar din ceĭ ce era împreună îl ruga să se abată cătră pustie, el însă aŭ poruncit cărmaciuluĭ să îndrepteze caicul cătră Alecsandria. Aşa dar aceștia în préjma gonaciuluĭ mergênd cu caicul, aŭ venit cel însărcinat cu poruncile morțiĭ, și întreba cât s'aŭ depărtat Athanasie. Iar acesta spuindu-ĭ că este aprópe, acela s'aŭ depărtat, iar însușĭ aŭ intrat în Alecsandria, și de peirea viețiĭ luĭ Iulian de acole nu o știa.

CAP. VI.

Cele ale luĭ Apolon din Dafne, şi cele ale Sf. Vavila.

Iar Iulian vrând a să rădica cu oștĭ asupra Perșilor, aŭ trimis la tóte vrăjitoriile din stăpânirea Romanilor pre ceĭ maĭ înțălepțĭ din supușiĭ săĭ, el însă aŭ mers la Pihiul din Delfini rugându-l să'ĭ arăte cele viitóre. Iar el iaŭ dis că morțiĭ ceĭ megieşițĭ i să fac înpedecare vrăjiriĭ, şi trebue maĭ întăiŭ pe aceia aĭ muta întru alt loc, apoĭ aşa să'ĭ spue provestirea. Că nu voĭ spune ceva, de nu se va curăți capeștea.

Intru ace vreme însă acolo zăcea móștele purtătoriuluĭ de biruință mucenic Vavila şi ale celor ce inpreună cu el saŭ nevoit. Că era ştiut mincinosul vrăjitor că este oprit de cătră darul aceluia de obicĭnuita spunere de minciunĭ. Acésta însă şi Iulian ştiind'o, că din vechea buna cinstire de Dumnedeŭ cunoștea puterea mucenicilor, el însă de

acolo nu aŭ mutat nicĭ un trup, ci aŭ poruncit hristianilor credincioșĭ să mute numaĭ trupurile mucenicilor. Iar eĭ cu bucurie apucând pădurea, și în trăsurĭ puind racla, împreună tot norodul o ducea săltând, și daviticiasca cântare cântănd'o la fieşte care os ḑicênd ruşine ḑisă toţĭ ceĭ ce se închină celor ciopliţĭ. Că oborâre a demonuluĭ socotea pre mutarea muceniculuĭ

CAP. VII.

Despre mărturisitorul Theodor.

Iulian însă ne suferind rușinea ce saŭ făcut luĭ de aice, aŭ poruncit la ce de pre urmă a să prinde ceĭ maĭ întăiŭ aĭ loculuĭ aceluia. Salustie însă atuncea aflându-se iparh, cu tóte că se afla slujind păgânătăţiĭ, aŭ voit să înduplice pre tiranul, a nu da hristianilor celor ce doresc slavă ceea ce vor. Dar vĕḑênd însă pre împĕratul că nu-șĭ póte stăpâni mânia, pre un tĕnîr óre carile, înpodobit cu Dumneḑeească rîvnă, aflându-l umblând prin cetate și răpindu-l în vederea noroduluĭ spânzurându-l pre lemn, și cu curele spatele iaŭ sfâșiet, și cu unghiĭ de her iaŭ sgăriet cóstele, și acésta făcênd'o saŭ săvîrșit, de diminéţă începând și până sara. Apoĭ înfăşurându-l cu legăturile cele de her, aŭ poruncit a să păzi. Acestea de diminéță Iulian poruncindu-le, și răbdarea tînĕruluĭ spuind'o, ḑicea că loruș acésta le este oborâre, iar hristianilor bună norocire cele ce li să fac. Așa înduplecându-se urâtorul de Dumneḑeŭ, nu aŭ maĭ lăsat pre alţiĭ să pătiméscă acestea. Incă şi pre Theodor aŭ poruncit să se scóţă din temniță, că acesta era numele tînĕruluĭ aceluia și vitézuluĭ nevoitor pentru adevĕr. Pre acesta îl întreba uniĭ, de simţia durerea amarîrilor acelora şi prea crudelor muncĭ ce le suferea. Iar el aŭ ḑis că la început aŭ simţit puţină durere, că saŭ arătat óre cine, avênd o prostire móle şi rĕce ștergêndu'ĭ adese orĭ sudo-

rile fețiĭ, și îndemnându-l să cuteză. Pentru acésta dar și speculatoriĭ încetând, știea că nu simțea ci se vindeca, că înpreună să depărta dicea și cel ce'l mângâia. Iar minciuno-vrăjitorul Demon, lauda mucenicului o aŭ adaos, iar minciuna sa o aŭ golit. Că fulger din cer trimițindu-se, tótă capiștea o aŭ aprins, și însuși idolul pithiuluĭ praf mărunt l'aŭ făcut, că era de lemn, pre dinafară poliit cu aur. Pre acesta Iulian unchiul luĭ Iulian împĕratuluĭ nóptea aflând (că s'aŭ făcut împĕrat), că el era Iparh al rĕsărituluĭ îndată purcegând aŭ ajuns la Dafne, vrând să ajute zăuluĭ celuĭ ce să închina de dînșiĭ. Și vĕdênd pre cel ce'l numea D-deŭ că saŭ făcut praf, muncea pre zapciĭ, prepuind că aprinderea saŭ făcut de vr'un hristian. Iar eĭ și pedepsindu-se a spune vre-o minciună nu suferea. Că focul dicea nu aŭ fost de jos, ce de sus aŭ luat începutul, și dintre țăraniĭ ceĭ ce lăcuia pre aprópe încă viind uniĭ aŭ spus că fulger aŭ vĕdut pogorându-se.

CAP. VIII.

Despre jăfuirea sfințitelor odóră și despre oprirea celor de hrană ce să împărțea.

Ci și acestea așa saŭ făcut, aflând necredincioșiĭ, saŭ într'armat asupra Dumnedeuluĭ atóte, și sfințitele vasă din cămările împĕrăteștĭ tiranul aŭ poruncit a să da, și ușile bisericiĭ ceĭ marĭ pre care marele Constandin o aŭ fost zidit, pironindu-le o aŭ făcut neumblată de ceĭ ce să aduna întrânsa. Insă ceĭ de eresul luĭ Arie întru ace vreme o ținea, cu Iulian însă înpreună aŭ intrat eparhul răsărituluĭ în Dumnedeeasca biserică. Filics însă fiind vistier al împĕrăteștilor vistieriĭ, iar Elpidie avea încredințațĭ însușĭ baniĭ împĕratuluĭ și ocărmuirea moșiilor, Comite al privatelor însă pre unul ca acesta obicĭnuesc al numi. Insă și Filics acesta, și Elpidie dic că fiind hristianĭ saŭ depărtat de buna

cinstire de Dumneḑeŭ vrând a plăcea păgânuluĭ împĕrat. Iulian însă s'aŭ pișat asupra sfințiteĭ mesă. Iar Euzone ispitindu-se al opri l'aŭ robit preste fața obrazuluĭ. Și să ḑice că ar fi ḑis că ale hristianilor sînt pustiĭ de Dumneḑeeasca purtare de grijă. Iar Filics vĕḑênd prețul cel mare al sfințitilor vasă, căcĭ Constandin și Constandie cu mare filotimie le-aŭ făcut acelea, aŭ ḑis, iată în ce fel de vasă să slujeștĭ fiiul Marieĭ. Dar nu târḑiŭ ș'aŭ luat răsplătire pentru păgâneștile și îndrăcitile cutezările acestea.

CAP. IX.

Cele ale luĭ Iulian unchiŭ luĭ împĕratuluĭ și ale luĭ Filics.

Că Iulian acesta îndată căḑênd întru bólă cumplită, de putrejune i saŭ stricat măruntaile cele dinlăuntru, și baliga nu o maĭ putea scóte prin părțile cele deșertătóre, ci gura cea spurcată, ci să făcuse organ al huliĭ, era mădular de deșărtarea baligiĭ. Ḑic însă că femeia luĭ fiind strălucită cu credința, aŭ ḑis acestea către soțul eĭ: O bărbate, ți să cuvinea a lăuda pre Mântuitorul Hristos, că prin pedépsa acésta aŭ arătat ție puterea sa. Că nu de aĭ fi cunoscut cine este cela ce să vrăjmășuește de tine, aceste slobodite de Dumneḑeŭ bătăĭ nu le-ar fi adus asuprățĭ, obicînuita sa îndelungă răbdare întrebuințindu-o. Din aceste cuvinte, și din patimile cele ce era asupră-ĭ, înțĕlegênd pricina bóleĭ ticălosul, aŭ rugat pre împĕratul să dea înapoĭ Beserica celor lipsițĭ de dînsa, dar nicĭ pre acela l'aŭ înduplecat, și el sfîrșitul viețiĭ ș'aŭ luat. Iar Filics îndată primind și el bătaea de la Dumneḑeŭ trimisă, tótă ḑioa și tótă nóptea aŭ vărsat sânge din gură, din tóte părțile vasele trupuluĭ spre acéstă parte culcând, și așa tot sângele scurgêndu-se, saŭ stins și acesta, și saŭ trimis morțiĭ ceĭ vecĭnice. Drept aceea acestea răsplătirĭ ale păgânătățiĭ ș'aŭ luat.

CAP. X.

Despre fiul preotuluĭ.

Un tînĕr însă óre carile, fiŭ de preut, întru păgânătate crescut, întru acea vreme saŭ mutat în ciata bine cinstitorilor de Dumneḑeŭ, că o femee óre-care vestită întru buna cinstire, și învrednicită daruluĭ diaconieĭ, era prietină maicăi acestuia. Acésta pre tînĕr înpreună cu maica luĭ viind, că încă copilandru el fiind, îl înbrățoșa și-l îndemna către buna cinstire de Dumneḑeŭ. Și maica luĭ încă săvîrșindu-se, vinea tînĕrul către acésta, și obicĭnuita învĕțătură o dobândea de la ea. Cu întemeere dar primind sfătuirile, întreba pre învĕțătórea sa, ce chip s'ar putea face prin care să se pótă a scăpa și de sidimonia tatăluĭ sĕŭ, și a să înpărtăși de adevĕrul cel de dînsa propoveduit. Ea însă iĭ ḑicea că trebue a fugi de tatăl sĕŭ, și aprotimisi pre făcĕtorul și al sĕŭ și al tătănis'o, și a să muta întru o altă cetate, unde să se pótă ascunde, și a scăpa din mâinile păgânuluĭ împĕrat. Și iĭ făgăduia însășĭ aĭ purta de grijă pentru acésta. Atuncea aŭ ḑis tînĕrul, apoĭ voĭ veni, și sufletul meŭ ție îl voĭ încredința. Și trecênd puține ḑile, Iulian saŭ suit la Delfi să săvîrșască jărtfă obștéscă. Saŭ suit însă cu dînsul și tatăl acestuia, preut idolilesc fiind, și obicĭnuit a urma împĕratuluĭ. Iar împreună cu tatăl era și acesta, încă și fratele acestuia că avea dregătoria, ca bucatile împĕratuluĭ ale apăra. Șapte ḑile însă aŭ obicĭnuit a prăznui în Dafne. Decĭ în ḑioa dintăĭ stând acesta înaintea așternutuluĭ împĕratuluĭ, și bucatile dupre obiceiŭ stropindu-le și de ură umplându-se, întrebuințind calea, saŭ dus în Antiohia, și mergênd la minunata aceea femee, iaŭ ḑis, eŭ am venit la tine, ne mințind făgăduința, tu de amândouĕ mântuirile pórtă-mĭ de grijă, și făgăduința plineștio. Decĭ îndată aceia sculându-se, și către Meletie omu luĭ Dumneḑeŭ aŭ dus

pre tînĕr. Iar acela aŭ poruncit luĭ de o cam dată a petrece la gazdă. Iar tatăl căutând pre copil, şi dafne cercetând'o, şi la cetate mergênd, umbla prin uliţă şi prin locurile cele strâmte, în tóte părţile luând aminte cu ochiĭ. Şi dorind al urmări pre acesta. Şi fiind că aŭ ajuns la satul acela, unde avea Dumneḑeescul Meletie găzduirea, uitându-se aŭ vĕḑut pre acela uitându-se preste ogradă. Şi alergând l'aŭ prins şi l'aŭ pogorît, şi acasă ducându-l, maĭ întâĭ cumplit l'aŭ bătut, apoĭ cu suliţĭ înfocate, şi asupra mâinilor, şi a piciórelor, şi asupra spetelor le punea, apoĭ închiḑindu-l în cămară, şi încuitóre pre dinafară puind, saŭ suit iarăşĭ în Delfi. Acestea însuşĭ le-am auḑit povestindu-le bărbatul acela bătrîn acum făcêndu-se. Aŭ adaos încă şi acestea, că umplându-se de emtusiazm, şi de Dumneḑeesc dar, pre toţĭ idoliĭ tatăluĭ sĕŭ iaŭ sfărâmat, şi batjocorea neputinţa lor. Iar în urmă aducêndu-şĭ aminte de cele ce aŭ făcut, saŭ temut de îndrăznéla tatăluĭ sĕŭ, şi pre stăpânul Christos l'aŭ rugat să voiască, a să strica încuitorile, şi a să deschide uşile. Că pentru tine, aŭ ḑis, aceste le-am pătimit, şi le-am făcut, aceste, ḑice, făcêndu-le eŭ, aŭ căḑut încuitorile, şi saŭ deschis uşile. Iar eŭ iarăşĭ cătră învĕţătórea m'am dus. Şi aceea cu chip femeesc înbrăcându-mĕ, şi împreună cu dînsa în cămară aşăḑându-mĕ iarăş m'aŭ dus Dumneḑeescul Meletie, acela însă m'aŭ încredinţat Episcopuluĭ Ierusalimuluĭ, fiind atuncia Chiril, şi aşa nóptea ne-am dus în Palestina. Iar apoĭ dupĕ sfîrşitul luĭ Iulian, acestaş şi pre tatăl sĕŭ l'aŭ povăţuit cătră adevĕratul Dumneḑeŭ. Că şi acésta înpreună cu cele-l-alte o aŭ spus nouĕ. Cu acest chip dar aceştia cătră Dumneḑeeasca cunoscinţă povăţuindu-se, saŭ înpărtăşit de mântuire.

CAP. XI.

Despre sfinţiĭ muceniciĭ Ioventin şi Macsimin.

Iar Iulian maĭ fără ruşine să întrărma asupra buniĭ cins-

tirî de Dumnedeŭ, de obrăzarul cel ce-l avea pus asupră-ș al blândeții cursă și vânărî formăluind, cătră peire vânând pre ceî ce să amăgia spre păgânătate. Că maî întâî gónile cele din cetate, și din Dafne cu spurcatele jărtfe le pângărea, ca fieștî carile luânduș apa să se împărtășască de urăciune. Apoî însă și izvórile ce să afla în oraș · le umplea de spurcăciune. Că și pâinile să stropia, și cărnurile, și pómile, și erburile și tóte câte era de mâncare. Acestea vědêndu-le ceî ce era împărtășițî de numirea mântuitoruluî, suspina și să tânguia îngregiăluindu-se de cele ce făcea. Insă să împărtășa, supuindu-se apostoleștiî legî, care dice: Că tot ce să vinde în măcilărie mâncațî, neîndoindu-vě pentru conștiință. Doî însă óre cariî din ceî ce strălucea în óste, că purtătorî de suliță și maî aprópe de împěratul era întru óre-care ospăț saŭ tânguit de urăciunea celor ce să făcea, și întrebuința graîurile tinerilor celor ce aŭ strălucit în Vavilona, dicênd, că ne-aî dat pre noî unuî împěrat fărăde lege, și maî depărtat de cât tóte neamurile câte sînt pre pămînt. Acestea uniî din meseniî aceia le-aŭ vestit iar el îndată adunând pre vitejiî aceia bărbațî, îî întreba care era acele disă. Iar eî luând prilej de îndrăznélă pre întrebarea împěratuluî, ațițîndu-șî râvna aceea vrednică de laudă, aŭ dis acest fel era. Intru buna cinstire de Dumnedeŭ crescuțî fiind noî o împěrate, și unor legî vrednice de laudă slujind, ca ale luî Constandin și ale fiilor luî era legile, ne tânguim acum tóte vědêndu-le pline de urăciune, și de urâtile de Dumnedeŭ jărtfe și mâncările și běuturile spurcate de acestea și în casile nóstre ne-am tânguit, și de față fiind tu ne plângem. Că numaî pentru acésta ne scârbim de împěrăția ta. Aceste cuvinte audindu-le prea blândul și prea iubitorul de ómenî numindu-se afară de cele ce i să potrivea luî, desbrăcându-se de fățărnicia blândețiî, ș'aŭ descoperit fața păgânătățiî, poruncind cu amară și cumplite muncî să-î pedepséscă, iaŭ lipsit de viața a-

césta, maï ales iaŭ slobozit de ticălósa vremea aceea, şi le-aŭ pricinuit cununile biruinţiĭ. Iar pricina pedepsiĭ o aŭ potrivit, că nu pentru buna cinstire de Dumneḑeŭ pentru care s'aŭ omorît ar fi, ci batjocura. Căcĭ cât pre împěratul ocărându-l aŭ ḑis să se pedepséscă şi acestea aŭ poruncit a se vesti, zavistuind pre nevoitoriĭ adevěruluĭ pentru nevoirea şi cinstea mucenicilor. Din aceştia unul Ioventin iar altul Macsimin se numea, pre aceştia cetatea Antiohieĭ ca pre nişte nevoitorĭ aĭ buniĭ cinstirĭ de Dumneḑeŭ cinstindu-ĭ, le-aŭ făcut îngropare de mare cheltuială şi până astă-ḑĭ, în toţĭ aniĭ cu prăznuire de obşte se cinstesc.

Incă şi alţiĭ din ceĭ ce se aflaŭ în dregătoriĭ, asemenea îndrăznélă întrebuinţând, aceleaşĭ cununĭ aŭ dobândit.

CAP. XII.

Despre Valentian carele a împărăţit în urmă.

Ca şi Valentian acela, care maĭ puţin în urmă aŭ împărăţit, maĭ mare preste o mie fiind atuncea, pověţuitor fiind rînduit preste strejile curţiĭ împěrătescĭ, nu ş'aŭ ascuns rîvna ceea ce o avea pentru buna cinstire de Dumneḑeŭ, că trăsnitul acela în capiştea noroculuĭ intră jucând. Şi despre amândouě părţile uşilor sta dregătoriĭ ceĭ rînduiţĭ, stropind pre ceĭ ce intra şi curăţindu-ĭ precum socotea. Şi de vreme ce aŭ vě̦ḑut Valentinian că aŭ căḑut o picătură preste Hlamida împěratuluĭ fiind el rînduit păzitor, carele de amândouě impěrăţiile pentru acésta s'aŭ norocit aŭ lovit cu palma pe cel ce stropea, ḑicênd că a spurcat, nu l'aŭ curăţit. Şi věḑênd necuratul împěrat ceea ce s'a făcut l'aŭ trimis la o cetate ce se afla în pustie, poruncind acolo să petrécă. Ci acela după un an şi puţine lunĭ plata mărturisireĭ aŭ primit împărăţia. Că dreptul judecător pre ceĭ ce pórtă grijă de cele Dumneḑeescĭ nu numaĭ în viaţa a-

ceea îĭ măresce, ci une-orĭ și îndată le rĕsplătesce ostenelele, cu darurile cele ce acum le dă încredințând pre cele nădăjduite. Iar tiranul a aflat și altă mihanică împrotiva bunei cinstirĭ de Dumnedeŭ, că înpărțindu-se aurul despre obiceiul vechiŭ la ceĭ din Catalogurile oștenescĭ, aŭ ședut el pre scaun împĕrătesc, și aŭ pus înaintea sa afară de obiceiŭ un jertfelnic plin de cărbunĭ aprinșĭ, și tămâe aŭ pus pre o masă. Și aŭ poruncit celor ce aducea aurul ca fiește carele maĭ întâĭ să pue tămâe asupra foculuĭ aceluĭa, apoĭ să priméscă aurul din drépta luĭ. Acéstă cursă însă ceĭ maĭ mulțĭ nicĭ cum o scia. Iar ceĭ ce aŭ aflat maĭ 'nainte, prefăcên lu-se că sunt bolnavĭ aŭ scăpat de acea vânare. Iar alțiĭ dorind baniĭ s'aŭ, nenorocit de amândouĕ mântuirile, și alțiĭ pentru frică ș'aŭ vîndut buna cinstire de Dumnedeŭ.

CAP. XIII.

Despre ceilalțĭ mărturisitorĭ

Insă dupĕ pierdĕtórea aceea înpărțire a banilor, întru un ospĕț óre carile, uniĭ din ceĭ ce luasă aurul înpreună aŭ întrat. Unul dintru aceștia un păhar luând, nu aŭ bĕut maĭ întâĭ, până nu aŭ pus asupră'ĭ mântuitórea pecete. Oare carile însă din ceĭ împreună óspețĭ prihănindu-l, și dicêndu-ĭ că acésta este înprotivă de ceea ce cu puțin maĭ înainte saŭ făcut, aŭ întrebat acela ce aŭ dis în protiva celor ce saŭ făcut de dînsul. Iar acela iaŭ adus aminte de jărtfelnic, și de tămâere, și de lepădarea ce saŭ făcut. Că acestea iaŭ dis sînt protivnice hristieaniceștiĭ mărturisirĭ.

Acestea audindu-le ceĭ maĭ mulțĭ din ceĭ ce să ospăta, aŭ suspinat și aŭ plâns, și mulțĭ periĭ din capitile lor smulgênduș, saŭ sculat de la ospăț, și prin târg alergând, striga că sunt hristianĭ, și cu meșteșugirile înpĕrăteștĭ aŭ greșit, și cânta cu jălanie și că pentru întâmplata biruință din a-

măgiie, să vor nevoi. După acestea jărtfindu-se boiĭ aŭ mers la curtea împĕrătéscă strigând asupra amăgiturilor tiranuluĭ, şi rugându-l să se dea foculuĭ, ca cu focul spurcaţĭ fiind prin alt foc să dobândéscă curăţie. Acestea şi câte asemenea ca acestea de la aceea ḑicêndu-se, ş'aŭ borît mânia pângăritul acela. Şi maĭ întăĭ aŭ poruncit să li să tae capitile, şi ducêndu'ĭ pre eĭ afară din cetate, urma mulţimea cetăţiĭ, mirându-se de mărimea sufletilor lor şi de îndrăznéla cea pentru buna cinstire de Dumneḑeŭ, şi ajungând la locul acela unde obicînuia a munci pre făcătoriĭ de răle, ruga pre speculatorĭ cel maĭ bătrîn dintre toţĭ, maĭ întăĭ să tae capul celuĭ maĭ tînĕr de cât toţĭ eĭ, ca nu vĕḑênd tăerea celora-lalţĭ, să priméscă frică. Şi fiind că acela ş'aŭ pus genunchile la pămînt, iar speculatorul aŭ scos sabia, aŭ venit óre carile vestind ertare, şi cu strigare de departe oprind tăerea. Atuncea acel maĭ tînĕr, mâhnindu-se pentru scăparea junghiereĭ, aŭ ḑis, nu aŭ fost dar Romano vrednic a să chiema martur a luĭ Christos. Că acesta era numele luĭ. Ci tăerea o aŭ oprit acela de zavistie înpungêndu-se, şi zavistuind lauda nevoitorilor. Insă nu iaŭ lăsat pre eĭ a lăcui în cetate, ci ìaŭ isgonit la marginile cele maĭ de pre urmă ale stăpânieĭ romanilor.

CAP. XIV.

Despre Duca Artemie, şi despre Puvlia Diaconiţa, şi despre îndrăznéla cea cătră Dumneḑeŭ a eĭ.

Şi pre Artemie încă, acesta însă aŭ fost maĭ mare preste oştĭ în Egipet, şi fiind că aŭ răsipit cele maĭ multe capiştĭ ale idolilor înpreună cu idoliĭ, rânduit fiind la stăpânirea aceea în vremile luĭ Constandie, şi nu numaĭ de avuţiĭ l'aŭ golit, ci în sfârşit şi capul iaŭ tăiat. Acestea şi cele ca acestea aŭ făcut Iulian cel ce să numea de ceĭ necredincioşĭ prea blând şi prea înfrânt de mânie. Eŭ însă voĭ adauge

și o povestire la istorie de óre-care prea vitéză și vrednică de laudă femee. Că și femeile aŭ defăimat turbarea acestuea, cu Dumnedeésca rîvnă întrarmându-se.

Iera în vremea aceea óre-care Puvlia prea numită, și prea vestită din isprăvile faptei bune făcêndu-se. Acésta și jugul însoțir i primindu-l și în puțin cu el petrecênd, aŭ adus luĭ Dumnedeŭ rod vrednic de laudă. Că Ión cel ce aŭ povățuit pre presviterii ceĭ din Antiohia la multă vreme, și de multe orĭ primind alegerile apostoleștiĭ proșiderĭ, și de a pururea de povățuirea acésta ferindu-se, odraslă al aceĭ lăudate femeĭ aŭ fost. Acésta avênd danț (cor) de fecióre care era făgăduite în tótă viéța a păzi feciorie, deapururea lăuda pre făcĕtorul și mântuitorul Dumnedeŭ. Viind însă împĕratul, maĭ cu putere cânta deobște, defăimat socotindu-l și vrednic de rîs pre făcĕtorul de rĕle. Cânta însă maĭ ales cântările acelea, care batjocuresc pre neputința idolilor, și împreună cu David dicea, idoliĭ neamurilor argint și aur, lucru de mâinĭ omeneștĭ. Și dupĕ povestirea nesimțiriĭ dicea: Asemenea lor facă-să ceĭ ce'ĭ fac pre eĭ, și toțĭ ceĭ ce să nădăjduesc spre dînsul. Acestea audindu-le acela, și fórte măniindu-se, aŭ poruncit lor să tacă în vremea treceriĭ luĭ. Iar acésta puțin păsându-ĭ de legile aceluia, aŭ umplut danțul de maĭ multă osârdie. Și iarăși acela trecând iaŭ poruncit să cânte, să se scóle Dumnedeŭ și să se răsipéscă vrăjmașiĭ luĭ. Iar tiranul măniindu-se, aŭ poruncit să i să aducă învĕțătórea danțuluĭ. Și vĕdêndu'ĭ bătrânețile cele prea vrednice de cucernicie, nicĭ de căruntéla trupuluĭ saŭ milostivit, nicĭ fapta bună a sufletuluĭ o aŭ cinstit. Ci aŭ poruncit unuia din slujitoriĭ sĕĭ să o bată preste amândoĭ obrajiĭ și cu mâinile să-ĭ roșască fălcile. Iar acésta necinstea primind'o ca o maĭ mare cinste, saŭ suit pre acoperemântul caseĭ, și dupĕ obiceiŭ l'aŭ apucat pre el cu Davniceștile cântărĭ, precum conscriitorul și învĕțătorul cântăriĭ aciea pre Duhul cel rĕŭ carile supăra pre Saul îl domolea.

CAP. XV.

Cele despre Iudeĭ, şi despre apucarea zidireĭ, şi d-spr- bătăile cele slobozite de la Dumneḑeu asupra lor.

Fiind că acesta pre făcĕtoriĭ de rĕŭ demonĭ întroducându-ĭ, înprelestindu-se petrecea, şi asupra buneĭ cinstiriĭ de Dumneḑeŭ să turba. Că pentru acésta şi pre Iudeĭ iaŭ întrarmat asupra celor ce credea în Christos. Şi maĭ întâĭ pre aceştia apucându-ĭ, iĭ întreba pentru ce, legea poruncind a jărtfi, nu întrebuinţa jărtfile. Iar eĭ aŭ ḑis că într'un loc saŭ hotărît a să face slujbele amândouĕ, îndată aŭ poruncit urâtorul de Dumneḑeŭ acela să se zidéscă beserica cea risipită, prepuind deşertul că va înfrunta stăpânésca proḑicere. Insă aŭ arătat maĭ ales pre adevĕrul acia. Că Iudeiĭ cu bucurie auḑind cuvintele acelea, aŭ înştiinţat pre toţĭ ceĭ de o săminţie cu dînşiĭ înprăştieţĭ în tótă lumea. Iar eĭ în tóte părţile înpreună alergând, şi banĭ şi oserdie puind spre zidire. Le-aŭ dat însă prea mulţĭ banĭ şi ajutor şi cel ce o aŭ poruncit acésta, cu filotinie întrebuinţind, ci adevĕrul pizmuindu-l. Aŭ trimis încă înpreună şi un boer dintru ceĭ necredincioşĭ vrednic slujitor al poruncilor, ḑic însă că eĭ şi hârleţă de materie de argint şi lanţuhurĭ, şi covăţăle ar fi făcut. Iar dupĕ ce aŭ început a săpa, şi a scóte ţărîna, tótă ḑioa făcênd'o acésta multe ḑăciurĭ de miĭ, iar nóptea ţărîna de pre mal de năprasnă saŭ mutat şi saŭ stricat încă şi însăşĭ rămăşiţile zidiriĭ, nădăjduind că tóte le vor face din noŭ. Şi fiind că şi ipsos şi tóte materiile prea multe saŭ adunat, de năprasnă vânturĭ sâlnice suflând, şi vârtejurĭ, şi vifore, şi furtunĭ tóte le-aŭ risipit, îndată şi încă nebunindu-se eĭ, şi neînţăleptindu-se cu îndelunga râbdarea cea Dumneḑeéscă, maĭ întâĭ saŭ făcut cutremur prea mare, în cât şi pre ceĭ ce cu totul nu avea ştiinţă de cele Dumneḑeescĭ îndestul iaŭ spăimântat. Şi fiind că eĭ nu saŭ temut, foc din săpăturile temeliilor iz-

bucnind aŭ ars pre ceĭ maĭ mulţĭ din săpătorĭ, iar pre ceĭ-l-alţĭ iaŭ înprăştiat. Incă şi nóptea prea mulţĭ dormind într'un pridvor ce era aprópe, aŭ căḑut de năprasnă înpreună cu bolta şi zidirea, şi pre ceĭ ce dormea înpreună pre toţĭ iaŭ îngropat. Şi întru aceiaş nópte încă şi cea a doua, saŭ arătat pre cer chipul cruceĭ luminos, încă şi însuşĭ hainele Iudenilor saŭ umplut de crucĭ, însă nu luminate, ci făcute de un color negru. Acestea protivniciĭ luĭ Dumneḑeŭ vĕḑêndu-le, şi de bătăile cele de Dumneḑeŭ slobodite temându-se, aŭ fugit şi saŭ dus pre la casele lor, mărturisind că Dumneḑeŭ aŭ fost acela carile de strămoşiĭ acelora pre lemn aŭ fost peronit. Acestea le-aŭ auḑit Iulian. Că de către toţĭ să vestea, ci asemenea ca Faraon îşĭ înpietri inima.

CAP. XVI.

Despre oştirea cea asupra Perşilor.

Iar Perşiĭ dupĕ ce saŭ înştiinţat de sfârşitul luĭ Constandie aŭ luat îndrăznélă, şi aŭ întrat în hotarăle Romanilor vestindu-le răsboĭ, i saŭ părut luĭ să adune óstea, ne avênd pre apărătorul eĭ. Trimiţind însă la Delfĭ, şi la Dil şi la Dordoni, şi la cele-l-alte vrăjitoriĭ, întreba pre vrăjitorĭ de trebue a merge cu óste. Iar eĭ şi a mergi cu óste, îĭ poruncia, şi biruinţă făgăduia. Insă pre unul din hrizmosurĭ spre dovada minciuniĭ îl voĭ băga în istorie. Care este acesta: Acum toţĭ zeiĭ neam pornit aţĭ aduce semne de biruinţă la rîul Thir, însă eŭ ales dintre dînşiĭ voĭ stăpâni Thuriĭ luĭ Polemoclon. Decĭ înţălegerea cea vrednică de râs a stihurilor comodiască-o ceĭ ce numesc pre Pithion cuvînt zeŭ şi începător al muzelor. Iar eŭ aflând minciuna acestuia, jălesc pre cel amăgit. Că pre rîul Tigru l'aŭ numit Thir, de vreme ce de un nume cu acesta este o hiară, iar acesta din munţiĭ Armenilor izvorând, şi prin Asiria

curgând să răvarsă în persienescu sîn al mării. De aceste hrizmosurĭ amăgindu-se ticălosul, și biruința nălucindu-șĭ, și dupĕ rĕsboiul Persienesc nălucia pre războiul cel asupra Galelienilor. Pre hristianĭ însă îĭ numia galelienĭ, socotind că cu numirea lipeşte necinste. Insă trebuia el a socoti fiind hrănit în cuvinte cu schimbarea numiriĭ puțin vatămă slava. Că nicĭ Socrat de saŭ numit Critean, şi Pithagora Falais, nicĭ de o vătămare saŭ înpărtășit din schimbarea numelor. Şi nicĭ Nireos numindu-se Sersip, aŭ pierdut frumuseța ceea ce o aŭ primit de la fire.

Dar însă nimic din acestea luând în minte cel ce le ştia acestea, ne-aŭ socotit pre noĭ că ne paştem din numirea ceea ce de nicăirĭ să potriveşte nouă, şi credênd minciuna hrizmosurilor, îngrozia besericile că va aşăza într'ânsele pre idolul drăcoaciĭ ceĭ nestâmpărate.

C. E.

(Va urma)

Invĕţămîntul religiunii în şcóla primară.

Invĕţămîntul primar rural şi urban s'a reorganisat prin legea din 1893. Conform principiilor formulate prin acéstă lege s'a întocmit şi programa şcólelor primare, care se găsesce şi în present în aplicare în aceste şcolĭ. In 1896 legea din 1893 primesce maĭ multe modificărĭ. Aceste modificărĭ s'aŭ întins şi asupra obiectelor de învĕţămînt. Aşa, în timp ce prin legea din 1893 se spune în art. 17, că din învĕţămîntul religiuniĭ se vor preda în şcóla primară *rugăciunĭ* şi *istoria sacră*, prin legea din 1896 acest învĕţămînt ia o desvoltare maĭ mare, căcĭ învĕţămîntul religiuniĭ se compune din «*Instrucţiunea morală şi religiósă*, din *Catechism şi rugăciunĭ*. Pe temeiul acestor disposiţiunĭ ale legiĭ trebuia acum să se revadă din noŭ şi programa analitică în vigóre şi în privinţa învĕţămîntuluĭ *religioso-moral*. De aceea, actualul Ministru de culte şi instrucţiune publică a şi convocat consiliul general de instrucţiune, secţia învĕţămîntuluĭ primar şi moral spre a căuta de a pune în armonie programa cu principiile stabilite prin legea modificată. Pentru ca consiliul însă să aibă o basă de discuţiune, domnia sa a delegat maĭ dinainte pe inspectorul scolar Haliţă spre a pregăti un *ante proiect de program* pentru şcólele primare. Dl. Haliţă a întocmit

acel anteproiect și acum pe basa luĭ s'aŭ început discuțiunile în Consiliul general de instrucțiune.

Cestiunea învěțămîntuluĭ religios în școla nóstră primară e o cestiune de viéță pentru Biserica românéscă în deosebĭ și pentru religiositatea și moralitatea poporuluĭ românesc în general. De aceea reproduc aicĭ din acest ante proiect de program considerațiunile relative la Religiune, cum și materia analitică pe clase a învěțămîntuluĭ religioso-moral și în urmă voiŭ căuta să arăt întru cât programa ce se va întocmi, va fi saŭ nu maĭ bogată și maĭ metodică ca cea acum în vigóre și voiŭ închea cu considerațiunile mele asupra mareĭ importanțĭ a acestuĭ obiect de studiŭ din programa școlelor primare.

Iată partea relativă la Religiune din ante proiectul amintit:

«Programa în vigóre prevede din învěțămîntul religiuniĭ pentru fie-care clasă: rugăciunĭ, povestirĭ morale, subiecte atât din vechiul cât și din noul testament, lectură din evangheliĭ și principiĭ de credință.

Singură clasa I face o mică excepțiune: în acéstă clasă subiectele biblice sunt luate numaĭ din cadrul nouluĭ testament și nu se face lectură din evangheliĭ.

In ante proiectul de reformă ce propunem, se păstréză principiul desvoltăriĭ gradate a materiilor în cercurĭ concentrice, care a presidat la economia programeĭ în vigóre; se aduc însă unele schimbărĭ în alegerea și distribuirea pe clase și pe trimestre a materieĭ de învěțămînt și se preciséză maĭ analitic unele materiĭ, carĭ eraŭ indicate într'un mod prea vag.

Experiența a dovedit că unele materiĭ sunt de prisos, altele sunt prea grele pentru clasa în care s'aŭ pus, spre a putea fi înțelese de inteligențele fragede ale școlarilor; iar altele sunt puse la îndemâna școlarilor, într'o limbă negramaticală, cu multe forme archaice și cu fraze întor-

tochiate, cum sunt de pildă textele evangheliilor, cari produc confusiune în mintea şcolarilor şi fac ca să slăbéscă cele învěţate la studiul limbeĭ. Unele din aceste texte n'aŭ fost cu destulă băgare de sémă alese, căcĭ cuprind expresiĭ echivoce saŭ chiar obscene, cari sugeréză şcolarilor ideĭ imorale.

Lecţiunile, privitóre la principiile fundamentale ale religiuniĭ creştine, nu se succed potrivit principiuluĭ de la maĭ uşor la maĭ greŭ.

Ideile şi principiile de morală, carĭ trebuesc să formeze conţinutul povestirilor morale, nu sunt precisate, ci se lasă la chibzuinţa saŭ inspiraţia învěţătoruluĭ a le alege.

Pentru îndreptarea acestor neajunsurĭ, s'aŭ eliminat subiectele de prisos; cele prea grele pentru clasele în care figuraŭ, saŭ trecut în clasa saŭ clasele următóre; lectura evangheliilor cu textul biblic s'a scos cu desăvîrşire din clasele II şi III. Subiectele respective se vor trata sub formă de istorisirĭ în cartea de lectură, stilisându-se într'o limbă gramaticală corectă şi în construcţiunĭ potrivite progresuluĭ ce copiiĭ fac la limba română în clasa respectivă Intru cât aceste condiţiunĭ vor permite, construcţiunea fraseĭ se va apropia de forma din textele biblice.

In vedere că şcolariĭ din clasa IV (IV şi V rurală) sunt maĭ desvoltaţĭ, şi în scopul de a se familiarisa şi cu textele biblice, pe care eĭ le aud în Duminecĭ şi sěrbătorĭ citindu-se în biserică, s'a păstrat în acéstă clasă citirea evangheliilor din textul biblic. Aceste texte vor intra însă în cadrul cărţiĭ de citire. Se vor omite din aceste texte tóte expresiile saŭ pasagiile nepotrivite, păstrându-se restul neschimbat. In acele evangheliĭ, în carĭ din causa acesteĭ ciuntirĭ ar suferi înţelesul, saŭ ar fi necesară o maĭ mare desvoltare saŭ complectare, se pot lua părţĭ potrivite din textul evangheliilor, de la doĭ saŭ maĭ mulţĭ evanghelişti. (Ex.: Nascerea Mântuitoruluĭ se póte compune din textul evan-

gheliştilur Luca şi Mateĭ etc., făcându-se omisiunile necesare).

S'aŭ specificat ideile şi principiile de morală, care trebue să formeze conţinutul povestirilor morale în fie-care clasă, pe trimestru, ţinênd sémă de armonisarea lor cu materia tratată în cele-l-alte lecţiĭ de religie.

Gradaţiunea lecţiunilor din catechism s'a făcut, tratând maĭ întâĭ doctrina despre *iubire*, apoĭ *speranţa* şi în urmă *credinţa*.

Materia din catechism fiind cea maĭ grea, s'a pus în clasa IV, când şcolarul este maĭ pregătit pentru înţelegerea eĭ prin învĕţămîntul religios anterior.

ŞCOALA PRIMARĂ URBANĂ

Clasa I

($^4/_2$ ore pe săptămână)

Trimestrul I.—Rugăciunĭ la intrarea şi eşirea din şcólă. Rugăciunea de diminéţă şi de séră. Povestirĭ morale cu subiecte din viaţa 'şcolaruluĭ privitóre la: *bună purtare, curăţenie, silinţă, esactitate.*

Trimestrul II.—Cântece de stea din cele maĭ scurte şi simple. Naraţiunĭ despre copilăria şi botezul Domnuluĭ, istorisite de institutor şi reproduse de elevĭ cu cuvintele lor. Povestirĭ morale cu subiecte din viaţa familiară, privitóre la datoriile copiilor către părinţĭ: *supunere. respect, iubire, recunoscinţă.*

Trimestrul III.—Naraţiunĭ pe scurt despre intrarea în Ierusalim, despre patimile, rĕstignirea şi învierea Domnuluĭ.

Tatăl nostru. Povestirĭ morale cu subiecte privitóre la datoriile către fraţi şi conşcolarĭ: *iubire, ajutor, emulaţiune, amiciţie şcolară.*

Notă.—Tatăl nostru se va explica pe basa povestirilor morale.

Clasa II

($^{4}/_{2}$ ore pe sĕptămână)

Trimestrul I. — Creațiunea lumeĭ. Ceĭ d'intâi ómenĭ. Rĕutatea ómenilor. Potopul. Turnul Babel. Tóte narate de institutorĭ şi reproduse de elevĭ.

Nascerea şi tinereţea luĭ Iisus; fuga în Egipet; Iisus în templu, citite de elevĭ din cartea de lectură, explicate de institutor și reproduse de elevĭ cu cuvintele lor.

Povestirĭ morale privitóre la *ascultare și buna-voință către servitorĭ.*

Trimestrul II. — Avram, Iosif, Iov, narate de institutor şi reproduse de elevĭ.

Lectură diu cartea de citire despre: Activitatea luĭ Ion Botezătorul, Botezul luĭ Iisus, Parabola Samariténuluĭ milostiv.

Povestirĭ morale cu subiecte privitóre la *datoriile față de aprópele, mila către ceĭ lipsițĭ.*

Trimestrul III. — Moise şi eșirea din Egipet. Pribegirea prin deşert. Primirea legiĭ.

Lectură din cartea de citire: Bogatul nemilostiv, (Subiect din Luca 16, 19, 31).

Povestirĭ morale cu subiecte privitóre la *datoriile către bătrânĭ.*

Rugăciunile obicinuite la intrarea şi eșirea din școlă se vor cânta în cor.

Clasa III

(2 ore pe sĕptămână)

Trimestrul I. — David, Solomon, Tobia. Lectură din cartea de citire: sfătuirĭ asupra lăcomieĭ. Parabola despre puterea rugăciuniĭ

Istoria Vameşuluĭ şi a Fariseuluĭ.

Explicarea rugeĭ Domnuluĭ, împărţită în cele 6 părţi din care se alcătuesce. Istoriόre morale pe temeiul acestor 6 părţĭ din care se compune rugăciunea «Tatăl nostru»,

Povestirĭ morale cu subiecte privitόre la *datoriile bogaţilor către ceĭ săracĭ.*

Trimestrul II.—Iuda Macabeul. Ilie, Elisie.

Lectură din cartea de citire; Istoria tînĕruluĭ bogat. Istoria fiuluĭ risipitor.

Povestirĭ morale cu subiecte privitόre la datoriile către *sănătate, cumpătare* şi *bună stare* (muncă, economie şi iubirea uneĭ meseriĭ).

Trimestrul III.—Isaia. Eremia. Daniil.

Lectură din cartea de citire: Parabola semănătoruluĭ. Istoria smochinuluĭ fără rod.

Povestirĭ morale cu subiecte privitόre la datoriile către cele sufletescĭ:

Buna reputaţie, onόre, luminarea minţeĭ, curagiul şi *rĕbdarea în nenorocire.*

Notă.—Rugăciunile obicĭnuite la începutul şi sfîrşitul lecţiunilor se vor cânta în cor.

Clasa IV

(2 ore pe sĕptamână)

Trimestrul I.—Catechism: Decalogul. Explicarea luĭ.

Datoriile către Dumnedeŭ şi către aprόpele. Datoriile către biserică. Datoriile către comună şi către patrie. Datoriile pentru binele societăţiĭ. Datoriile către animale.

Iubirea creştinéscă.

Lectură din evangheliĭ (textul biblic ales şi întocmit corespundĕtor scopuluĭ, intercalat în cartea de citire). Nascerea Mântuitoruluĭ. Istoria talanţilor. Lucrătoriĭ vieĭ.

Trimestrul II.—Catechism: Cele şapte taine.

Lectură din evangheliĭ (ca în trimestrul I). Milostenie.

rugăciune, postire, ertarea greşelilor. Predica de pe munte. Explicarea fericirilor.

Speranţa creştină.

Trimestrul III. — Catechism: Simbolul credinţeĭ. Explicarea luĭ.

Impĕrate ceresc.

Credinţa creştină. Cele treĭ virtuţĭ creştine (sinteza).

Lectură din evanghelie. Judecata, mórtea şi învierea luĭ Iisus (cele din urmă capitole din cele 4 evangheliĭ, din cartea de lectură, ca în trimestrul I şi II).

Observare. — In toţĭ aniĭ, înainte de crăciun, se explică nascerea, copilăria şi botezul Domnuluĭ; iar înainte de Pascĭ, intrarea în Ierusalim, patimile, rĕstignirea şi învierea Domnuluĭ.

Tot asemenea se va explica însemnătatea fie-căreĭ sĕrbătorĭ marĭ bisericescĭ în preḑiua sĕrbătóreĭ.

Rugăciunile obicinuite la intrare şi eşire se vor cânta în cor.

ŞCOALA PRIMARĂ RURALĂ

Clasa I şi II formézǎ o singură divisie; materia ca la şcóla primară urbană.

Clasa III, IV şi V formézǎ a doua divisie; materia ca la şcóla urbană.

Observare. — In şcólele cu un singur învĕţător se va avea în general ca normă, ca atât lectura bucăţilor din cartea de citire cu subiecte din evangheliĭ, cât şi povestirile morale, să se întocméscă aşa, în cât tóte clasele divisieĭ respective să ia parte la lecţiune. In divisia I, se înţelege, că cl. I nu va face acéstă lectură, ci va asculta şi va lua parte la reproducerile verbale ale subiectelor.

Ordinea lectureĭ o va stabili învĕţătorul dupĕ cum va crede maĭ potrivit.

G....

DISCURS LA INMORMANTAREA EPISCOPULUÏ CHESARIE AL BUZĔULUI.

Dupĕ un manuscript.

—⬩⬩—

„Cu pace împreună mĕ voiŭ culca şi voiŭ adormi, că tu Dómne deosebĭ întru nădejde m'aĭ aşezat".

Cum întru acéstă simţitóre lume, întru care şedem, se află în lăuntru alt-fel de lume ascunsă şi nevĕḑută, în cât abia cu îndoită vedere o cunóscem, aşa şi între ómenĭ se află alt om, care nicĭ se vede nicĭ se cunósce, fiind-că acesta este acela din lăuntrul inimeĭ omuluĭ, pentru care mintea cea prorocéscă aŭ grăit, ca cum acela trăesce nu dupre fantasie şi cinste, fiind-că nu face nimic dupĕ arătare; fără numaĭ trăesce înlăuntru cu acea adevĕrată şi în Christos ascunsă viaţă, «deosebĭ sunt eŭ până ce voiŭ trece».

Pentru aceea noĭ, nicĭ îl vedem, nicĭ îl cunóscem, pentru că noĭ obicinuim să le pipăim tóte cu simţirea, şi voim să dobândim numaĭ omul cel dinafară; iar pre cel din lăuntru om noĭ nu 'l cercetăm. Acesta dar cum în tótă viaţa luĭ aŭ trăit numaĭ întru sineşĭ, aşa şi la sfîrşitul sĕŭ voesce să se odihnéscă nesupărat. «Cu pace, ḑice, mĕ voiŭ culca şi voiŭ adormi, că tu Dómne, de osebĭ întru nădejde m'aĭ aşezat». Să lipséscă fieşte-care parataxis astă-ḑĭ, să lipséscă tóte împodobirile, pentru că marele Chesarie acestea şi maĭ 'nainte în viaţa luĭ nu le voia, nicĭ acum la

mórtea sa nu le primesce, acesta a adormit astă-ḍĭ, după ce aŭ trăit tot-d'auna pacinic, tot-d'auna afară din trup şi din lume, aşa va fi acum să se odihnéscă de ostenelele luĭ fără nicĭ o turburare: «Cu pacea împreună mĕ voiŭ culca şi voiŭ adormi». Va să lipséscă acestea: clopotele carĭ propoveduesc mórtea, să se aşeḍe fieşte-care turburare, să se astâmpere tóte, «cu pace, ḍice, mĕ voiŭ culca şi voiŭ adormi». Pentru acésta ascultătorilor, nu voiŭ să grăesc nicĭ către carele, nicĭ pentru ce este cuvîntul, că acela aŭ luat ale sale în mormînt, şi pentru aceea tac atâtea urmărĭ de fapte bune, ce desăvîrşit le avea asupra luĭ.—Prea înalta socotélă la cugetarea luĭ şi prea straşnica putere a cuvintelor luĭ,» nu voiŭ să 'ĭ povestesc prea firésca luĭ blândeţe care 'l arată pururea la toţĭ dulce şi blajin, nu voiŭ să 'ĭ arat buna păstorimea luĭ, cea cu privighere, nicĭ voiŭ să arăt acea minunată smerenie şi evlavie, dar nicĭ pre curăţenia luĭ şi de mila milosteniei; las nerĕutatea ce avea şi prea iubirea şi fieşte ce faptă bună care 'l împodobea. Acésta numaĭ voiŭ să ḍic, aŭ murit Chesarie, aŭ murit prostimea, (simplitatea evangelică) aŭ murit nerĕutatea aŭ murit neînşelatul (neînşelătorul), aŭ lipsit acelaşĭ, aŭ lipsit d'impreună cu dînsul şi fapta bună din lume, a închis gura sa, şi s'a închis şi Evangelia; care de acum înainte va maĭ propovedui pe adevĕr? Mulţĭ ḍic: şi cine va arăta nouĕ cele bune? acum după lipsire cunóscem ce comóră am pierdut. Despote! noĭ cu toţiĭ te aşteptam cu nespusă dragoste şi ne bucuram adesea cu cea preadulce a ta învĕţătură, şi atâta de grab aĭ venit şi aĭ fugit, atâta te aĭ grăbit să mergĭ să beĭ pre nectar bucata (bĕutura) care aĭ dorit, alaltă erĭ o-aĭ ḍis cu gura ta, şi astă-ḍĭ îndată o aĭ sĕvîrşit cu fapta, atâta iubitor de adevĕr şi aicĭ Chesarie! Eŭ pocĭ să ḍic că acésta a fost o maĭ nainte cunoscinţa a ta, credeţi-mĕ ascultătorilor (şi nu este de ciudă), că Dumneḍeŭ aŭ voit să-ĭ descopere pre mórte în curatul sĕŭ suflet. Pentru acésta nu a avut altă

purtare de grijă, şi altă silinţă, fără numaĭ să asemine şi să potrivéscă cu tóte văpselele şi pre icóna prototipon, n'aŭ avut altă silinţă fără numaĭ ca să créscă tot-d'auna din neputere în putere, şi să se înalţe de ar fi fost cu putinţă, dinpreună cu trupul la ceruri. Dar fiind că nu s'a putut dupre vremĭ în trup, s'aŭ răpit acum afară de trup, să se bucure în cea nespusă lumină, să vaḍă bunătăţile ceruluĭ, care pururea el se socotea să auḍă cuvintele cele propoveduitóre, care şi maĭ 'nainte intrase în inima luĭ. 'L primesc acum ierarhiĭ ca un aseminea lor următor, şi pohtitor, cetele sfinţilor ca un ales sfînt al Domnuluĭ pentru proeresis, tóte cetele îngerilor ca un aseminea lor pentru curăţenia luĭ. Acesta, însuşĭ stăpânul Christos, căruia i-aŭ înmulţit talantul, ca unuĭ credincios slugă aşa, 'ĭ ḍice: Bine slugă bună şi credinciósă, peste puţine aĭ fost credinciósă preste multe te voiŭ pune, şi te voiŭ aşeḍa întru bucuria Domnuluĭ tĕŭ». Blagoslovesce stĕpâne blagoslovesce acum de sus, blagoslovesce pre prea înaltul nostru Domn, blagoslovesce pre norod, blagoslovesce cetatea, rógă-te pentru noĭ Stĕpâne sfinte, ca să trăim şi noĭ ca şi tine, cea-l-altă vreme a vieţiĭ nóstre, dupĕ plăcerea luĭ Dumneḍeŭ, şi după aceea cu toţiĭ împreună să ne învrednicim a ne bucura la împărăţia ceruluĭ. Amin!

NB. Acesta-ĭ singurul discurs rostit la înmormîntarea meritosuluĭ şi virtuosuluĭ Episcop de Buzĕŭ Chesarie. Probabil că acéstă cuvîntare să se fi făcut şi pronunţat de către un profesor din acea seminarie, pe care a înfiinţat'o acest vrednic Episcop.

C. E.

CUVÎNT

Pronunțat în Biserica Catedrală a Sfinteĭ Episcopiĭ din Hușĭ în ḑiua de 2 Ianuarie 1897, cu ocasiunea ḑileĭ onomastice a Prea Sfințituluĭ D. D. Silvestru, Episcopul respectiv.

„Cum a fost lucrat pomul, arată ródele luĭ“
(Sir. XXVII, 6)

I.

Iubițĭ Frațĭ,

Intre Sfințiĭ și plăcuțiĭ luĭ Dumneḑeŭ, între acele persóne distinse prin virtuțĭ și fapte bune, între aceĭ vrednicĭ urmașĭ aĭ luĭ Iisus Christos în rĕspândirea și lățirea Dumneḑeescilor luĭ învĕțăturĭ Evangelice este și Sfîntul Ierarh Silvestru, Episcopul Romeĭ, pe care sfînta nóstră Biserică creștină Orthodoxă îl serbéză astă-ḑĭ,—ḑi în care 'șĭ serbéză patronul Prea Sfințitul nostru Episcop Eparchiot și pentru care scop ne-am adunat în acest sfînt și Dumneḑeesc locaș spre a face ***rugăciunĭ, cererĭ și mulțumirĭ luĭ Dumneḑeŭ,*** dupre cuvîntul Apostoluluĭ [1]) pentru ca să ni-l dăruiască în ***pace, sănătos, îndelung-înḑilit***, dupre cum cântă și Biserica, spre predicarea adevĕrurilor credințeĭ creștine și spre conducerea păstoriților din acéstă de Dumneḑeŭ păzită Eparchie în calea bineluĭ, a mântuireĭ și a fericireĭ vecinice.

Cu ocasiunea dar a sĕrbătoriĭ de astă-ḑĭ nu cred de pri-

[1]) I Tim. II, 1—3.

sos a ne întreţinea câte-va minute asupra rolului nostru pastoral privitor la *dedarea maĭ cu temeiŭ la studiul Sfinteĭ Scripturĭ* maĭ cu sémă acum, când indeferentismul religios a luat şi iea încă proporţiunĭ din ce în ce maĭ marĭ, şi decĭ datoria nóstră este de a ne îndoi puterile spre a corespunde—cel puţin în marginĭ posibile—misiuneĭ nóstre pastorale, fie prin cuvînt, fie prin faptă [1]).

II.

Iubiţĭ fraţĭ,

Misiunea preoţéscă, faţă de păstoriţiĭ ce ne sunt încredinţaţĭ conduceriĭ nóstre duhovnicescĭ, este mare, sfîntă şi nobilă.

Este mare, căcĭ preotul prin chemarea sa Apostolică este pus în posiţiune de a rĕspândi şi lăţi întru păstoriţĭ în tot timpul şi la orĭ-ce ocasiune Dumneḑeescile învĕţăturĭ Evangelice şi a se lupta în tot-d'auna şi pretutindenea în contra ignoranţeĭ şi a viciuluĭ, a necredinţeĭ şi a îndărătniciel; de aicĭ şi responsabilitatea luĭ este mare înaintea tribunaluluĭ ceresc, când va da sémă şi despre sine şi despre turma ce i-s'a încredinţat îngrijireĭ luĭ [2]).

Este *sfîntă*, căcĭ Preotul, prin harul şi puterea încredinţată luĭ de către Mântuitorul Christos prin Apostoliĭ şi urmaşiĭ lor, este dator de a sfinţi şi distribui misterele credinţeĭ, a predica pacea şi dragostea între păstoriţĭ şi a se ruga luĭ Dumneḑeŭ pentru prosperitatea morală şi temporală a lor [3]).

In sfîrşit este *nobilă*, căcĭ preotul trebue să fie depositarul sciinţeĭ, credinţeĭ şi a religiuniĭ creştine şi decĭ datoria sa este de a lucra tot ce este bun, laudabil şi folositor sie-şĭ, aprópeluĭ şi ţĕriĭ luĭ [4]).

[1]) Să notéză că majoritatea auditorilor o forma şi de astă-dată preoţiĭ din localitate, carĭ în tot-d'auna obicinuesc de a lua parte—la asemenea ocasiune—pe lângă alte câte-va autorităţĭ şi persóne distinse.

[2]) Comp. Ierem. I, 10; Ps. 105, 5 şi Rom. XIII, 4; de asemenea şi Iezechiil XXXIV, 10.

[3]) Comp. Mat. XVIII, 18; I Petr. II, 9 şi Filip. IV, 8.

[4]) Comp. Ión XV, 16; II Tim. II 2 şi I Tim. IV, 13.

Iată de ce am ḑis că în adevĕr misiunea nóstră este mare sfîntă și nobilă.

Mĕ întreb acum: corespundem noĭ óre acesteĭ înalte misiunĭ și decĭ așteptărilor și cerințelor timpuluĭ respectiv de a instrui și povĕțui pe păstoriții noștri?

La acésta voiŭ rĕspunde, că parte lasă mult de dorit, fie că uniĭ din noĭ nu sunt formațĭ în deajuns spre acest scop, și acésta din pricina lipseĭ de mijlóce și de ocasiune de a căpăta o cultură maĭ înaltă bisericéscă, fie că chiar din ceĭ ce am dobândit puține cunoscințĭ teologice de prin seminariĭ, uniĭ din noĭ am cam neglijat saŭ maĭ bine ḑicênd am pus puțin interes în a le împrospăta și perfecționa prin citirea și meditarea și a altor scrierĭ spre a ne folosi la vreme de nevoe când trebuința ar cere; așa că la urma urmeĭ ródele nóstre de domeniul teologic sunt puțin satisfăcĕtóre față de progresele imense ale sciințelor profane.

Ne căutând la lipsa de mijlóce materiale în care am fost în suferință acum câte-va deceniĭ de anĭ în urmă și în care timp ne-a fost imposibilă orĭ-ce sforțare pentru procurarea de cărțĭ și formarea de bibliotecĭ—spre o maĭ departe desvoltare și cultivare a nóstră intelectuală—totușĭ astă-ḑĭ cu tótă îmbunătățirea nóstră materială—dupre putință și cu tóte că cărțile se eftenesc din ce în ce maĭ mult, se observă că fórte puținĭ din noĭ se îndeletnicesc în a-șĭ procura cărțĭ *spre meditarea lucrurilor sfinte și dedarea la învĕțătură,* dupre cuvîntul Apostoluluĭ neamurilor [1]) din care pricină mulțĭ din preoțĭ, în lipsă de aseminea meditațiunĭ propriĭ chemăriĭ nóstre păstorale, se dedaŭ la alte ocupațiunĭ.

Exemple avem numeróse.

Fără îndoială, nimenĭ nu e în contra ocupațiuniĭ Preotuluĭ în ceea ce privesce agonisirea celor necesare existențeĭ luĭ și a celor ce-l încunjóră; din contră acésta este o datorie impusă omuluĭ de însășĭ legea naturală, dar e de dorit ca pe lângă acéstă ocupațiune să nu uite și aceea de a se înavuți și cu capitalul necesar chiemăreĭ luĭ prin citirea Sfinteĭ Scripturĭ precum și a diferitelor scrierĭ morale, religióse și chiar profane.

---

[1]) Comp. I Tim. IV, 13

Ocupaţiunea de 'predilecţiune a preotului ' ind *sciinţa* saŭ *arta artelor*, dupre cum o numesce Sfîntul Grigorie Episcopul de Nazianz, urméză că misiunea sa păstorală nu póte fi condusă maĭ bine şi maĭ temeinic, de cât înarmat fiind cu cunoscinţĭ întinse şi profunde. Preotul trebue să fie oglinda cea maĭ perfectă a sciinţeĭ şi a moralităţiĭ, în care să se reflecteze tipul Dumnedeesc al luĭ Iisus Christos. «*Eŭ sunt lumina lumiĭ*, dice el despre Sine, *şi cel ce umblă dupĕ mine nu va umbla întru întuneric, ci va avea lumina vieţiĭ* [1])».

Preotul are misiunea de a purta cheia sciinţiĭ şi a se folosi de acéstă artă frumósă—spre edificarea credincioşilor,—în orĭ-ce ocupaţiune din viéţa lor.

«*Preoţilor*,—dice Domnul, prin gura proroculuĭ—*buzele vóstre să conserve sciinţa; din gura vóstră poporul va culege legea, pentru că voĭ sunteţĭ soliĭ Domnuluĭ A-tot-ţiitoruluĭ* [2]).

Şi dacă este de trebuinţă ca fie-care individ să tindă din ce în ce maĭ mult spre desvoltarea facultăţilor sale intelectuale, apoĭ cu atât maĭ mult preotul, *căruia*, dupre cuvîntul Mântuitoruluĭ, *luĭ i-s'a dat a cunósce tainele luĭ Dumnedeŭ* [3]).

III.

Am dis că sciinţele sunt folositóre pentru preot ca şi pentru orĭ-ce om şi de orĭ ce posiţiune socială ar fi el.

In adevĕr sciinţele şi în special cele religióse sunt pentru tot creştinul în genere neaparat trebuitóre întocmaĭ ca o haină cuviinciósă unuĭ om spre a fi primit pretutindenea dupĕ meritele sale.

«*Fără sciinţă*, dice fericitul Augustin, *nu este cu putinţă de a agonisi virtuţile, care fac viéţa cea sfîntă şi care ne dirig cu siguranţă peste stâncĭ, la scopul cel adevĕrat, la fericirea eternă*».

Singură sciinţa, dice un învĕţat, *fortifică credinţa*,

---

[1]) Comp. Ión VIII, 12.
[2]) Comp. Malach. II, 7.
[3]) Comp. Luc. VIII. 10.

ușuréză spiritul de povara simțurilor, obicinuesc pe om de a privi la viéță prin aspectele eĭ cele seriόse, și în fine (sciința) pune într'însul convincțiunĭ, sentimente și deprinderĭ cuviinciόse».

Iar Ciceron dice: «*Sciințele nutresc desvoltarea tinerețelor, bătrânețele le ușuréză, le mângâe și le desfătéză. Ele ne însoțesc în calĕtorie, dorm cu noĭ, veghéză cu noĭ și sunt nedeslipite de ființa nόstră* [1]).

Iată, iubițĭ frațĭ, în scurte cuvinte puterea sciințeĭ și prin urmare interesul și prețul ce trebue să punem pentru viitor spre studierea cu mult zel a scrierilor, fie de domeniul scripturistic, fie chiar și profan.

Cunoscênd acum folόsele și însemnătatea scrierilor precum și înrîurirea ce ele pot avea asupra nόstră, nu ne rĕmâne, de cât să ne dedăm cu tot d'inadinsul și cu multă străduință la studiul sfinteĭ scripturĭ spre aflarea adevĕruluĭ spre primirea și urmarea luĭ, spre cunόscerea virtuțiĭ, spre desvoltarea și nutrirea sentimentelor morale, religiόse și naționale între păstorițiĭ noștri; bine înțeles că acésta s'ar putea realisa maĭ bine și maĭ sigur numaĭ atuncĭ, dupĕ ce ne vom mări bibliotecile particulare saŭ cel puțin parohiale.

Și așa plinĭ de credință și de zel către sfînta nόstră religie să rugăm pre Dumnedeŭ—lucrând și noĭ— să ne ajute a fi instrumente vrednice de propoveduirea adevĕruluĭ, pentru ca ast-fel cuvintele sfîntuluĭ Apostol Pavel: *Așa să ne socotéscă pre noĭ fie-care ca pre nisce servĭ aĭ luĭ Iisus Christos și sĕvîrșitorĭ aĭ tainelor Dumnedeescĭ* [2]) să ni se pόtă atribui cu dreptate.

Fie, fie.

Iconom, *Coman Vasilescu*

[1]) Cicero: De senectute.
[2]) I Cor. IV, 1.

BIBLIOGRAFIE.

I.

I. P. S. Mitropolit Primat D. D. Iosif Gheorghian a scos de sub tipar o nouě scriere în limba românéscă. Acésta e traducerea istorieĭ bisericescĭ de *Sozomen*. Ne simţim datorĭ de a aduce la cunoscinţa cititorilor revisteĭ acéstă apariţiune şi a'ĭ îndemna de a face să nu lipséscă din biblioteca lor, căcĭ scrierea presintă un îndoit interes: pe de o parte conţinutul eĭ nu póte de cât folosi prin bogăţia şi variaţiunea faptelor, iar pe de alta limba e la priceperea orĭ şi cuĭ.

Pe lângă acésta, cu tóte că tiparul nu lasă nimic de dorit şi scrierea e destul de voluminósă, ea se pune la disposiţiunea cititorilor pe un preţ neînsemnat, aşa că fie-căruia i se oferă înlesnirea de a-şĭ o putea procura.

Suntem fericiţĭ de a anunţa cititorilor acéstă scriere şi n'avem acum altă dorinţă de cât să putem fi iarăşĭ în stare de a anunţa apariţiunea şi a altor scrierĭ din partea I. P. S. Mitropolit.

II

D-l C. Erbicénu, profesor la facultatea de teologie a început tipărirea în românesce a istorieĭ bisericescĭ de *Teodoret* dupě traducerea făcută de *Veniamin Costachi*, fostul Mitropolit al Moldoveĭ. In chipul acesta vom avea în românesce treĭ istoriĭ bisericescĭ vechĭ şi anume istoria bisericéscă de Eusebiu, de Sozomen şi de Teodoret.

G....

DONAȚIUNI.

Se aduc mulțumirĭ publice următórelor persóne carĭ aŭ donat Bisericiĭ Precupeții-Vechĭ, din Capitală următórele obiecte și anume: D-luĭ Ión Alexandrescu, soțieĭ sale Angela și fiĭ lor carĭ aŭ bine voit a face din noŭ Sf. Icóne Impărătescĭ: Iisus Christos și Maica D-luĭ îmbrăcândule peste tot în argint la care a întrebuințat și arginul ce se afla pe icónele vechĭ, făcênd iarăși din noŭ alte două iconițe micĭ îmbrăcate tot cu argint cheltuind suma de leĭ 570. D-luĭ Gheorghe Bondaru care a bine-voit a dona un Epitrahil de damască de mătase galben, în valóre de 20 leĭ; D-luĭ Ión Crăciunescu și soțieĭ sale Maria, care aŭ bine-voit a dona un rînd de Sf. Procovețe și o polă de Iconostas frumos lucrate aduse din Rusia în valóre de leĭ 60. D-șóreĭ Polixenia Niță Franzelaru, care a donat două perdele la icónele împărătescĭ de lână, frumos lucrate, în valóre de leĭ 50. D-luĭ Costică Șerbănescu care a donat una masă rotundă cu treĭ rîndurĭ de policióre pentru punerea parastaselor. D-luĭ Ghița Oprea care a donat una bancă de pus în fața bisericiĭ afară în valóre de 10 leĭ.

D-na Ecaterina C. Goga proprietara moșieĭ Brăniștarĭ de sus județul Vlașca a dăruit bisericeĭ din acea comună o perdea de mătase cu broderie pentru icóna Maiceĭ Domnuluĭ și 20 făclii de céră curată pentru policandru; D-l Alexandru Mimi, proprietarul moșieĭ Brăniștarĭ de jos a reparat biserica din acea comună cu spesele D-sale precum și D-niĭ Năstase Ión și D. Mircescu aŭ dăruit aceleeașĭ bisericĭ maĭ multe obiecte, pentru care pióse fapte Epitropia le aduce mulțumirĭ publice.

D-l Dimitrie R. Rusescu șeful ocoluluĭ silvic din Comana, Jud. Vlașca, bine-voind a dărui bisericeĭ parohiale din acea comună, un rînd complect de vestminte preoțescĭ în valóre de leĭ 180. Epitropia 'ĭ aduce mulțumirĭ publice.

Din partea sfinteĭ Episcopiĭ a Huşilor se aduc căldurόse mulţumirĭ D-luĭ Aurel Răşcanu, proprietarul moşieĭ Drăguşanĭ din Jud. Vasluĭ, pentru că a dăruit bisericiĭ cu patronul Sf. M. M. Gheorhe din parohia Drăguşanĭ, un policandru de bronz cu 12 fofeze, în valόre de 500 leĭ.

D-nele: Sultana Ión Braia, Maria Mărginénu, Maria Radu Ghiţulete, Păuna Dumitru Papucu, Ana Vĕduva, Calistra Cristache Vulpe şi Flórea Gh. Brătianu, tóte din comuna Peşténa de sus judeţul Gorj, aŭ confecţionat din stofă naţională un rînd complect de vestminte, şi le-a dăruit bisericiĭ parohieĭ Peşténa. Pentru acest dar li se aduc mulţumirĭ publice.

D-na Raliţa Leon Leonida, din urbea Buzĕŭ, bine-voind a dărui bisericiĭ parohiale cu patronul Sf. Nicolae din comuna Călugărenĭ, judeţul Prahova un rînd de vestminte preoţescĭ de damască, i se aduce mulţumirĭ publice.

D-l Iancu Mihailop, arendaşul moşieĭ din comuna Târleştĭ, Judeţul Prahova, bine-voind a dărui bisericiĭ parohiale cu patronul Sf. Nicolae din numita comună un rînd de Sf. Vase complecte de argint suflate cu aur, un rînd complect de Sf. acopereminte, o candelă de argint, o evangelie cu litere latine, precum şi un rînd complect de vestminte preoţescĭ, Epitropia 'ĭ exprimă mulţumirĭ publice.

Se aduc mulţumirĭ publice locuitorilor din cot. Strâmba şi Misihăneştĭ, com: Ciutureştĭ, judeţul Roman, care aŭ contribuit cu suma de 120 leĭ, pentru procurarea unuĭ rînd vestminte preoţescĭ de stofă de mătase cu fir, pentru biserica filială, cu patronul „Sf. Nicolae“ din cotuna Misihănescĭ. acel judeţ.

Din partea Sfteĭ Episcopiĭ a Huşilor se aduc căldurόse mulţumirĭ D-luĭ Simion Alexandrescu din oraşul Bârlad, pentru că a dăruit bisericiĭ filiale cu patronul sf. Nicolae din parohia Hrănicenĭ, comuna Cârja, jud, Tutova, un rînd vestminte preoţescĭ, adamască de lână în valόre de 120 leĭ.

La biserica filială cu hramul Sf. Nicolae din Corzu, parohia Busu plasa Dumbrava, jud. Mehedinţĭ, dăruindu-se de către D-l Mihalache Iliescu comerciant, cu soţia sa D-na Alexandrina, din com. Guardiniţa un clopot în valore de 430 leĭ; D-l Fane şi fratele sĕŭ Gogu Vasilescu din Corzu, tot materialul la facerea clopotniţeĭ, cheltuind 100 leĭ, li se aduc mulţumirĭ publice pioşilor donatirĭ.

Epitropia bisericeĭ parohieĭ Pribescĭ, din comuna Ciorteştiĭ, judeţul Vasluĭ, aduce căldurόse mulţămirĭ D-neĭ Presvitere Maria Tomescu, soţia preotuluĭ Panaite Toma din Ciorteştĭ, pentru că a dăruit bisericeĭ parohiale din Pribescĭ, 4 perdele la icόnele Impărătescĭ, una faţă

de masă de borangic pentru Sf. Masă și una scórță de așternut pe jos, tóte în valóre de 52 leî.

Se aduc mulțumirî publice D-luî N. Constantinescu din comuna Gura-Dimerciî care a învelit cu șindrilă o parte din acoperișul bisericiî din acea comună cheltuind leî 90. D-l D. Sava care a dăruit o Evangelie în valóre de 19 leî. M. Berechet a făcut ofrandă un octoih legat cu piele în valóre de 28 leî. Stana C. Anastasiu, a dăruit o cădelniță costând 32 leî, iar D-l S. Dragomir a dat lumânărî pentru policandru.

Epitropia bis. din comuna Bogza R-Sărat aduce mulțumirî publice următórelor persóne și anume: D-luî Ene Marcu care a dăruit un Policandru de alamă cu 16 luminî, și două sfeșnice tot de alamă pentru sf. Masă, în valóre de 300 leî și D-l Coman Ión învĕțător în acéstă comună, care a dăruit un tricher de alamă în formă de serafimî, în valóre de 50 leî.

Se aduc mulțămirî publice D-luî Constantin Chirițescu, perceptor și Vâlceanu Mihail, ambiî din Comuna Prejoiu, Jud. Vâlcea cariî aŭ oferit bisericiî filiale cu hramul intrarea în biserică, din numita comună un policandru de bronz aurit în valóre de 125 leî și un clopoțel pentru sf. Masă, în valóre de 12 leî.

Locuitorul Ilie Ion Buzatu din comuna Țerțelul, județul Romanațî a dăruit bisericeî cu hramul Sf. Nicolae, din acea comună, un sfeșnic lucrat în strung, în valóre de 10 leî; D-na Ióna Tănasie Florea și Zoița Badea Dum tru cate una pereche perdele de bumbac pentru icónele bisericeî, Epitropia le exprimă mulțumirî publice.

D-l Iancu Dobrunénu proprietar și sub-prefect al plășiî Oltețul-Oltul de sus, a oferit bisericeî cu hramul Sf. Nicolae din parohia Boșoteniî, două chilograme luminărî cu ocasiunea sfintelor sĕrbătorî ale Invierei Domnuluî nostru Iisus Christos, D-l Alexandru Diculescu, proprietar, patru chilograme și D-l Mihail Bibianu un chilogram. Pentru aceste ofrande li se aduc mulțumirî publice.

Locuitorul Marin Ion din comuna Marotinul de jos, Județul Romanațî, a dăruit pentru biserica S-țiî Voevodî, din acea parohie patru candele de nichel în valóre de câte 10 leî și 50 b. fie care, și Ioan Preotu Roman un acoperĕmînt, lucrat din stofă națională, pentru sf. masă, în valóre de 20 leî. Pentru aceste ofrande li se aduc mulțumirî publice.

Chiriarhia Dunăriî de jos aduce mulțumirî puplice D-lor: Smaranda N. Ionescu și Gavril N. Bodea, carî aŭ dăruit bisericiî parohiale cu serbarea S-țiî Voevodî, din parohia Moscu, Jud. Covurluî, un rînd complect de vestminte sacerdotale de catefea și acoperemintele de pe

sântele vase, tóte în valóre de 120 l. asemenea și D-lor Nicolae I. Matheiŭ și soției sale Zoița N. Matheĭ, carĭ aŭ dăruit aceleeașĭ bisericĭ o perdea pentru ușile împărătescĭ, în valóre de 30 leĭ.

Din partea Sfinteĭ Episcopiĭ a Hușilor se aduc călduróse mulțumirĭ D-luĭ Nicolae Luca din comuna Coseștiĭ Jud. Vasluĭ, pentru că a dăruit biserici parohiale din parohia Coseștiĭ un policandru în valóre de 312 leĭ, îmbrăcându-l și cu lumânărĭ de céră, în valóre de 10 l. De asemenea D-luĭ Simion Popescu, pentru că a dăruit aceiașĭ bisericĭ un sfeșnic de lemn cu 7 ïofeze lucrat în strung, în valóre de 14 leĭ.

Se aduc mulțumirĭ publice locuitorilor din comuna Moziceniĭ de jos Jud. Argeș, care aŭ bine-voit a veni în ajutorul construireĭ din noŭ a uneĭ bisericĭ în locul celeĭ vechĭ în acéstă comună cu sumele ce urmeză: Pr. Gh-ță Scărlătescu 500 l. Ștefan Stănculescu 500 l. Pr. Ión Musicescu, Marin (Nedescifrabil), Iancu Dobre și Radu N. Popescu, fie-care câte 400 leĭ; Gheorghe Bădescu, Gheorghe Popescu, Marin Ion Ridica, Grigore Marinescu, Petre Călugăru, Stanciu (Nedescifrabil), și Marin Tudorache câte 300 leĭ; Gheorghe Preda 280 l. Dobre Baletor, Niță Chiță, Gheorghe N. Pascu, S. Șerban, Ión Chiță, Dumitru Pană, Marin Ungurénu, Radu Zamfir Cherbel. Tudor Neagoe. Cârstea Antonescu, Nicolae Crucénu, Ión Popescu, Ioniță Cruceanu, Stan Mincu Mateĭ Crucénu, Ión D. Cruceanu și Marin Chiță fie-care câte 250 leĭ. T. Marinescu, Dumitru Ciubuc, Florea Barbu, Marin Gh. Carstian, Zinca Voicu și Voica Gheorghe Voinopul fie-care câte 200 leĭ; Dragomir Duna 180 l. Gheorghe N. Curea 180 l. Gheorghe Iordache 170 leĭ. I. Tocila, B. Petrescu, Buzea Radu, Dumitru Tocila, Coman Pătrașcu, Grigore Iordache și Pană Tudorache câte 160 leĭ; Ene Oana Vasile Coveĭ, Raiciŭ Coveĭ, Gheorghe I. Vachim, Nicolae Voicu, Ștefan Voicu și Ión Piabunea fie-caro câte 150 l. Constantin Bucur 140 l. Andronie Rizea 140 l. S. V. Brătulescu 130 l. Ivan Cincnlete 130 l. Nicolae T. Neagoe, Dumitru C. Popescu, Nicolae Lia, Zinca Tivie, Marin Oprea Teianu, Vasile Ștefan, Tudor Tocila, Gheorghe Giabunea, Iancu Grigore, Marin Iordache, Ión Iordache, Stan Târcol, Marin Danu, Stancu Cruciann, Ilie Crucénu, Nicolae A. Cristea, Ión Izvoranu, N. P. Brătulescu, Mateĭ Dragnea, Mateĭ N. Curea și A. Marinescu fiecare câte 120 leĭ. P. Ionescu, Constantin M. (nedescifrabil), Constantin Burcea, Iordache Duna, Balea Ión Buliga, Constantin Sima, Radu Dumitru Dima, Zanfir Cincnlete, Simion Cioran, Marin B. Teseanu, Ioniță Trandafir, Ilie Raiciu Ștefan, Nuță Oana, Marin Pingoĭ, Ioan Tudor, Radu Ciapota, Stan Curea, Șerban Curea, Ene Mirea, Marin Anghel, Iordache Vochin, Ión Ciapota, Marin Isvoranu, Dumitru N. Crucénu, Ioniță Cioran, Burcea I. Voicu și Tănase Curea fie-care câte 100 leĭ. Lixandru Radu 80 l. și 80 b. Radu N. Dinu. Iancu Mo-anu, Grigore Ruscea, Ion Porojiu, Zanfir B. Mania, Vasile Tocila, Ión Mandoiu, Neacșu Oprea, Stancu N. Cioran, Ilie Sandu, Burcea Oprea, Maria Botea, Ion Ion Cruceanu. Dumitru Cobzaru, Stancu Turlea, Ion Bâldar, Mircea Maine, Ion Porojiu, Marin Cosolan, Dumitru Gheorghe,

Ión Vintilă Dan, Ion Ión Voichiu şi Sultana Parojan, fie-care câte 80 leĭ. Stan Voinea, Trandafir Ţurcan, Marin Barbu, Ilie Vintilă, Radu Ştefan Cărbunaru, Simion Gh. Vochiu şi Stoica R. Ciopoata, fie-care câte 70 l. Marin Gurcă, Iordache Bălţatu, Gheorghe Coşoianu, Marin Gheorghe. Voicu Antea, Gheorghe Sandu Cherbel, Ioniţă Sindrica, Flórea Ciopóta, Gheorghe Codiţă, Radu Tamaga, Trandafir Barbu, Ión N. Teianu, Simion B. Gaju, Ioniţă Tudorică, Liţă Toma, Sârbu Voicu, Costache Turtaru, Ilie Tivic, Nedelea Croitoru, Stan Ión Ştirbu, Gheorghe Din Voicu, Radu Croitoru, Costache Barbu, Mateĭ M. Dan, Raicu Sóre, Radu Maraşcu, Niţă Curea, Ioana Dobrénca' Charstian Ghiţă, Radu I. Boboc, Marin M. Duma, Ion Tulga, Stana Anghel Tamag, Stancu Porojanu, Grigore Gh. Vochu, Radu Diuţă, Radu I. Cruceana, Dina Iordache, Radu Vişan şi Marin Troacă fie-care câte 60 l. Cârstea Pintoc, Pană Neacşu Cherbel, Ion Radea Oprea, Paraschiv Garzovici, Radu Ivan, Marin Petrescu, Şerban Ganea, Cârstea Tudor, Zinca M. Puscea, Şerban Cosoianu şi Grigore Stan Proca, câte 50 l. Ion D. Şărbeanu, Ghiţă Miu, Stan George Unchiaşu, Constantin Burete, Florea Zăbărîngă, Stancu Negru, Constantin Păun, Albu Dragne, Nicolae Pelga, Ioniţă Mogoşilă, Bădiţă Tunaru, Burcea Croitoru, Lazăr Arseche, Ión Voicu Basarabie, Raicu Radu Marionţa, Stamole Marin, Ilie Grigore Turlea, Iancu Gheorghe Ţuican, Marin Dobrian, Ştefan Ion Nedelea, Dumitru Coţoiu, Vitan Dragomir, Constantin Trăndafir, Tănase Burcea Mincoiu, Dobre Gheorge, Dumitru Danciu, Stan Mihailă, Albu Voicu, Viţă Coadă, Ilie Stoian, Vintilă Dan, Ión Ivan Anghel, Voicu Raducu, Ioana Oneaţă, Man Ionaşu, Ştefan M. Mateĭ, Dumitru V. Nedescifrabil, Florea M. Oprea, Niţă P.săre, Gheorohe N. Marinescu, Ion Voinea, fie-care cate 40 l. Cârstea Porojanu, Anghel Sandu, Gligora Velca, Dumitru Oncea, Tuder Voicu, Niţă Ciuca, Radu Voicu Dobre, Radu Sasu, Stan Raicu, Gheorghe Spătaru, Radu St Băjenaru, Radu M. Nădrag, Barbu M. Ciobanu, Florea N. Bălţatu, Tudor Ştefan, Grigore Costache, Voicu Turturică, Dina Oana Tudor, Voicu Stanciu, Smaranda, Badea Iarcu, Radu Ciauşu, Marin Anghel, Radu Ion Gongonea, Constantin Cherbel, Iordache Sandu, Constantin Iorga, Maria Cons. Vasile, Nicolae Gh, Tunaru, Anghel Lixandru, Ion Mastragiu, Grigor Barbu, Mitran Gr. Tunaru, Niţă Cióră, Grigore Barbu Bălosu, Ioniţă Colţan, Ion R. Motoroiu, Linca Gh. Stanciu, Radu Vaitici, Marin Mateĭ, Costache Dumau, Rada Marin Turlea, Grigore Anghel, Rocu Mocanu şi N. Priceputu fie-care câte 30 leĭ. Burcea Pintoc 25 l. Gheorghe Ţurcan, Burcea Badea, Voicu Todor, Tudor D. Muşat, Grigore Burcea Oprea, Stancu M. Ene şi Racu Alexe Negruş câte 20 l. Ion Vişan 15 l. Sanda Tanislav 15 l. Ilinca Iordache 10 l. Rada B. Rusu 10 l. Flórea Corcodel 10 l. Ioana Oprica 5 l. şi D1 I. Miulescu a dăruit un policandru în valóre de 500 leĭ.

———

Se aduc mulţumirĭ publice Onor. Adiministraţiune a Domeniilor Coroaneĭ care a donat bis ricil parohiale cu patronul Sf. Procopie din Comuna Gheorghiţa, Judeţul Prahova, un rînd de vestminte preoteştĭ de lână ripsată.

Onor. Epitropie a aşezămintelor „Nifon Mitropolitul“, bine voind a dona bisericeĭ parohiale cu hramul Sf. Impăraţĭ din parohia Letea nouă Judeţul Vlaşca, următórele obiecte: o cruce pe Sf. Prestol de aur în valóre de 800 leĭ, chiar a fondatoruluĭ Nifon Mitropolitul, una idem de argint în valóre de leĭ 120, un steag în valóre de leĭ 150, una candelă de metal argintat în valóre de 20 leĭ, două icóne a Maiceĭ D-luĭ şi Sf. Impăraţĭ în valóre de leĭ 120, şi un dulap de teiŭ pentru bibliotecă în valóre de leĭ 25, se aduc numiteĭ Epitropiĭ mulţumirĭ publice.

Chiriarchia Dunăreĭ de Jos aduce mulţămirĭ publice locuitorilor maĭ jos numiţĭ pin parochia Ducuzol, Jud. Constanţa, carĭ aŭ contribuit la cumpĕrarea unuĭ Felon şi Epitrahil precum şi a maĭ multor cărţĭ bisericescĭ pentru biserica din ḑis-a parochie şi anume: pentru cumpĕrarea Felonuluĭ şi Epitrahiluluĭ aŭ contribuit Dragomir Tatu cu 20 leĭ: Mihalache Mazâru 20 leĭ; Marin Enache 10 leĭ; Neagu Iosif 10 leĭ şi Sandu Tudorancea cu 10 leĭ; iar cărţĭ bisericescĭ aŭ cumpĕrat: Ión Ciocan un Triod cu 28 leĭ 30 banĭ; Ştefan Stan un Octoich Mare cu 28 leĭ 30 banĭ; Petre Mih iŭ una Liturgie cu 9 leĭ şi 75 banĭ; Ilie Mihaiŭ una Psaltire cu 10 leĭ 70 banĭ; Dimitrie Petre un Penticostar cu 14 leĭ şi Radu Michaiŭ un Crologiu mic cu 7 leĭ.

Următórele persóne aŭ donat bis. din com. Macrina jud. Buzĕŭ diferite cărţĭ şi anume: Sava Borcea a dăruit una Evangelie ediţia Sf. Sinod legată cu piele marochin, Dinu Radu octoichu cel mare, Maria I. Cerviş Triodul; Arghira D. Scarlat, Penticostarul; iar D-lor Ene Bratosinescu, Ion Dimitr u, Iancu Scarlat, Niculae Neagu, Radu Dinu, Smaranda D. Mustăţ a, Neaga I Gheorghe şi Dinu Ivan, fie care cate un mineiŭ. Tuturor, Epitropia le exprimă mulţumirĭ publice.

D-nul Gh. Toma Stoian cu soţia sa Elena şi D-l I. Chelariu cu soţia sa Parascheva, poporanĭ aĭ Bisericeĭ parohieĭ cu patronul S-luĭ Ierarh Nicolaĭ, din ciurchĭ, din Urbea Iaşĭ, a dăruit acelei bisericĭ donĕ prapore (steagurĭ) nouĭ, în valóre de 60 leĭ; iar D-l N. Stoian cu soţia sa Ana asemenea a dăruit tot la acea biserică una cruce de lemn zugrăvită şi poleită în valóre de 30 leĭ. Pentru aceste pióse fapte Epitropia le exprimă mulţumirĭ publice.

D-nul Ión Stroiu, proprietar în comuna Păuceştĭ, judeţul Roman împreună cu soţia sa Maria I. Stroiu, făcênd pentu biserica cu patronul „Sf. Treime“ din acea comună, una icónă mare a „Maiceĭ Domnuluĭ“ îmbrăcată peste tot cu argint şi suflată cu aur în strană de fer, precum şi altă icónă maĭ mică, îmbrăcată tot cu argint şi suflată cu aur, aşeḑată înaintea celeĭ întâi ambele în valóre de 5000, leĭ, li se aduc mulţumirĭ publice pentru acéstă piósă faptă,

BISERICA
ORTODOXĂ ROMÂNĂ

Revista Periodică Ecclesiastică

———

Anul al XXI-lea. 1897 98

—

II Timoteĭ, IV. 2.

BUCUREȘTI

TIPO-LITOGRAFIA „CĂRȚILOR BISERICEȘTI“.
1 8 9 8.

TABELA MATERIELOR

DIN

Revista periodică eclesiastică, „Biserica Ortodoxă Română“ pe anul al XXI-lea (1897—1898), însoțită și de numele autorilor.

PARTEA OFICIALĂ

P. S. ARCHIEREUL CALISTRAT BARLĂDÉNUL

Dr. DRAGOMIR DEMETRESCU

